PROKLOU ARCHIEPISKOPOU KONSTANTINOU POLEŌS TA EURISKOMENA B. PROCLI ARCHIEPISCOPI...

Proclus : Constantinopolitanus

ΠΡΟΚΛΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Πόλεως Τὰ ἱυρισκόμενα.

PROCLI

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

Opuſcula, quæ reperiri potuerunt omnia.

Nunc primum Græcè & Latinè junctim edita & recenſita,

Ex Bibliotheca

GEVERHARTI ELMENHORS

VI BATA

OBV

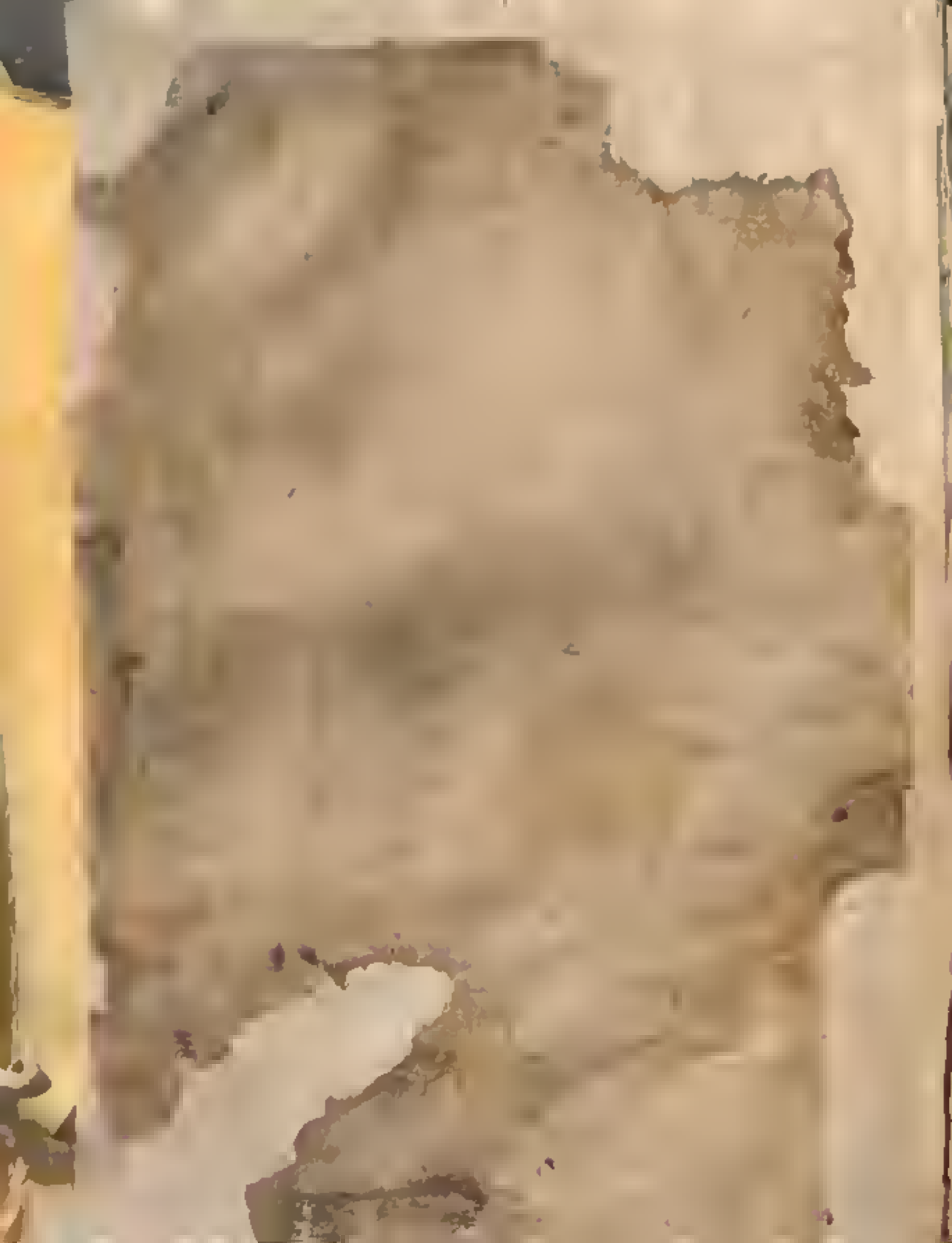

ERHARTVS
ELMENHORSTIVS

Reverendo & Clarissimo Viro

GEORGIO
STAMPELIO

SVPERINTENDENTI
Lubecensi Theologo
eximio. S. D.

FFERO *tibi reverende Præsul, Procli Episcopi Constantinopolitani maximi census & nomin[illegible] tatis, fidéique Catholica pr[illegible] acerrimi opuscula varia; quæ ad [illegible] ruenda*

ruendas & exstingu
suæ ætatis hæreses nitido & aperto ser-
mone composuit. Incitavit me ad illo-
rum editionem tum consideratio infæ-
licis ævi mei, tum impia importuni-
novorum gigantum, qui solennibus f
rijs agitati quotidie proveniunt, & spi
nis argutiarum & laqueis quæstionum
lacessunt statum omnipollentis Dei, Re-
gis æterni nativitatem sacrilegis ver-
borum jaculis appetunt, Spiritus san-
cti Deitatem insanitè abnegant: quod
semper, quod ubique, quod ab omnibus
creditum est, in dubium vocant: fidem
quam totum per orbem terrarum con-
fitetur Ecclesia, falsitatem appellant
quoscunque ante se magisterij ordine
præditos, errare & semper erravisse non
dacter quam furiosè asseve-
rant. Mittam Servetum, Blandratam,
Davidem,

um, Osterodium, Smal-
cium, & cæteras pestes, sanctæ ado-
randæ Trinitatis hostes conjuratos: &
unum Andream Duditium tibi saltem
dabo, infelicem furculum Photinianæ
pravitatis. Quid ille non dixit? quid non
temerario impetu in sanctam Triadem
effudit? quid non molitus est ut Chri-
stum & Spiritum sanctum de majes-
statis throno deturbaret? Extat ejus
**scriptum ad Ioannem Lasitium equi-* * edit.
tem Polonum, quo ab orbe condito ex Cracoviæ An.
Orci faucibus nullum prodijt pestilen- M. D. XC.
tius. Proferam tibi de innumeris ejus
blasphemijs pauca. I. *Ait,* Confes-
sionis formulam quæ Athanasij
nomine circumfertur, itemque
Nicænum Symbolum non esse
pietati consentaneum, sed ex hu-
mano sensu & frigidorum So-

phiſtarum argutijs.
II. *Negat* unius Dei trinitatem, & trium unitatem. III. Communicationē idiomatum, identitates, relationes & conſubſtantialitatem portenta verborum *appellat*. IV. Non tres ſed quatuor Deos colere nos *calumniatur*. V. Patrem ſolum verè & propriè Deum, Chriſtum improprium, Spiritum ſanctum metaphoricum *appellat*. VI. Ex Trinitate particulam deciſam eſſe & utero virginis veluti cuidam ergaſtulo, incluſam, *blaſphemat*. VII. Duas tantum perſonas in cœlo relictas eſſe cum tertia in terram delapſa in matris uterum ſe abſtruſit, *nugatur*. VIII. Auguſtinum Trinitatis imaginariæ, & ex ſomnio

patre,

Patrem [illegible]uthorem *proclamat.*
IX. Deum Spiritui ſancto & Chriſto majorem, quem fecit, *inducit*, Chriſtum nō eſſe invisibilem, non æternum neque à ſeipſo Deum, ſed Deum à Deo Patre, Patre minorem *aſſerit*: quem nunquam Apoſtoli Deum, ſed virum noſtri ſimilem vocarunt.
XI. Spiritum ſanctū non Deum eſſe, non perſonam, non invocandum *lymphatico errore incitatus dicere præſumit. Hæc ſunt magna magnorum deliramenta hæreticorum, multis multorum ſeculorum aſſenſione comprobatis anathematiſmis profligata fortiter & fœliciter oppugnata, quæ hodie profana manu ventilant, & recidiva opinione diffamant, homines extreme abjecti, literarum rudes,*

studiorum profani, expertes artium nisi sordidarum: quos ad bene fundata superiorum instituta violanda, scita Patrum convellenda, definita majorum rescindenda, incorruptæ vetustatis castissimos limites profanandos, sola inscitia, typhus, improbitas, & novellæ curiositatis libido instigat: qui si paucorum vesaniæ, universorum antepossuissent sanitatem, intra sacraria Catholicæ fidei salvi esse potuissent, qui nunc perditi oberrant & alios in solatium perditionis suæ perdere non cessant: id unum studentes, ut ab antiqua fide, ad novellam perfidiam, ab antiqua sanitate, ad novitatis vesaniam, ab antiqua luce, ad novitatis cæcitatem animos hominum avocent: propinantes convivis suis ab initio dulcia, & cum inebriati fuerint lætale virus miscent.

Quis

Quis satis digne poterit πεφρίκειν *& impudentiam deprædicare, qua falsitatis patroni, veritatis propugnatores erroris & dementiæ insimulant, religionem veterem tanquam ludum nugarum aspernantur, divinæ legis oracula novo & inusitato more interpretantur, Patrum scripta contemnunt, ipsi soli scilicet sapientes, & ultima hac ætate è cœlo delapsi, qui curva corrigant, & erranti mundo comiter viam salutis monstrent: quorum virulenta ora & calumniosas criminationes* σὺν θεῷ *peculiari libello (quemadmodum tibi promisi) dispungam, & evidentissimis rationibus demonstrabo, vetera imò veteratoria esse & millies jam ab orthodoxâ antiquitate explosa, de quibus illi tanquam novis gloriantur. Nunc Proclum nostrum in antecessum*

sium do: debellatorem acerrimum Mop-
sueſtenæ improbitatis; quem accipe
tibi inſcriptum, monumentum & te-
ſtem meæ in te obſervantiæ, magnique
inter nos amoris, quem ſola virtus, hu-
manitas, & prudentia tua peperit,
aluit, & ſervavit. Hamburgi VIII.
Eid. Decembr. Iuliani. Anno Chri-
ſti M. D. CXVI.

AMI-

AMICE LECTOR.

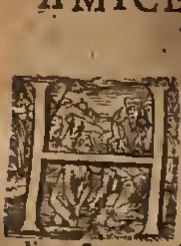

HABE tibi Procli Archiepiscopi Constantinopolitani opuscula, nunc primum junctim Græcè & Latinè edita, & recensita. Fuit ille à primæva ætate Lector, Scholasque studiosè frequentavit, & Rhetoricæ operam dedit, breviqué in omni disciplina honesta excelluit.

Vid. Socrates Eccles. hist. lib. 7. c. 19. 28. 40. 41. 43. Nicep. Callistus lib. 14. cap. 37. & seq. Ius Græco-Romanum fol. 298. Liber Synod. Græc. edit. Pappi pag. 52. 53. Cedrenus fol. 281. Baronius tom V. annal. an. CCCCXXXIV. Onuphrius in Chronico Ecclesiastico.

Postquam in virum evasisset, familiariter

Hariter usus est Antico Episcopo, cui amanuensis operam præstitit; quem in literis & virtutibus admodum proficientem Atticus Episcopus ad gradum Diaconatus evexit; Dein à Sisinnio Episcopus Cyzici designatus est, & postea antistes factus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quam magna cum laude rexit, omnibus hominibus, inprimis Theodosio Imperatori percharus & æstimatus. Scripsit insignem Epistolam *de Fide ad Armenios**, cui nos propter eximiam pietatem, qua abundat, primum dedimus locum. Facit illius libri perhonorificam mentionem Iustinianus Imperator l. 7. ff. 4. Cod. de sum. Trinitat. & quinta Synodus Collatione quinta & sexta fol. 577. & 578. Tomo secundo editionis Romanæ, & Cyrillus Episcopus Alexandrinus Epistola ad Ioannem Antiochenum *Ἐν τῇ πρὸς Ἀρμενίους ἐπιστολῇ τὸν τῆς ἀληθείας λόγον ὀρθοτομῶν διεκήρυξε σαφῶς ὁ ὁσιώτατός τε καὶ θεοσεβέστατος ἀδελφὸς ἡμῶν

* Quæ extat tom. 1. Conc. Romanæ editionis, in fin.

* Parte 3. Conc. Ephes. fol. 710. edit. Roman. edit. Commelin. fol. 248.

ἢ πανεπίσημος Πρόκλος, ἀνὴρ εὐσεβὴς, ἢ τῆς τὸ ὀρθὸν λογιζομένοις ἀντιδόξαν μεμελετηκώς. ὅτι ἢ νικᾶν ἔθος αὐτῷ, περὶ θεότητα ἢ ἀλήθειαν. *In Epistola ad Armenios cum sermonem veritatis rectè tractaret, disertè prædicavit sanctissimus & religiosissimus frater noster & Coëpiscopus Proclus, vir pius, & ad certamen adversus eos, qui, quæ recta sunt, perversum, exercitatus, & ex veritatis assertione victoriam reportare assuetus.* Et Epistola ad Anastasium, Alexandrum & Martinianum monachos,* &c. *Hæc sentit nobiscum amantissimus Christi sanctorum Patrum chorus, & Proclus ipse, qui nunc sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ thronum adornat, religiosissimus & pijssimus Pater & Coëpiscopus. Scripsit enim ipse ad Orientales pijssimos Episcopos in hæc verba: Et incarnatus est absque Conversione, qui speciei expers nascitur, nascitur autem secundum carnem, qui principio caret, proficit verò secundum corpus ætate, qui natura perfectissimus est, & passiones sustinet, qui passionibus superior,*

* In appendice Concilii Ephes. to. 2. fol. 209. edit. Commelin.

vior, non quo erat sustinuit contumelias, sed quo factus est, susceptis corporis passionibus. Et Dionysius Exiguus Abbas Romanus epistola ad Felicianum Pastorem*: *Theodosio Imperatore regente Rempublicam, discipuli Theodori Mopsuestenæ civitatis per Syriam atque Armeniam, pravam fidem corrupto Symbolo rudibus populis exorsi sunt intimare, calliditate subtilissima beatam Trinitatem sic unius essentiæ prædicantes, ut Christum Dominum nostrum conditorem universitatis, unum ex Trinitate nullatenus fatérentur: unde sequebatur hæc inepta sua temeritatis absurditas, ut quia Christum constat verum esse Deum & Dominum, quatuor personas in tribus astruerent, duosque Dei filios procul dubio prædicarent. Sed huic impietati beatus Proclus Constantinopolitanus Archiepiscopus in literis ad Armenios destinatis mirè obsistens docuit Christum Dominum nostrum, & in principio Verbum apud Deum: Deum verbum unum de Trinitate esse, per quem omnia facta sunt beato*

*Tom. 1. Bibliothecæ Patrum f. 405.

Paulo

Paulo testante: unus [illegible]us Iesus Christus, per quem omnia; & pro salute nostra eundem verum hominem factum unum mansisse Filium, nec quartam in Trinitate crevisse personam. Citant præterea hanc Orationem Iohannes Maxentius in Catholica professione de Christo, & Agobardus Episcopus Lugd. pag. 33. Liberatus Diaconus in Breviario, cap. 10.

II. Loco posui eiusdem Homiliam *de Domini nostri Iesu Christi Nativitate*, quam habuit Episcopus adhuc Cyzici constitutus, in Ecclesia Constantinopolitana vivo & & præsidente adhuc Nestorio, quæ extat Tomo 1. Conciliorum generalium par. 1. cap. 1. editionis Romanæ, & in Commeliniana Heidelbergensi fol. 249.

III. Orationem *in Transformationem Domini*, quam ex Cod. ms. Bibliothecæ Palatinæ nunc primum vulgamus Græce & Latine, sed admodum corruptam. Communicavit eam

eam nobilcu inus Gruterus I. C. Illustrissimi quer rincipis Palatini Bibliothecarius, vir & mea laude & seculo major; quæ etiam extat in Chersoneso Cassæ Tauricæ, ut notat Possevinus in appendice Biblioth. sacræ. fol. 119.

IV. Literas Synodicas ad Domnum Episcopum, quæ extant Græcè in Concilio Chalcedonensi actione 14. fol. 394.

V. Epistolam ad Ioannem Antiochiæ Episcopum, quæ habetur Latina saltem in quinta Synodo collatione 5. & 6. fol. 363. & fol. 377. tomo 2. editionis Romanæ.

VI. Iterum habes Epistolam ad Domnum ex interpretatione Dionysij Exigui; quam ex membranis nostris Concilij Chalcedonensis tibi exhibemus.

VII. Comparet interpretatio libelli *de fide ad Armenios* ejusdem Dionysij Exigui, quam ex Bibliotheca Patrum Tom. 1. fol. 406. descripsi.

VIII.

VIII. Ex Biblioth. Palatina & ms. Cod. tibi offerimus homiliam *in Christi natalitia* Græcè solum; sed ita fœdè à librarijs accepiam, ut sensum, nisi in paucis, assequi nequeas. Volui tamen inemendatam potius dare, quam totam omittere.

IX. Habes fragmentum *de Traditione divinæ Liturgiæ* à Guilhelmo Morellio Parisijs An. M. D. LXI. editum.

X. Homiliam Latinam *in laudem Iohannis Chrysostomi*, quam Baronius recitat ex antiquo Lectionario tomo 5. Annal. num. 3. ad An. Christi CCCCXXXIIX.

Hæc sunt, quæ reperire ego potui de Procli hujus operibus. Edidit præterea egregiam orationem super ver. Ezechielis, cap. 39. *Vaticinare fili hominis contra Gog & Magog*, cujus meminit Socrates*, & aliam, in illud Esaiæ, cap. 9. *Puer natus est nobis*, quam edidit Theodorus Monachus, & Patres Concilij Chalcedonensis*, *In Passionem*

* Lib. VII. cap. 42. Sixtus Senensis Bibliothec. ex sanct. lib. IV. fol. 292.

* Act. 16.

rem Domini, ... ctum Andream Apo-
stolum, de Græca Theologia, ut observat
Possevinus in apparatu sacro * & ap-
pendice *.

* Tom. 2. fol. 298.
* Fol. 40. 42. 46. 119.

Moritur sub Theodosio II. anno Christi CCCCXLVI. Cum sedisset annos XII. & menses tres *.

* Nicephor. Chronol. Pagin. in Chr. Eccles. Baron. tom. 6. Annal. an. 446 Menol. Græcor. die 24. Octobris.

Et hæc obiter de Proclo nostro. Rogamus obnixè omnes bonæ mētis candidatos, veræ & antiquæ pietatis amatores, eruditosque Bibliothecarios, ut si quid hujus Procli penes sé habent, in publicum proferant, aut nobiscum communicent. Hoc infelici seculo talium virorum scriptis Ecclesia Dei vehementer indiget, in quibus certat pietas cum eruditione. Certè cum de Deo & rebus divinis sermo est, cautè, propriè & magna cum reverentia loquuntur, nec passim eructant tot mōstra opinionum & blasphemiarum, ut novi nostri, qui prodeunt cottidè fanatici, quorum libri scatent impuris καινοφωνίαις, sinuosis circuitionibus, flexuosis ambagibus.

bagibus, & inutilibus syllogismis, quibus status lacessitur omnipollentis Dei, & simplex fidei ratio convellitur. Sanè esset è re Christiana illorum præcipitem in scribendo temeritatem & ἀφυροστόμους γλώσσας artissimis vinculis frenari, qua & fidelium animas lædunt, & seipsos in infernl præcipitium detrudunt, ut ait sanctissimus Alexandrinorum Episcopus Cyrillus*. Sed de his alibi fortasse commodior expostulandi locus erit; nunc have mi Lector, & brevi *Acta Latina Concilij Chalcedonensis* à nobis exspecta, ex membranis vetustissimis infinitis locis emendata, & NOTIS illustrata.

* Lib. 2. contra Nestorium, fol. 23. to. 1. Con. Rom.

IN PROCLI ARCHIEPISCOPI Constantinopolitani opuscula

à Clarissimo Viro

GEVERHARTO ELMENHORSTIO

nunc primum junctim in lucem edita.

En lumen illud splendidum quo Graecia
Florebat olim terra PROCLVS *horridis*
Iacuit tenebris nunc tot annos obrutus;
Os aureum almi rore stillans nectaris,
Flumenq; caelesti eloquentia affluens,
Latuit tot annos nomine ipso incognitum,
Mendisq; foedum ubique, culpa temporis,
Quod cuncta vitijs atque barbarie inficit.
Donec medente dexterâ ELMENHORSTIVS
Tersit tenebras, reddiditq; pristinum
PROCLO *decorem, qui coruscus omnibus*
Exinde saeclis luce fulgebit nova.
Verum perenni fama adorea inclytum
Tuum vigebit nomen, idq; squallida
Metuent tenebra oblivionum tinguere,
Vir magne, nostri lucidum saeli decus,
Per quem recentem PROCLVS *aspicit diem,*
Vitamq; sperant postmodum plures novam.

LVCAS HOLSTEINIVS.

TOT

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ
ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΠΡΟΚΛΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
τὰ ζωζόμενα.

ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΡΧΙΕ-
πισκόπε Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς Ἀρμφίλοχιον, Περὶ πίστεως.

Τοῖς θεοφιλεσάτοις καὶ θεοσεβεσάτοις ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις τοῖς ἅπασι κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀρμφίλοχιαν τὴν ὀρθοδόξου ἁγίας ἐκκλησίας, Πρόκλος ἐν κυρίῳ χαίρειν.

ΟΥ μετρίως ἀδελφοὶ, συνέχεεν ἡμῶν τὴν ψυχὴν καὶ τὸν λογισμὸν τῇ τυράννῳ λύπῃ, καὶ ἐτρωσεν ἡ φήμη τῶν νεαρῶν καὶ ἀπόπτης ζιζανίων, ἅπερ ἐναγχος τῇ ὑμετέρᾳ πανάργως ἐπέσπειρε χώρᾳ, ὁ κοινὸς τῆς φύσεως ἐχθρός. ὠλίγιστον γὰρ ἀφορήτως ἡ τῶν ἀποδικτῶν ἐιώθην ἀκοὴ τὴν μή πω προγυμναθεῖσαν ἐν τῇ τοιαύτῃ μελέτῃ ψυχὴν. καὶ τοσούτῳ πολέον χαλεπώτερον τοξεύει, καὶ βάθος εἰσω-

δοῦσα

PROCLI EPISCOPI Constantinopolitani ad Armenios, *De Fide.*

Dei amantissimis ac religiosissimis Episcopis & Presbyteris & Archimandritis per universam Armeniam orthodoxæ sanctæ Ecclesiæ, Proclus in Domino gaudere.

Interprete

Antonio Agellio Episcopo Acernensi.

NON *mediocriter, fratres, animum rationemque nostram violento mœrore confudit ac sauciavit rumor novellorum ac fallacium zizaniorum, quæ nuper in vestra regione communis illæ nostræ naturæ inimicus callide superseminavit. Solet enim tristium rerum rumor intolerabili vulnere animum percutere, nondum ejusmodi exercitationibus assuetum: tantoque acerbius ferit, telaque altius*

infigit, quanto periculum non in concreta corporis natura sistit, sed glisscente fama subtiliorem animi statum obsidet, sermone dispergens pretiosam illam Fidei vestem aut discissam esse, aut prorsus deprædatione sublatam. Omnem etenim virtutem ij expetendam putant, in quibus rationis vis non fuerit culpa naturæ materialis obscurata; omne quoque vitium à prudentibus viris jure fugiendum censetur, quippe cum ex adverso pugnet cum ipsa natura eo ipso quod est contra naturam. Sicut enim id quod utile est eligentibus, necessario tuendum est, ita quod ejusmodi non est, ac potius contrarium, aut præsens repellendum est, aut si metuitur, ne eveniat sollicite præcavendum. Virtutis igitur multæ sunt species, hanc autem variè definierunt, sive Gentiles qui errore ducuntur, & quorum discernendi subtilitatem ignoratio divinitatis obscurat; seu Christiani, qui Fidei luce mentis oculos illuminatos habentes, solem

justitiæ

βουλὴ τοῦ βέλη, ὅσῳ τὸν κίνδυνον ὁ πᾶς τὰν ἐν ζώμασι ἴσῃσι παχύτητι, ἀπλᾶ τὸν ἄὔλον πολιορκεῖ ἢ φήμας, τὸ ἔντιμον τᾶ πίστεως διαφρυλλᾶσαι, ἢ ἐλεφνῶς διερρήχθαι, ἢ παντελῶς σεσυλῆσθαι ἰμάθιον. πᾶσι μὰν γὰρ δρετὰ σφετεριζόμενος ὑπαάρχει, τοῖς τὸ λογικὸν μὴ ἀμαυρωθέῖσιν ὑπὸ τᾶς ὕλας. πᾶσι δ' κακία βδελυκτὴ σὸν ἀπεκτόνος πῖς δ' φρονέῦσι κείνεται, οἷα δὴ καθ' ἐναντιότητα πολεμέῦσα τᾷ φύσᾳ τῷ σφᾷ φύσιν. ὥσπερ γὰρ τὰ συμφέρον τοῖς αἱρεμένοις, ἀναγκαίως σφεμάχηται, ὕτω τὸ μὴ τοιῦτον, ἀλλὰ αὐτικείμενον ἢ παρὸν ἀποβολᾶς ἄξιον, ἢ σφεσδεκόμενον τὸ μὴ σύμβιναι φρονιδῶν σὸκ ἀλλότριον. Ἀρετᾶς μὰν οὖν ἔδει πολλά. Διαφόρως δ' ὠφέλησαντο σφὲ ταύτης, οἵτε ὑπὸ πλανᾶς ἀγχόμενοι ἴσ. ἀγνοιᾶς ἔλλιπες, καὶ τὸ ἀκριβὲς τᾶς διακρίσεως ὑπὸ τᾶς σφὲ τὸ θεῖον ἀγνοίας διαπεσκοτόμενοι· καὶ οἱ διὰ πίστεως σὺν ὀφθαλμὲς τᾶς διανοίας πεφωτισμένοι χριστιανοὶ, καὶ σφὲς τὸν τᾶς δι-

justitia clarius per confessionem innotescunt. Illi namque in suis cogitationibus velut in tenebris offendentes, & propter anticipatam opinionem, animum habentes duce ac rectore destitutum, suarum ratiocinationum ductu periculosum iter ingrediuntur; nihil in ijs quæ decernunt, prater fluxam & instabilem visibilium rerum naturam attrectantes, cum veræ contemplationis aciem aut vi temporis hebetem habeant, aut erroris vitio obcæcatam amiserint. Aiunt enim quatuor esse species virtutis, idest, justitiam, prudentiam, temperantiam ac fortitudinem: quæ licet bonæ atque honestæ esse videantur, humi tamen repunt, & circa terram innatant, & longe inferiora sunt cœlesti fastigio. Cum enim fortitudinem dixerint, quæ adversus materiam luctatur, ac temperantiam quæ vitia passionesque superat, & prudentiam quæ in gubernatione Reipublicæ plurimum pollet, justitiam præterea optimam illam æqualitatis distributionem: huic quidem vitæ ut ipsi putabant, ordinem constituerunt, cum hac defi-

justitiæ clarius per confessionem intuentur. Illi namque in suis cogitationibus velut in tenebris offendentes, & propter anticipatam opinionem, animum habentes duce ac rectore destitutum, suarum ratiocinationum ductu periculosum iter ingrediuntur; nihil in iis quæ decernunt, præter fluxam & instabilem visibilium rerum naturam attrectantes, cum veræ contemplationis aciem aut vi temporis hebetem habeant, aut erroris vitio obcæcatam amiserint. Aiunt enim quatuor esse species virtutis, id est, justitiam, prudentiam, temperantiam ac fortitudinem: quæ licet bonæ atque honesta esse videantur, humi tamen repunt, & circa terram innatant, & longe inferiora sunt cœlesti fastigio. Cum enim fortitudinem dixerint, quæ adversus materiam luctatur, ac temperantiam quæ vitia passionesq; superat, & prudentiam quæ in gubernatione Reipublicæ plurimum pollet, justitiam præterea optimã illam æqualitatis distributionem: huic quidem vitæ ut ipsi putabant, ordinem constituerunt, cum hac defi-

nitione illam in utramque partem excessu immoderantiam repressissent; sed sublimius aliquid, & præsenti vita præstantius neque cogitare, neque exprimere potuerunt, sed per obscurati cordis insipientiam, quantum in ipsis fuit, virtutis vim afferentes, eam in his tantum quæ videntur, incluserunt, nihilque illi sublime & cœlesti conversationi persimile concesserunt. Qui vero per Fidem illuminatos habent oculos cordis, quorum instructor ac magister est beatus Paulus, virtutem definierunt esse quæ nos ad Deum evehit, & ea quæ in terris sunt, ordinate moderatur. Itaque hic ipse vir in omnibus celebrandus, multas enumeravit species virtutis, sed tria hæc præcipua prædicavit, Fidem, spem, caritatem: ex quibus Fides quæ super naturam sunt, largitur hominibus, rebus intelligibilibus admiscens, qui adhuc materiale indumentum gestat multis passionibus obnoxium: nam quæ Angelorum, reliquarúmque incorporearum virtutum natura propter excellentiam ignorat,

ὄρῳ τὴν ἐφ' ἑκάτερα ᾗ πλεῖον ἀμετρίαν. ὑψηλὸν ᾗ καὶ τῆς περούσης λέξεως κρεῖττον, οὐδὲ νοῆσαι οὐδὲ ἐκφῆναι τι ἡδυνήθησαν· ἀλλὰ τῷ ἀπειρέτῳ τῆς πεπωρωμένης καρδίας βιασάμενοι ἐπὶ ἐαυτοῖς τὴν ὀρεκτὴν, τοῖς ὁρωμένοις αὐτὴν ἐκλείσαν μόνον, μηδὲν συγχωρήσαντες ἔχειν ὑψηλόν τι καὶ τῆς τῶν ἐργανῶν ἀνθρωπίνης ἐφάμιλλον. οἱ δέ γε πεφωτισμένοι διὰ πίστεως τὰς ὀφθαλμὰς τῆς καρδίας, ὧν καθηγητὴς καὶ διδάσκαλος, ὁ μακάριος ἱεράρχης Παῦλος, ὀρεκτὴν ἐλάσαντο τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀπαπειρέστατον, καὶ τὸ θεῖον γλυκὺ ἐν πίστει πηδαλιοχήσαν. Τοιαρτὸν αὐτὸς ἔστιν ὁ ἐν πᾶσιν ἀοίδιμος πολλὰ μὴν ἀπηριθμησεν ἀρετῆς εἴδη. τρία ᾗ ταῦτα ἐξαίρετα ἀνεδείξησε πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην· ὧν, ἡ μὴν πίστις, χαρίζεται τοῖς ἀνθρώποις τὰ ὑπὲρ φύσιν, τοῖς νοητοῖς ἤδη καταμιγνύσα τὸν ἐπὶ φορείνῃ τὸ πλυπαθὲς τῆς ὕλης ἰμάτιον· ἃ γὰρ ἡ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν λοιπῶν ἀσωμάτων δυνάμεων ἠγνόησε διὰ μέγεθος

ἀκ. λέξεως.

μένης Φύσις. τούτων τοῖς χαμαὶ βαδίζουσι, καὶ ἐπὶ γῆς κυλινδουμένοις αὐθρώποις τὸν ἐπουράνιον, χαλέζεται ἡ πίστις. ἀσφαλίζουσά τε τῷ βασιλικῷ καὶ ἀχηματίστῳ θρόνῳ. καὶ ἀκλινεῖ τὸν ἔλλαμψιν ἐνιεῖσα τῆς ἀνάρχου καὶ ἀκτίστου Φύσεως, τῇ τε οἰκείᾳ ἀγαθότητι, καὶ τὸν ἀχλὺν τῶν αἰσθήσεων ἀπελαύνουσα, καὶ οἷον πηχυὶ καὶ νεφῶδες τῶν νῦν ἐμποδὼν καὶ λοιπήσασα, ποῖον γὰρ τραχὺν ἐνεῖναι ὁρᾶν τὸ μὴ φθονεῖσθαι ὀφθῆναι; καὶ τῷ ἀσφαλῶς καταλαμβάνεσθαι. Ἡ γὰρ ἐλπὶς οὐκ ἀνεμοπλεῖν ἀξίως ὡς ἄν τις εἴποι, ἀλλὰ γυμνάσιον κεκτῆσθαι ἐν τοῖς παροῦσι τῶν μελλόντων. τῆς ἀναμφιβόλου πληροφορίας τὸ μὴ κατὰ πάροδον τῷ χρόνῳ ὡς ἐνεστὼς ἤδη τῷ λογισμῷ ἐγχειρίζουσα, καὶ σχεδὸν τὸ ἀσφαλισθὲν ὑπ' ὄψιν ἀγοῦσα, ὑπερβάσα γὰρ ἡ ἐλπὶς τὰ ἐμποδὼν κωλύματα, ἀνυπόπτως τὸ πρόσω ἀφεῖσα τὸ ἐφώλιον, τὸ ἀγκύρειον τῷ χρόνῳ τῇ τῶν μελλόντων ὀρέξει πήγνυσι. Ἡ δὲ ἀγάπη τῶν καθ' ἡμᾶς μυστηρίων ἐστὶ τὸ κεφάλαιον·

ὅρω τῷ ἐφ' ἑκάστῃ τῶ πλείονι καὶ ἀμετρίαν. ὑψηλὸν ἢ κὴ τῆς τῶ ἀρχῆς * λέξεως κρεῖττον, οὐδὲ νοῆσαι οὐδὲ ἐκθέσθαι τὸ ἠδυνήθησαν. ἀλλὰ τῷ ἀσυνέτῳ τῆς πεπωρωμένης καρδίας βιασάμενοι τό γε ἐπ' αὐτῆς τῷ ὀρατῷ, τοῖς ὁρωμένοις αὐτῷ προέκλεισαν μόνον, μηδὲν συγχωρήσαντες ἔχειν ὑψηλὸν τε κὴ τῆς τῶν ὁρωμένων ὑπεροχῆς ἐφάμιλλον. οἱ δέ γε πεφωτισμένοι ἀῤῥ πίστεως τὸς ὀφθαλμὸς τῆς καρδίας, ὧν καθηγητὴς κὴ διδάσκαλος ὁ μακάριος ὑπάρχει Παῦλος, ἀρετῷ ὠφέλουντο τῷ πρὸς τὸν θεὸν ἀναπίεζεσθαι, κὴ τὰ πρὸ γῶ ἐπέχει πηδαλιοῦχεῖσθαι. τοιγαροῦν αὐτὸς ἔτ' ὁ ἐν πᾶσιν ἀοίδιμος πολλὰ μὲν ἀπηρίθμησαν ἀρετῆς εἴδη. τρία δὲ ταῦτα ἐξαίρετα ἀνεβόησε πίστιν, ἐλπίδα, κὴ ἀγάπην. ὧν, ἡ μὲν πίστις, χαρίζεται τοῖς ἀνθρώποις τὰ ὑπὲρ φύσιν, τοῖς νοητοῖς ἤδη καταμυούσι τὸν ἐπὶ φορεῖντα τὸ πλυπαθὲς τῆς ὕλης ἰμάτιον· ἡ γὰρ ἡ τῶν ἀγγέλων κὴ τῶν λειτῶν ἀσωμάτων δυνάμεων ἠγνόησε ἀῤῥ

* ἰσ. λέξεως.

μάγεθος φύσις, πύτων τοῖς χαμαὶ βαδίζουσι, καὶ ἀπὸ γῆς κυλινδουμένοις ἀνθρώποις τὴν ἀπιστίαν, χαλίζεται ἡ πίστις, καταφύγωσί τε τῷ βασιλικῷ καὶ ἀχηματίστῳ θρόνῳ. καὶ ἀκολουθῇ τὴν ἔλλαμψιν ἐνιέσα τῆς ἀναρχικῆς καὶ ἀκηράτου φύσεως, τῇ τε οἰκείᾳ ἀγαθότητι, καὶ τὴν ἀχλὺν τῶν αἰσθήσεων ἀπελαύνουσα, καὶ εἴπερ πάσχει τι νεφώδες τῶν τῇδε, ἵνα δὴ δύσηται, πῶς γὰρ τρανῶς ἐνεῖναι ὁρᾶν αὐτὸ μὴ φθάνοντας ὁρᾶσθαι; καὶ τῷ ἀναγοήτῳ καταλαμβάνεσθαι. Ἡ γὰρ ἐλπὶς οὐκ ὀνειροπολεῖν ἀξίως ὡς ἄν τις εἴποι, ἀλλὰ γλυκαίως χρατεῖν ἐν τοῖς παροῦσι προδιαζῆ τὰ μέλλοντα. τῆς αὐταμφιβόλου πληροφορίας τὸ μήπω παρὸν τῷ χρόνῳ ὡς ἐνεστὸς ἤδη τῷ λογισμῷ ἐγχειρίζουσης, καὶ ἡδὺν τὸ προσδοκώμενον ὑπ' ὄψιν ἀγούσης, ὑπερβάσαι γὰρ ἡ ἐλπὶς τὰ ἐμποδὼν κωλύματα, σωτήριον τὸ πρωτῶν πρὸς τὸ ἐρώμενον, τὸ προσφιλὲς τῷ χρόνῳ τῷ μέλλοντι ἡδὺ νικῶσα. Ἡ γὰρ ἀγάπη τῷ καθ' ἡμᾶς μυστηρίῳ ἐστὶ τὸ κεφάλαιον.

rat, eorum scientiam hominibus qui humi repunt; & in terra volutantur, largitur Fides, cum ad regalem thronum quem nullæ claudunt figuræ, perducat, & illius principio carentis & increatæ naturæ olarum splendorem immittat, suoque fulgore non modo sensuum caliginem expellat, verum etiam quicquid hic crassum & nubilum est à nostro intellectu discutiat. Facit enim ut ea clare conspiciat, quæ eo ipso quod ad ea pertingi non potest, conspiciuntur, & eo ipso, quod sunt inaccessa, comprehenduntur. Spes autem efficit non ut belle somniemus, ut ita dicam, sed ut strenue in præsentibus futura teneamus; cum firma illa certitudo id quod tempore nondum est præsens, cogitationi perinde ac si tam adesset, exhibeat, & quæ expectantur, pene sub aspectum perducat. Spes enim objecta impedimenta transgrediens, desiderantem cum desiderato connectit, flexámque temporis naturam futurarum rerum comprehensione superat. Charitas vero sanctæ religionis nostræ caput est.

Hæc

Hæc namque Deum Verbum cum præsens jugiter esset in terris, ad nos per carnem venire persuasit. Ambæ igitur inter se conveniunt, nam Fides speculum est charitatis, & charitas confirmatio Fidei. Credimus Deum Verbum citra passionem incarnatum, & piè credimus. hæc namque salutis nostræ fundamentum est: quin etiam diligimus eum qui propter nos formam servi suscepit, ita ut nec mutationem ullam suæ naturæ subiret, neque Trinitati accessionem faceret. Omnis itaque Christianus qui non est fide & spe & charitate dives, id non est, quod dicitur: atque etiam si corpus suum in servitutem redigere videatur, & ab animi passionibus esse liber, cum virtutem tantummodo moralem perfecerit, victoriæ coronam haud consequetur: quippe qui ad illum per agnitionem divinitatis minime pervenerit, qui coronarum est distributor. Fides igitur, quæ omnium sicut prædixi, virtutum est caput, syncera servetur, nihil

λαιον· αὐτὴ γὰρ ἡ θεία λόγον ὑπὲρ γῆς
ἀεὶ παρόντα ἐλθεῖν διὰ σαρκὸς ἐδυ-
σώπησεν, ἑκάτερα ἑαυτῶν ἀλλήλαις συμ-
βαίνει, ἡ μὲν γὰρ πίστις ἐσοπτρόν ἐστιν
ἀγάπης· ἡ δὲ ἀγάπη βεβαίωσις ὑπάρ-
χει πίστεως, πιστεύομεν ὅτι ὁ θεὸς λό-
γος ἀπαθῶς ἐσαρκώθη, καὶ εὐσεβῶς
πιστεύομεν. αὕτη γὰρ τῆς ὑμετέρας σω-
τηρίας ἡ κρηπίς· ἀλλὰ καὶ ἀγαπῶμεν
τὸν δι' ἡμᾶς τὴν ἓξ δούλου μορφὴν λα-
βόντα; καὶ μήτε φύσεως τροπὴν ὑπο-
μείναντα, μή τι προσῆκεν τῇ τελειό-
τητι ἐρχεσθαι. Πᾶς γάρ χριστιανὸς ὁ
μὴ τολμητὴς πίστει, καὶ ἐλπίδι, καὶ ἀγάπῃ,
οὐκ ἔστιν ὁ λέγων· ἀλλ' εἰ καὶ δοκεῖ πολ-
λάκις διαλαγωγεῖν τὸ ζῶμα, καὶ τῶν
τῆς ψυχῆς παθῶν ἐλευθεριάζειν τῷ
ἠθικῷ μόνῳ δρεπτῷ καταρθώσας, τῶν
τῆς νίκης στεφάνων οὐκ ἀξιωθῇ, οἷς δὴ
πρὸς ἐκεῖνον τῇ θεολογίᾳ μὴ φθάσας
τὸν βραβεύτην ὄντα τῶν στεφάνων πί-
στις τοίνυν καθαρὸν πρόσωπον, πασῶν τῶν
ἀρετῶν ὑπάρχουσα κεφάλαιον, φυ-
λαττέσθω ἀνόθευτος, μηδὲν κίβδηλον
ἐπα-

ἐπαγομένη ἐκ λογισμῶν ἀνθρωπίνων· μή τι μὴν βεβήλοις * κενοφωνίαις ἀπιθολυμένη, ἀλλ' ἔστω τῶν διαγγελικῶν τι καὶ ἀποστολικῶν μύστου ὁρωμένοις τολμῶντες παρεγχειρεῖν τῇ δι' ἧς ἐσώθημεν, καὶ λιμὶν ἐν τῷ βαπτίσματι τῇ γλώττῃ ἐκπροχαφήσομεν· ἀποπεμπτὴν γὰρ τὴν ὑψηλὸν τῆς πίστεως πᾶσαν ἔφοδον θεσπίσας, καὶ τολμῶν· οὐ μόνον ἀνθρωπίνῳ, ἀλλὰ καὶ ἐκ θείας Φύσεως ἀπάρχου κορυφουμένῳ, καὶ μακαρίου Παύλου βοῶντος· ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ διαγγελίσηται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. λατρεύειν μὲν ἀγγέλῳ ἐπέσχη, καὶ δογματίζειν, καὶ ἀποφαλὲς τυγχάνει τὸ μὴ ἔκαιον· ἐν οἷς ἐπέχθη ἐμυθεύειν, ἀλλ' ἀπεχεσθαι τῆς ὑπὲρ Φύσιν, ὥστε εἰ καὶ τὸ, τῆς Φύσεως ὁ τολμῶν ἐπέγνω ἐξέπεσεν· ἀναθεμάτιστος ἔστω ἡ καινοτομία καὶ κηρύγματος. Φυλάξωμεν οὖν ἀνυστάκτως καὶ παρελάβομεν, ἀμετεώρως αἰεὶ ἀπὸ τοῦ θησαυροῦ τῆς πίστεως, τὸ τῆς ψυχῆς διανοίγοντες ὄμμα.

nihil ex humanæ rationationibus adul-
teratum admittens, neque profanæ va-
num nouitatibus inquinata, sed intra
Euangelicas & Apostolicas terminas
consistens, ita ut nemo præter eam ali-
quid audeat, per quàm salvati sumus,
& quàm in baptismate lingua mysti-
ca scripsimus. Nam sublimitas Fidei
omnem audaciæ impetum conatumque
repellit, non modo humanum, verum-
tamen ab incorporea natura sublimiter
admotum, beato Paulo dicente: si nos Galat. 1.
aut angelus de cælo euangelizauerit vo-
bis præter id quod accepistis, anathe-
ma sit. In ministrando namque ordi-
ne locatus est angelus, non dogmata
præscribendi: & periculosum sane est
non in eo quemque ordine consistere
in quo collocatus est, sed ea quæ su-
pra naturam suam se aggredi. itaque
si quid ausus, naturæ suæ asserat auc-
toritatem, prædicationis nouitas ne re-
cipiatur. Igitur quia accepimus, vigi-
lantissime seruemus, defixam semper in
Fidei thesauro animi aciem habentes.

Quid

Quid autem è scripturis accepimus, nisi hoc prorsus, quod Deus verbo mundum condidit, & creaturam quæ prius non erat, produxit: quod lege naturali rationale animal honestavit: quod eius libero arbitrio mandatum dedit indicans quid expediret, ut optima electione quod erat noxium vitaret: quod ille etiam voluntarius hominis ad deteriora motus, contumacem expulit à paradiso: quod præterea per patres ac patriarchas, per legem, & judices & prophetas ille formator naturam erudivit ut peccata respueret, justis actionibus studeret: quod postremo cum volentibus nobis peccatum dominaretur, diabolus vero in pœnam delinquendi communis naturæ totius exitium exigeret, quippe cum lex naturalis obscurata esset, & scripta contemnerentur, & quamvis Prophetæ monerent utpote homines quæ facienda essent, non tamen à vitio ac pernitie liberarent, tum denique Deus ipse figura carens, sine initio, incircumscriptus & omnipotens

μας τί δή σε τὰ [illegible] πάντες ἔστω, ὅτι ἡ χρὴ ἐπιμελεῖσθαι λέγω τὸν κοσμοῦντα καὶ περιέποντα ἑκάστην τῶν κατὰ φύσιν τιμῶν. Φυσικὴ δὲ λογικῶν ἐστὶν ἀρετὴ ὅσα δίδωσιν ἐπιλέγειν τῇ αὐτοῦ φύσει, ὑποδεικνύς τε ἀφέλιμα, ἵνα φυγὴ τῶν κακῶν αἱρῇ τὰ βλαπτικά. καὶ ὅτι ἡ βλαπτικὴ ἐστὶ τὰ χθόνια ἔχειν θεμένους ὑγιᾶ, ἐξέλεγχον ἑαυτοῖς τὸν ἀνθρώπου. ἔστι δὲ τοιαῦτα τὰ περιαρχῶν, καὶ νόμε, καὶ κρατῶν, καὶ σεφῶν τοιαῦτα ἡ πλάσις τῶν φύσεως καταφρονεῖν μὲν, καὶ ἀμαρτάνειν, φρονεῖν δ', καὶ δικαιοσυνεῖν ἐπὶ πλέον ἐς ἐπιεικεῖ βιβλιοθῆναι ἡμᾶς ἀμαρτία, ἀ δ' ἀβούλου. λύκων δὲ πεπιμελεῖσθαι ἀκόμη ἢ τὰ φύσεως πεπλάσθαι, οἷα δὴ καὶ Φυσικοὶ νόμοι ἀμεταβλήτους, καὶ ἐν γεγενῆσι φιλιοθέντες, τῶν σεφῶν ἐς ἀνθρώπων ἐπιτιμητέον καὶ πρακτέον, ἀλλ' οἷς ἐξαμαρτάνουσιν ἐν χρόνοις αὐτοῖς ἡ ἡλὶς ἀκμάσαντες, καὶ ἀναρχοι, καὶ ἀνεξίκακοι, καὶ πανταχοῦ

πολύαμ@ λόγος ἐλθὼν ἐσπερκώθη. τὸ γὰρ δυνατὸν παρὲξ αὐτῆ βιαλομένω· καὶ λαβὼν τὴν ἐξ ὑλικῆς μορφὴ, ἐγλύπτε σάρξ, καὶ ἐπέχθη ἐκ παρθένου, παντα χῆ βιαλόμθ@ δεῖξαι, ὅτι καὶ ἀληθῶς γέγονεν ἄνθρωπος· οὐ αγκαίως γὰρ τῇ Φύσῃ παρέπεσεν αἱ δέχαὶ κῇ τὰ ῥήματα, καὶ τὰ παθήματ· οὐδὲ γὰρ λέγει ὁ Δαβὶδ ἐλίσης ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τέλειον ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐγλύπτε σάρξ. ἐπ' αὐτῇ τὴν καταβολὴν Φύσεως Φθάσας, Ε εἰς τὴν δέχλειν τῆς γλύπτεως αὐαδράμεν. ὥσπερ γὰρ ὁ πλάστης κῇ Φύσιν ἄνθρωπος, σὺχ ὕλης τέλεσ@ πεῖς ἐνεργίας ποιεῖται. ἀλλ' αὐτὴ ἡ καταβολὴ τ Φύσεως ἐν πρώτον γίνετ σάρξ. εἶτα τῷ χρόνῳ καταμικρὸν προσλαμβάνον τὸ ποσὸς ἀπαρτὲμὸν τ αἰσθήσεών τε κῇ ἐνεργειῶν συμπλήσας δυνάμεις. ἕτως ὁ θεὸς λόγος ἐπ' αὐτῇ τὴν ἀρχὴν κῇ βίζαν τ ἀνθρωπείας γλύπτεως αὐαδραμών, πρῶτον γέγονε σάρξ, ἔ τελεσθεὶς εἰς σάρκας μὴ γλύπτο. ὑλικὴ γὰρ ἡ θεότης ἀλλοιώσεως αὐὼτέρα· ἐπεὶπερ ἐ τρέπεσθε, παρέμεν τῆς Φύσεως πάθος· ἦ γὰρ ἀϊδὴς Ε ἀεὶ αὐαλλοίωτος

ἐχέτης

potens Verbum adveniens incarnatum est aderat enim illis posse cum vellet, & formam servi accipiens caro factum est, & natum ex Virgine, ubique volens ostendere vere se hominem factum. ipsam enim naturam necessarie & initia & habitus & passiones consequuntur. Neque enim dicit Evangelista in hominem jam perfectum intrasse, sed carnem factum esse, ad ipsa nostra natura primordia perveniens, & ad ipsa generationis initia recurrens. Sicut enim qui natura ordine gignitur homo, non statim perfectus ad operandum prodit, sed ipsa natura initia primum cara fiunt, deinde tempore progrediente paulatim vires accipiunt que ad integritatem sensuum & operationum conferant sic DEUS Verbum ad ipsa initia radicemque generationis humane recurrens, primum caro factum est, non quod in carnem sit versum, absit; manet namque divinitas omni mutabilitate superior; mutatio enim, natura finitum assumpsit, sed perenne illum ac semper eodem se habens: modo na-

tura, incommutabilitas est propria. Fatemur igitur utriusque scripturæ vocibus assentes, & carnem factum esse, & servilem formam accepisse, & utraque pie intellecta salutis nobis sunt semina. Nam per id quod dixit, Factum est, individuam summæ unionis vim Evangelista subindicat. Vt enim unitas dividi in duas unitates non potest, nam si dividatur, iam non erit unitas, sed dualitas; sic quod per summam unionem est unum, nunquam in duo dividetur. Porro verbum, Accepit, naturæ immutabilitatem declarat. Nam quia omne quod fit, aut non existente fit, ut cælum quod ante non erat; aut ex aliquo existente in aliud convertitur, ut Nili fluenta ex aqua in sanguinem sunt mutata; & neutrum divinæ naturæ congruit; neque enim ex nullis extantibus productus est, qui nunquam vitium habuit, neque ex aliquibus existentibus immutatum illud incommutabile verbum; ideo divina Scriptura ut per utrumque Verbum & immutabilitatem Deitatis & mysterij individuam unitatem

Exod. 7.

ἐχούσης τὸ ἄπειρον ὕδωρ. Φασὶ δὲ καὶ ἑκατέρας κεχρῆσθαι τῇ γεωφυκείᾳ φωνῇ ὅτι ἡ γῆ μήτηρ ἐστίν, καὶ ἕλκος τοῦτό ἐστι τὸ δέλτα μεσρίῳ, καὶ ἑκάτερα δύσεως καίρια, ὥσπερ τρῶν τυχόντων σώματα. Διὸ μὴ γὰρ ἡ γῆ, τὸ ἀδιαίρετον τῆς ἄκρας ὑγρότητος ὑπερβάλλουσα ὑπερπίπτει. οὔσης γὰρ τῆς μονάδος εἰς τριάδα εἰς μυριάδας ἐλθεῖν, ἢ γὰρ εἰς τοῦτο διαιρεθήσῃ, οὐκ εἰς δύο μονάδας, ἀλλὰ δυάδας· ὅταν δὲ ἐν τῇ ἄκρᾳ ὑγρότητι ὄντος εἰς τὸ διαιρεθῆναι εἰς δύο, ἢ ἕλκος, βλαβὲν τὸ ἄπειρον τῆς φύσεως. ἐπειδὴ γὰρ πᾶν τὸ γενόμενον ἢ ἐξ ὄντος γίνεται, ὡς ὁ ἄνθρωπος μὴ ἀνθρώπου ὤν, ἢ ἐκ μὴ ὄντος ἀλλοιωθέν, ὡς τὸ Νειλῶον ῥεῖθρον ἐξ ὕδατος εἰς αἷμα μεταβληθὲν ἐκπίπτει ἀλλὰ ὑπὸ τῆς θείας φύσεως ἀνάπτεται. ἔστι γὰρ ἐξ ὄντος ὅταν περιέχῃ ἡ κατ' ἄνθρωπον· ὅτι ἐξ ὄντων ἐστὶν ἡ ἀναλλοίωτος λόγος. Διὰ τοῦτο δὲ ἐκπίπτων καὶ τὸ ἄπειρον τῆς γενέσεως, καὶ τὸ ἀδιαίρετον ἐν μυσερᾷ, ἡ θεία

ὑπεμφαίνουσα γεγραφὴ τὸ, ἐγήγερται, μᾶλλον δὲ τὸ ἔλαθεν, ἐκήρυξεν. ἵνα διὰ μὲν τοῦ σεσήρεν, τὸ ἀνικητον τοῦ προσώπου παραστήσῃ, διὰ δὲ τοῦ ἐπῆρε τὸ ἀναλλοίωτον τῆς φύσεως ἐκδείξῃ. ἐγήγερται πάντως ὁ θεὸς λόγος, πλειόνων ἀνθρώπων ἀναιρέσεις κολασάντων τὴν ἀτρεπτον φύσιν τοῦ ἀπαθοῦς ἄνευσε θαυμάτων· ἀλλὰ περὶ τοῦτο μεμαθήκαμεν, οὐκ ἀρτίως κατηλείφαμεν. καὶ ἐγήγερται ἀνθρώπως, ζωὴν τῷ ἀναστάντι τὸ κατ' ἀρχὰς ἐμφυλίως γένος σκήψας ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας· τὸ χρεὼν τοῦ ἀπαθοῦς ἁπάντων ἀποθανεῖν εἰς ἀνθρώπους καταργήσας ἢ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτέστι, τὸν διάβολον, εἰς μισοπόνηρον θεὸς τοῦτο νόμῳ τὸ δικαίως ὑπόδικον· διὰ δὲ πληρώσεως πάσης δικαιοσύνης· καὶ τῇ φύσει τὸν πρόσφορον δόξαν ἀπέδωκεν· διὰ δὲ μιμήσεως τῶν ἀνθρώπων τὸ ἐν γῆς περὶ αὐτοῦ διαπεπλασθεῖσαν φύσιν. εἰς πάντως ἐστὶν ἡμῶν τραπέζα χαρὰ ἐμοὶ σῶσαι προσκαιρῶντες, πάντερον τῷ ἀναθέματι οὐκ ἀποφέρομαι. ἀλλ' ἐστὶν εἷς ἡμῶν ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἐκπατρὸς γεννηθείς.

δι' ὃν

sum indicaret, Factum est, dixit, & verbum Accepit, pronuntiavit, ut priore verbo unitatem personæ commenderet, altero autem immutabilitatem naturæ prædicaret. Deus igitur Verbum factum est homo perfectus, sed aut miraculum quod intelligentiam sup.. at, immutabilem naturam non immiuerit; sed id fide dedicimus, non inquisitione comprehendimus. Ac factus homo, cognato secundum carnem generi per id quod erat similiter passibile salutem tribuit, cum peccati quidem debitum, tanquam homo pro omnibus mortuus, persolvisset. devicisset autem tanquam execrator mali per illum qui habebat mortis imperium, id est, diabolum, & legem esse possibilem ostendit, omnem implendo justitiam, naturæq; nostræ pristinam nobilitatem restituit, in eo quod homo factus, naturam à se de terra formatam honoravit. Vnus igitur est filius: nam trinitatem consubstantialiter cum adoremus quartum numero non adjicimus, sed unus est filius sine initio de patre natus, per

quem secula facta esse credimus: ramus radici coæternus, ille ex patre citrà fluxum exortus, Verbum ex illa mente * inseparabiliter & procedens & manens. nam etiamsi in terris visus est, non tamen est à genere sejunctus. Hic voluit salvare quem formavit, & quidem salvavit, uterum inhabitans communem natura januam; quem cum sua inhabitatione benedixisset, & generatione obsignasset, partu qui supra naturam fuit ostendit se supra rationem fuisse hominem factum. Ergo Deus Verbum non alter est Christus, & alter Deus: duos namque filios natura divina non novit. Ex solius unigenitum genuit: ubi enim est conjunctio generantium, ibi duas generatorum non inventur. In nomine Christi omne genu flectitur, cœlestium, terrestrium & infernorum. Quod si alius est Christus, præter Deum Verbum, necesse est purum hominem esse Christum, ut stupidi homines dicunt. Si autem purus homo est Christus, quomodo illum supra ejus naturæ conditionem cælestia ve-

* Dionys. ineffabiliter dixit.

Philip. 2.

neran-

ΝΗ ΔΙ' ΟΥΔΕΝ ΑΛΛΟΝΟΣ ΠΕΡΙΔΥΟΙΝ ΜΕ, ΕΓΩΓΕ ΟΙΜΑΙ. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΤΗ ΡΩΜΗ ΚΑΛΟΣ, Η ΔΕΔΟΚΕΝ ΟΥΚ ΠΑΓΧΥ ΜΕ ΕΠΕΚΑΛΕΣΑΤΟ· Ο ΔΕ ΠΑΝΥ ΓΕ ΦΙΛΟΜΑΘΗΣ ΕΣΤΙΝ ΟΥΤΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΟΝΤΩΝ ΤΙΝΑ, ΚΑΙ ΜΟΝΩΝ ΛΕΓΕΙ. ΑΝΑΓΚΗ ΓΑΡ ΗΔΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΤΟΥΤΟΥ ΕΣΤΙΝ ΟΣΤΙΣ ΕΣΤΙ ΔΥΝΑΤΟΣ ΤΟΙΑΥΤΑ ΛΕΓΕΙΝ ΚΑΙ ΠΟΙΕΙΝ ΜΑΛΛΟΝ ΔΕ ΣΟΦΩΤΕΡΟΣ ΤΙΣ ΕΣΤΙΝ ΤΟΥΤΟΥ ΕΓΩ ΓΑΡ ΕΠΙΘΥΜΗΤΗΣ ΜΕΝ ΕΙΜΙ ΤΟΥ ΤΟΙΑΥΤΑ ΜΑΘΕΙΝ, ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΓΑΡ ΚΑΙ ΕΞΩ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΠΕΡΑΣΑΙ ΜΟΙ ΔΟΚΕΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥ ΕΝΕΚΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΚΕΚΟΠΩΚΕΝΑΙ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΩΣΠΕΡ ΤΟΥΣ ΤΟΥ ΝΟΣΟΥΝΤΟΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΤΟΥ ΓΕ ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΕΞΕΛΘΟΝΤΕ ΚΑΘΗΣΘΑΙ ΟΥΔΕΝ ΚΩΛΥΕΙ ΟΥΔΕ ΓΑΡ ΑΝ ΤΟΥΤΟ ΓΕ ΠΟΙΗΣΕΙΕΝ ΟΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΕΣΤΙΝ ΑΞΙΟΣ ΟΥΤΟΣ ΔΕ ΔΗΠΟΥ ΤΙΝΑ ΤΟΙΑΥΤΗΝ ΕΥΡΗΚΕΝΑΙ ΟΙΕΤΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ ΕΝΘΑ ΚΑΙ ΕΝΘΑ ΚΑΤΑΒΑΣ ΤΟΥΤΟΝ ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΕΠΙΣΚΟΠΕΙ ΕΙ ΤΙ ΣΟΙ ΔΟΚΕΙ ΔΙΑΝΟΗΘΕΙΣ ΚΑΛΩΣ ΕΧΕΙΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΝ ΕΙΠΕΙΝ ΑΝ ΤΙΣ ΜΕ ΕΡΗΤΑΤΟ ΕΙ ΠΕΙΘΟΜΑΙ ΟΤΙ ΟΥΔΕΝ ΣΟΦΟΝ ΕΓΩ ΓΕ ΠΕΡΙ ΤΟΥΤΟΥ ΕΡΕΙΝ ΟΥΔΕ ΔΥΝΑΜΑΙ ΟΥΔΕ ΖΗΤΕΙΝ ΒΟΥΛΟΜΑΙ ΤΟΥΤΟ ΓΑΡ ΔΗ ΠΑΝΤΑΧΟΥ ΓΕΛΟΙΟΝ ΕΣΤΙΝ ΕΙ ΔΕ ΜΗ ΕΣΤΙ ΤΟΙΑΥΤΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΑΛΛΑ ΣΟΙ ΔΟΚΕΙ ΕΓΩ ΔΕ ΣΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΤΟΙΣ ΤΟΙΣ ΛΟΓΟΙΣ ΤΟΥΣ ΜΕΝ ΕΥΡΕΤΑΣ ΟΥΚ ΑΝ ΕΧΟΙΜΙ ΠΟΤΕ ΟΥΔΕΝΑ ΠΡΟΣΟΙΚΕΙΟΝ ΟΥΔΕ ΓΑΡ

καὶ γενητὴν τὴν ἐπανυμίαν ἔχειν ἡμῶν; πῶς ἢ ἂν δεξώμεθα τὰς σοφὰς καὶ φωνὰς βοώσας· ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συναναστράφη. ὀπλασίαν γὰρ φησὶ, τὴν καὶ σάρκα φανέρωσιν· καὶ συναναστροφὴν ὀνομάζει τὴν ἐπὶ καιροῦ μετ' ἀνθρώπων πολιτείαν, ἐν ᾗ δημοσιεύων ὁ ὤφθη. τὸ παραδειγμάτιον ἔδειξεν, ὅπως ἂν παρακρούσωσι, καὶ ὁ ἐμὲ ἔμενε δι' ἑαυτὸν, καὶ ὁ ἠθέλησε γέγονεν δι' ἡμᾶς. Εἰ δέ ποι σκανδάλου παραίτιον γένηται τὰ παράλογα, καὶ ἡ ἐν φάτνῃ ἀνάκλισις, καὶ ἡ ἐν χρόνοις καὶ σάρκα αὔξησις, καὶ τὸ καθυδρῆσαι ἐν πλοίῳ, καὶ τὸ κοπιάσαι ὁδοιπορήσαντα, καὶ τὸ πεινῆσαι ἐν καιρῷ. Ὅσα τῷ καὶ ἀληθῶς γεγονότι συμβαίνει ἀνθρώπῳ· ἴσως ὡς κωμῳδοῦντες τὸ πάθη, ἀρνοῦνται τὴν φύσιν· ἀρνούμενοι δὲ τὴν φύσιν, οὐ πιστεύουσι τῇ οἰκονομίᾳ· μὴ πιστεύοντες δὲ τῇ οἰκονομίᾳ, ζημιοῦνται τὴν ζωτηρίαν. εἰ μὲν γὰρ ἐξαλείφθησαν ἀπὸ γενέσεως κόσμε εἰς τὸν βίον ἀνθρωπίνου

ἔπρεπε

neranter, & ad inferiora nostra gens. flectunt? quomodo etiam accepturi sumus prophetica oracula clamantis. Deus noster in terris visus est, & cum hominibus conversatus? Non visionem dicit hoc ipsum, quod est in carne manifestatus & conversationem appellat illam ipsam ad tempus cum hominibus commorationem, in qua ille minime noverat ut omnipotentiam suam declararet, ostendit quod tanquam omnipotens & id quod erat mansit propter se, & quod voluit factus est propter nos. Quod si nonnulla accensionem scandali præbent fascia, & illa in præsepi reclinatio, & illud in tempore secundum carnem augmentum & quod in navi dormierit, & ex itinere sit fatigatus, & esurierit in tempore, & quæcunque facta secundum veritatem homine convenerunt; noverint se dum passiones irridunt, negare naturam dumque naturam negant non credere dispensationem: non credentes vero dispensationem, damnum facere salutis. Nam si ex quo conditus est mundus, quisquam in hanc vitam lapsus est. Baruch 3.

est, aliam præter hanc naturæ viam ingressus, id ostendant qui contentiosè adversantur, & tunc demum sua deliramenta contexant. Sed si hæc sint naturæ communis initia, & Deus Verbum revera factus est homa, cur qui naturam confitentur, passiones irridents? Alterum igitur ex duobus eligant, aut erubescentes de passionibus naturam negent, & cum Manichæis consentientes, inter impios censeantur: aut si lucrum ex incarnatione proveniens admittunt, de passionibus non erubescant, quæ naturæ conveniunt. Miror autem hominum amentiam novum errorum iter ingredientium. Ego namque cum unum filium esse sciam, ac piè didicerim, unam incarnati Dei confiteor hypostasin: itaque cum unus sit qui passiones pertulit, & qui miracula perfecit, cur diviniora retinentes, humiliora per jocum irridents? Vt enim fidem faceret, se, cum Deus esset ac Verbum existeret, permanendo quod erat factum esse carnem, & infantem, & haminem, tanto Sacramento nulla mutatione violata idem ipse

Quod Cyrillus dicit, una natura Dei verbi incarnata, & item Athanasius, hoc iste dicit, una hypostasis.

ἐπίεσεν τοῦδε πώλου Φύσεως βαδίσας
ὁδόν, δέκνυται σοι Φιλόσοφοι, καὶ πῶς τὰς
οἰκείας ὑφαίνεται λόγους. εἰ γὰρ ἄνθρωπος τῆς
κοινῆς Φύσεως ἡ ἀρχή, ὁ γὰρ θεὸς λόγος κα-
τὰ ἀλήθειαν γέγονεν ἄνθρωπος, τῷ λόγῳ
σωματολογεῖται τὴν Φύσιν σκώπτων τὸ
πεζὸν ἵππου ἔστιν ὃν ἑκατέρων διαλεξάσθω-
σαν, ἢ ἐπιχωριάσθωσι τὸ πεζὸν, ἀγνοήσω-
σαν τὴν Φύσιν. καὶ τὸ Μαιναλίων Φρονῦν-
τες τοῖς ἀστοῖσι σωτηρίχθωσιν. ἢ εἰ σφε-
φίσιν γὰρ ὁ σὸς ὁ ἐναυθρωπήσας λόγος,
ὁμολογεῖται τὴν Φύσιν, μὴ ἐπιχωριάσθω-
σαν τὰ τῇ Φύσει συμβαίνοντα πεζὰ. ἀνα-
μιμνήσκω γὰρ καὶ τὴν Φρυγιλλαίαν τὴν * κενὰς ἐ- * κενὰς Dionys.
δὲς ἀπάτης ἀναπεμπόντων. ἐγὼ γὰρ ἑνὰ
εἰδέναι τι, καὶ διδαχθεὶς εὐσεβῶς ὑὸν, μίαν ὁ-
μολογῶ τὴν τῶν σαρκωθέντος θεοῦ λόγου ὑ-
πόστασιν. ἑνός τε ὄντος τοῦ τὸ τοῦ πεζοῦ ὑπο-
μείναντος, καὶ τοῦ τὰ θαύματα θελεσπερήσα-
ντος, τοῦ λόγου τὰ θεώπεμα σωπῶντος,
πάντοθεν καμφθέντος· ἵνα γὰρ πεζὰ σαρκὶ
ἐπρεπεν ἦν, καὶ λόγος ὑπὲρ ἀρχὴν, καὶ μείζος
ὁ ὢν γέγονε ζωῆς, ἐκ βρέφους ἐκ παιδαρίου,
μαθημάτων ἤρξατο τὸ μυστήριον ὑπεξιέναι
αὐτὸς

αὐτὸς καὶ θαυματουργὸς, καὶ πάσχει. Διὰ μὲν τῶν σημείων τὸ εἶναι ἐ δεῖ ἀνιστάμενον. Διὰ δὲ τῶν παθῶν, τὸ θνητὸν ἐ ἔσεσθαι πεφύκαμεν· ἵνα τοίνυν καὶ τὸν αὐτὸν ἀϊδίως τε καὶ ἐπ' ἐσχάτων συνακοδέντα ὁμολογούμεν ἔχειν, μηδὲν ὑπεναντίον τῇ Φύσει νοεῖν ᾖ· δεῖ γὰρ σβεστὸν ἐν τῷ θρόνῳ. Ἀλλὰ πάντως ἐκεῖνο τὸ πολυθρύλλητόν μοι λύσει, πολέμους συλλογισμοὺς ἀράχνης ἀσθενεστέρους. εἰ ἡ τριὰς φησιν ὁμοούσιον, ἡ τριὰς ἀπαθής· ὁ δὲ θεὸς λόγος ἐν τῇ τριάδι ὑπάρχει. καὶ ὁ λόγος ἄρα ἀπαθής. εἰ δὲ ὁ θεὸς λόγος ἀπαθής, εὑρεθήσεται ὁ σταυρωθεὶς ἕτερος παρὰ τὸν θεὸν λόγον τὸν ἀπαθῆ. * ὑπὲρ τοὺς ἰσχὺν ἀράχνης ὑφαίνουσιν οἱ πῶτα λέγοντες, καὶ καθ' ὕδατος γράφουσιν οἱ τὰ καινὰ ταῦτα μελετῶντες σοφίσματα. Φάσκοντες γὰρ εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. Λημῶν γὰρ ὀφθαλμὸς ἡλίῳ ἀκτῖνας καθαρῶς ἐ δέχεται. καὶ ἀσθενοῦσα διάνοια πρὸς ὑ περ-

* lucus

ipse perficiebat miracula, & sustinebat passiones, per signa quidem se manifestè quod erat significans, per passiones autem ad se factum esse quod formaverat, confirmans. Vnum igitur & eundem filium confitemur, & sempiternum, & in novissimis temporibus incarnatum, divina natura nihil adulterinum adjicientes. nihil enim supervacuum est in illo throno. Sed illud prorsus multorum sermone divulgatum dicent, & syllogismos aranearum telis infirmiores texent. Si Trinitas est ejusdem essentia, profectò Trinitas est impassibilis. sed Deus Verbum in Trinitate spectatur: Verbum igitur est impassibile. Quod si Deus Verbum est impassibile, colligitur ergo crucifixum alium esse præter Deum Verbum quod est impassibile. Vere telum aranea texunt qui hæc dicunt, & scribunt in aquis, qui hæc mane propositiones meditantur Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt, & obscuratum est insipiens cor eorum. Nam lippus oculus solis radios non recipit, & mens infirma sublimitatem Fidei

Isa. 59. 5.

non

non admittit. Quid igitur nos adista dicimus? Nimirum quod ad rationem attinet divinitatis, consubstantialem & impassibilem esse Trinitatem: neq; enim cum ipsum dicimus passum fuisse, ratione divinitatis passum dicimus: natura namque divina nullam recipit passionem. Sed confitentes Deum Verbum unam Trinitatis personam incarnatam, iis qui cum Fide scisitantur, causam afferimus intelligendi quare sit incarnatus. Namquia Deus Verbum passiones destruere volebat, quarum finis mors erat, & immortalis illa natura passiones in se admittere non poterat: si enim omnis passio compositarum rerum pugna est atque secessio, in immateriali autem & singulari substantia nulla est compositio, non igitur eò pertingit passio, ubi non est compositio: volens igitur, vt prædiximus, destruere passiones quæ rationalem carnem opprimebant, quarum summa arx erat interitus, incarnatur ex virgine vt novit ipse Deus VERBVM, & habitu formatur vt homo, id enim ipsi placuit, & exina-

ἀ σεφανος ὕψος. τὶ πλέον φανη
ἡμῖς; ὅτι χ̄ τὸ λογον τὸς θεότητος
ἡ τελὸς ἀμοιρὸς εστι καὶ ἀπαθής. ἀ γ̄
γὰρ φάσκοντες αὐτὸν πεπονθέναι, τῷ λό-
γῳ τ̄ θεότητος φαμὲν αὐτὸν πεπονθέ-
ναι· ἀπαθὴς γὰρ ἡ θεία φύσις πα-
σῆς παθους. ἀλλ ὁμολογοῦντος τὸν θεὸν
λόγον εἶναι τ̄ Τελεσθ̄ σεσαρκῶσθαι,
διδάσκομεν τὴν αἰτίαν δ̄ νοεῖν τῆς ἕν-
σεως ἑρμηνεῦσι δ̄ ἡ εσαρκωσις· ἐπειδὴ
γὰρ ἡ βουλὴ θεὸς λόγ̄ καταφρονη-
τὸν πάθη, ὃν πάσχει ὁ θνητὸς σω-
σάσθαι γ̄ παλιν τὸν πάθη ἡ ἀνόλεθρ̄
φύσις οὐχ οἷόν τε ἦν· ἐ γὰρ ἦν παθ̄
τὸν ἐστὶ καὶ μάχη τῶν σωζόντων, πε-
λ̄ γ̄ τὸ ἄλλον ἕμοιον ἄδεμια σωζοῦσ,
οὐκ ἄρα ἐσὴ ἔφθαρτε πάθος ἰσθ̄ ἀδὲ
σωζοις πυχαίε. βουληθὲς φιλαν-
θρῶν τὸ πεσανθῶτα τῷ λογικῷ σώ-
ματι πάθη καταφρῶσαι, κατὰ σεσέφη-
μεν, ὧν ἀκροτελὶς ὑσῶχρ ὁ θά-
νατος. σαρκοῦται ὃν σαρθένου ὡς εἶ-
δεν ὁ θεὸς λόγ̄. καὶ χρηματίζεται
ὡς ἄνθρωπος. πυτο γὰρ ἠνέσκετο· καὶ

...νοῦ ἑαυτὸν ἐν δυλῳ μορφῇ μηδεμίαν τῆς θεότητος ἐκβεβηκυίας· ἐξ ἧς τῶν ζώζει πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος. ἐν τῇ σαρκὶ μὲν αὐτὸς καταργήσας τὸν πόθον. φυλάξας δὲ αὐτὸς ἀπαθῆ τὴν θεότητα. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Γαβριὴλ εὐαγγελιζόμενος τὴν ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ δυνάμεως, εἶδεν ὡς πρὸς τὴν Μαριάμ. ἁγνὸς γάρ, φησι, ζῶσῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. λαὸς δὲ οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου, ἀλλὰ θεοῦ. ὅθεν ἂν ἀπαλλάξειε τὸν κόσμον ἁμαρτημάτων ὁ μὴ φθορᾶς ἀπαθήσας εἰς τὸν θάνατον, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἡμέρας οὐκ ἐγκαίως ἀκατηγόρητον. ἀλλὰ ἀναγκαίως ὁ αὐτὸς θεός τε ὢν καὶ ἄνθρωπος, καὶ διαιρέω εἰς δύο, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς. διὰ μὲν γὰρ ἐκ γυναικὸς γεννηθῆναι, δείκνυσι ὅτι ἄνθρωπος· διὰ δὲ ἀπαθείας, καὶ φυλάξει τὴν τοιαύτην παρθένον μαρτυρῶ ὅτι ἐστὶ θεός· ἔσωσε γὰρ * κόσμον Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, ἐλθὼν δηλ. ἡ γῆς καὶ τῆς ἀνθρώπου συναναστραφείς· εἰ δὲ ὁ Χριστὸς ψιλὸς ἦν ἄνθρωπος, καὶ ἐκ αὐτὸς ὁ θεὸς λέγω, πῶς ἕκαστον τὴν πάν-

* τὸν λαὸν αὐτοῦ πάς, Ἰησοῦς

exinanit semetipsum in forma ser-
nullam sue Deitatis circumscriptionem
admittens: & hoc modo salutem univer-
so hominum generi tribuit, in sua qui-
dem carne passiones destruens, sed suam
Deitatem servans impassibilem. Hanc
ob causam cum Gabriel nascentis auctо-
ritatem ac potentiam annunciaret, dixit
ad Mariam: Ipse salvum faciet populum Iesu
suum à peccatis eorum. Populus autem
non hominis, sed Dei est: neque mundum
à peccatis liberare potest quisquis in hanc
vitam per corruptionem intraverit, &
non habuerit expers culpæ nativitatis
exordium. Sed necessarie idem cum Deus
& homo esset, non in duo divisus, sed
unus permanens, per id quod ex mulie-
re natus est, se hominem esse demonstra-
vit: per id autem quod sine contactione
natus, & quod matrem virginem servа-
vit, quod Deus esset declaratus est, sal-
vavit mundum Iesus Christus ubi venit
in terras, & cum hominibus conversa
tus est. Quod si Christus purus homo est,
& non ipse Deus Verbum, quomodo in

Dionys. Salvum fecit populum suum? quis, Iesus Christus qui venit in terras.

incipio creavit omnia, qui tunc, ut ipse dicunt, non erat? Nam si postremus in creaturis homo fuit, liquet usque ante illum fuerant, creationem fungire non potuisse Christum, quippe qui ut primus homo posterius productus fuit. Quomodo igitur Paulus, ait? Unus Dominus

1.Cor.8. *Iesus Christus per quem omnia. Nam si per Christum omnia, liquet Christum Deum esse Verbum, Evangelista testante: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat*

Ioan.1. *Verbum, hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt. Si igitur Evangelista dicit. omnia esse per Verbum facta, & hoc ipsum beatus Paulus interpretans ait, Unus Dominus Iesus Christus per quem omnia; liquet Christum esse Deum Verbum. Quod si voces proferunt ex divinis literis, quibus homo est appellatus, cum dicat Petrus: Iesum à Nazareth, virum approbatum à Deo. & Paulus adserat: In viro in quo statuit fidem prabens omnibus. & ipse Dominus de se fateatur: Quid*

Act 2.
Act.17.

me

τὰ πάντα ἐν δεχῇ τινα οὐκ οὖσαν μεσιτείαν τῶν θεμιτευόντων ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅτι ὡς τῆς περὶ αὐτὰ τὰ γένεσιν οὐκ ἐχόντων ὁ χριστὸς, οἷος δὴ μεσιτεύσειν παρεληθὼς ὡς φίλος ἀνθρώπου, πῶς ἂν Παῦλος εἶπε, εἷς κύριος Ἰησοῦς ὁ χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα· εἰ μὴ διὰ χριστοῦ τὰ πάντα, ἀλλ' ὅτι ὁ χριστὸς θεός ἐστι λόγος, ᾧ εὐαγγελισμῷ βεβῶντες. ἐν δεχῇ λῶ ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος λῶ πρὸς τὸν θεόν, ὁ θεὸς λῶ ὁ λόγος. ὅτις λῶ ἐν δεχῇ πρὸς τὸν θεὸν· πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· εἰ πάντων ὁ εὐαγγελισὴς βοᾷ, ὅτι διὰ οὗ λόγου τὰ πάντα ἐγένετο. καὶ ὁ Παῦλος πάλιν ἐμμελῶς λέγει, εἷς κύριος Ἰησοῦς χριστὸς δι' οὗ τὰ πάντα· ἀλλ' ὅτι χριστὸς θεός ἐστι λόγος. Εἰ γὰρ προφέρειν πρὸς ἐν τοῖς θείοις γραφικῆς φωνὰς, ἐν αἷς κέκληται ἄνθρωπος, ᾗ Πέτρος λέγοντος· Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρὲτ ἄνδρα· καὶ ᾗ Παῦλος λέγοντος, ἐν ἀνδρὶ. ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχών. καὶ αὐτὸ τοῦ δεσπότου περὶ ἑαυτοῦ λέγοντος· τί με ζητεῖτε ἀπο-

καὶ ἄνθρωπον· ἵστωσαν ὡς ἡ διὰ νοῦ θείαν ἀπελείφθησαν τῆς γραφικῆς ἐννοίας, ἡ διὰ πονηρίαν πρὸς τὴν ἑαυτῶν μοχθηρίαν διαστρέφουσι τὰ καλῶς γραφέντα· καὶ ἄνθρωπος γάρ ἐστι καὶ ἀληθῶς ὁ χριστὸς· ἀλλὰ πῶς γέγονε, καὶ πρότερον ὢν εἰ μὴ μόνον θεός· ὥσπερ γὰρ θεὸς ἀληθινὸς, οὕτως ὁ αὐτὸς καὶ ἄνθρωπος ἀληθινὸς, καὶ ὥσπερ τῷ πατρὶ καὶ τῇ θεότητι ὁμοούσιος, οὕτως ὁ αὐτὸς καὶ τῇ παρθένῳ καὶ τὴν σάρκα ὁμόφυλος, πανταχοῦ τῆς ἀληθείας καὶ μυστηρίου προλαμπούσης, καὶ πάσης ἀπάτης ἀπελαυνούσης. εἰ δὲ μὴ ἔστιν θεὸν ἡ παρθένος. μόδε πολλοῦ γε ἀξίωσε ἄφθη· πολλαὶ γὰρ καὶ ἄλλαι γυναῖκες ἐκύησαν τῷ βίῳ δικαίους· εἰ δὲ προφητῶν γλῶσσαι τὸ ἄῤῥητον προοσαλπίζουσι μυστήριον, βοῶσιν, ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ· ὁ ἑρμηνευόμενον ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν ὁ θεὸς· διὰ τοῦτο καὶ διὰ τὸ παθητὸν συγκαταβάσεως, τὸν ὅρον τῆς παθούσης φύ-

me quæritis interficere hominem? nove Ioan. 8.
runt se aut per segnitiam assequi non scri-
pturæ intelligentiam, aut per malitiam
quæ bene scripta sunt, ad suam improbi-
tatem pervertere. Non fit homo est re-
vera Christus, sed hoc factus est, cum
prius non esset nisi tantummodo Deus.
Sicut enim Deus est non creatus, sic idem
quoque homo est non imaginatione fictus:
& quemadmodum Patri secundum di-
vinitatem consubstantialis, sic idem ipse
matri secundum carnem cognatus, ita
ut ubique veritas mysterij præfulgeat,
omnisque deceptionis fraus remota sit.
Quod si Virgo non Deum genuit, nec
magno digna erit illa inviolata miracu-
lo: multæ siquidem & aliæ mulieres ju-
stos homines huic sæculo protulerunt. Si
autem Prophetarum voces mysterium ad
eo ineffabile præcinentes clamant: Ec- Isai. 7.
ce virgo in utero habebit, & pariet fi-
lium & vocabunt nomen eius Emanuel:
quod interpretatus est Gabriel, dicens.
Nobiscum Deus; cur propter nascentis Matth. 1.
inclinationem, gloriam parientis ampu-

zant? Sed prorsus illud opponent ac dicent: Omne quod nascitur, ejusdem generis est cum generante. si igitur homo est quæ genuit, necesse est hominem quoque esse qui ex ea natus est. Recte equidem dicitis: sed tunc pariens eiusdem generis partum edit; cum secundum naturam progreditur partus. naturalis autem partus exordium corruptio est, quia commixtio quoq; corruptionem præcedit: hic verò cum huius iniuriæ ne cogitatio quidem fuerit, sed miraculum supra rationis captum effectum sit, ubi supra naturam est partus, ibi qui nascitur Deus est; Confitemur igitur eundem & mundum condidisse, & legem dedisse, Prophetas quoque inspirasse, & in nouissimis temporibus incarnatum, & Apostolos ad salutem gentium & populorum episcopatum fuisse. Fugiamus igitur turbidos, & tenebrosos deceptionum riuos, hæreses inquam cum Deo pugnantes: Arij insaniam dividentem indiuisam Trinitatem: Eunomij audaciam, quæ intra cognitionis nostræ terminos naturam incomprehensibi-

ωδεικθήσεται. Ἀλλ' αὐτιπαθέσει πεπόθας τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἡκιστόμενον φησι, ὁμόφυλον ὑπάρχει τῇ ἡκιστύσῃ. εἰ τοίνυν ἄνθρωπος ἡ πεπονθώς, ἄνθρωπος ὁ ἀναγκαίως καὶ ὁ πεπονθώς. ὁ λόγος φασὶ ὧδέ ἐστι· ἀλλὰ τὸ ὁμόφυλον πάντῃ ἢ ὡδίνουσα, ἐπεὶ καὶ φύσει ἐστὶν εἰκὼν ὁ τόκος· φυσικῶς ἢ γὰρ τὸ προσίμιον φθορά· ἐπειδὴ καὶ μίξις προηγεῖται τῆς φθορᾶς· ἐνθάδε ἢ τῆς ὑβρεως ταύτης, οὐδὲ ἔννοια. ἀλλὰ ἐκτελεσάτω, ὑπερ λέγων τὸ ῥητὸν ὅπου ἐστὶν φύσει ὁ τόκος, ἐκεῖ ὁ πεπονθὼς θεός. Ὁμολογοῦμεν γάρ τὸν αὐτὸν, καὶ τὸν κύριον ὡμολογηκότες, καὶ τὸν νόμον διδωκότες. καὶ ὁ προφήτης ἐμπεπόνθασι. Ἐ ἐπ' ἐσχάτων ἐπαναβάντες, καὶ ἐπ' ἀκροτελεῖς εἰς ζωτηρίαν ἐθνῶν τε Ἐ λαῶν ἀλιεύσαντες. Φύγωμεν τοὺς ῥηλεμοὺς καὶ βορεοπαιδεις τῆς ἀπάτης ῥύμακας τὰς θεομέχους λέγω αἱρέσεις. Τὴν Ἀρείου μανίαν ἐκκεῖσθαι τὴν ἀμέλγουσαν τροφάδα· τὴν Εὐνομίου τόλμαν, ἀπεκλείσθαι τῇ γνώσει τὴν ἀκατάληπτον φύσιν.

φύσιν· τὴν Μακεδονίου λύσσαν, χωρίζεσθαι τῆς θεότητος τὸ ἀχώριστον συμπροσκύνημα πνεῦμα· καὶ τὴν νεότευκτον ταύτην καὶ καινὴν βλασφημίαν, τὴν τὸν Ἰουδαϊσμὸν καὶ τὴν εἰς βλασφημίαν νικῶσαν. οἱ μὲν γὰρ τὸν ἕνα τοῦ θεοῦ ἀθετοῦσι, ζημιοῦντες τὴν ῥίζαν τῆς κλάδου· οἱ δὲ, τῷ ὄντι καὶ ἕτερον ἐφευρίσκουσι, συκοφαντοῦντες ὡς πολυγόνου τινὸς ἀκηράτου φύσιν. εἴπωμεν οὖν τῷ Παύλῳ· Χριστός ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν. Ἰουδαίους γὰρ καὶ ἕλληνας διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς ἕνα καινὸν ἔκτισεν ἄνθρωπον, ἑνώσας τῇ δυνάμει τὰ τῆς πολιτείας διεστῶτα. φιλοτιμοῦνται δὲ καταπλῆσαι οἱ νεωτεροποιοὶ εἰς ἀσέβειαν· εἰ γὰρ τὰ μὲν διεστῶτα εἰς συμφωνίαν ἤνεγκε· ὁ δὲ ἑνώσας εἰς δυάδα τό γε ἐπ' αὐτοῖς διῃρέθη. Ἀλλὰ λοιπὸν τὸ μῆκος τῶν λόγων παρεὶς, ὅπῃ τὴν σωτηρίαν ἐλεύσομαι τοῦ ὀρθοῦ δόγματος. εἴ τις θέλει γνῶναι κατὰ ἀλήθειαν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ εἷς καὶ μόνος υἱὸς, ὁ πρὶν τῶν αἰώνων ἡνέσθαι ὤν, καὶ ἐπ' ἐσχάτων προκύψας σαρκὶ

sibilem includit: Macedonij vbique, que Spiritum inseparabiliter procedentem à Deitate sejungit: hanc quoque nuper fabricatam novamque blasphemiam, que Iudaismum, quod ad blasphemiæ magnitudinem, longe superat. Illi namque dum eum qui Filius est, reprobant, ramo radicem privant, hi v. ultra hunc qui est Filius, alium adjicientes, intemeratam naturam tanquam malignam denotant. Dicamus ergo cum Paulo. Christus est pax nostra, qui fecit utrumque unum. Non Iudæum & Græcum per baptismum in unum novum hominem condidit, omnis potestas quæ conversationi desidebant. Horreant damnationem nove impietatis auctores: siquidem cum dissidentia in unam concordiam unita sint, is qui univit, quantum in illo fuit, in duo est divisus. sed iam omissa sermonis longitudine, ad compendium veri dogmatis veniam. Si quis cupit vere cognoscere illum esse unum ac solum Filium, qui est antequam Abraam fieret, & in novissimis proficiebat ætate ac sapien-

Ephes. 2.

tia

tia secundum carnem, nom eius divinitas semper est perfecto, interroget Paulum qui pietatem personabit, ostendens eum etiam postquom ex Iudæis secundum
Rom 9. *cornem extitit, Deum esse ante secula, cum enim de Iudæis loqueretur, & ingratam illam Deoque rebellem gentem propter Abroam gentis radicem, & eius semen Christum Dominum, collaudaret, sic dixit: [Quorum est adoptio filiorum] clamabat enim Deus per Prophetas: Fi-*
Exod 4. *lius meus primogenitus Israel. [& gloria] nom iis quos Deus tanquam nutrix gestabat, immensam gloriam assidua miracula conferebant. & testamenta, per que ipsi Abraam multiplicatio & benedictio est promissa. & legislatio, illo in monte digito Dei scripta * & obsequium, quo divino cultui serviebant. & promisso, tum illi terra Palestine, tum omnes gentes per semen Abrahæ benedicendæ. quorum Patres, qui in erroris nocte tanquom fidei luminaria sunt exorti, neque v. huc usque stetit beatus Paulus. non enim ex quo fuit ille ex Maria partus, ex eo cœpit*

* Hoc nõ est in Græco, sed in Dionys & certe requiritur.

σοφία καὶ ἡ λογία καὶ πίστις. ἔχει γὰρ ἀεὶ ἡ ἀλήθεια αὐτὸ τὸ πλεῖον· ἐρωτάτω Παῦλον, καὶ αὐτὸς βροντὴν τὴν Δεσπότην, λέγοντος ὅτι καὶ ἐξ ἰουδαίων προελθὼν τὸ κατ' πίστιν θεὸς ὑπεδέξατο προσηλύτους. Φάσκων γὰρ περὶ τῶν Ἰουδαίων, καὶ σκληρύνων τὸ ἀχάριστον καὶ δυσμάχητον ἔθνος· Δι' τὴν ῥίζαν τὴν Ἀβραὰμ καὶ τὸ σπέρμα τὸν δικαιότατον χριστὸν, αὐτὸς λέγει. ὧν φησιν ἡ ὑποθεσία ἐδέξατο γὰρ θεὸς ἐν προφήταις· ὑὸς πρωτότοκος μου Ἰσραὴλ καὶ ἡ δόξα [μου.] ἀμέτρως γὰρ προσεδέξατο δόξαν τῆς προφορικὰς ἐντολὰς καὶ ἐπιλήπτους θυσίας; ἐν αἷς Δεσπότην. αἳ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ἐλλογίαν παρεῖχον καὶ ἡ νομοθεσία· ἡ ἐν ἔργοις δικαιοσύνη θεῷ χαρακτῆρα. * καὶ αἱ ἐπὶ γελείαι ἡ τε γῆ τῆς Παλαιστίνης, καὶ τὸ Δι' σπέρματος Ἀβραὰμ εὐλογηθῆναι πάντα τὰ ἔθνη ὧν οἱ πατέρες, οἱ ἐν τῇ νυκτὶ τῆς πολιτείας ἀναπεπλεκότες, ὡς πίστεως φωστῆρες. καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, καὶ σὰρξ ἔσχε μέχρι τῶν Παῦλον. ἐδείχθη γὰρ ἀφ' ὧν ὁ ἐκ Μα-

* ἡ λατρεία δι' ἧς θεῷ λατρεύομεν.

ἐκ Μαρίας τέκοι, ἵνα τε ἀπάρχῃ λόγῳ ἢ ὑπάρξῃ ἀλλ' εὐθὺς ἐπήγαγε, τὸ κατὰ σάρκα, ἵνα ὑποσημείνηται τὴν κατὰ σάρκα φανέρωσιν, ἀλλ' οὐ * κατὰ τὴν θεότητα γένησιν. τὸς μὲν οὖν ἐστιν ἥτις ὁ χρισὸς ὁ ἐκ παρθένου γεννηθεὶς, ὁ ἐν ασηλαίῳ χωρηθεὶς ὡς εἶδεν, ὁ ἐν φάτνῃ * ἀνακληθεὶς, ὁ τῷ ξύλῳ κατὰ σάρκα ἀνῳχθεὶς, ὁ μέχρι τῶν κατωτάτω τῆς γῆς καταβὰς, ὁ πάντα τὰ τῆς σαρκὸς ὑποσημειωσάμενος, ἵνα πιστώσηται, ὅτι κατὰ ἀλήθειαν γέγονεν ἄνθρωπος, ὁ ἐκ ἄλλου ὢν ἢ ἐκ θεοῦ καταβαίνων· ἀλλ' αὐτὸς ὢν κατὰ ὁ καταβὰς, καὶ ἀναβάς· οὐ γὰρ ἀνέβη πρότερον, ἀλλὰ κατέβη, εἶτα δὲ καὶ προκοπῆς θεὶς, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ δι' εὐσπλαγχνίαν ἄνθρωπος τούτων γὰρ ἐδεόμεθα. μὴ παρ' ἐμοῦ μάθῃς ἢ παρ' ἄλλου τινός· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς Παῦλος τῶν ἁγίων πάντων ἐν ἀποκαλύψει μαθόντων τὸν υἱὸν, καὶ φανέντος· ὅτε γὰρ εὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀποκαλύψας τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί. ἵνα γάρ σε διδάξῃ ἀληθῶς τίς ἐστιν ὁ Ἰησοῦς ὁ

* ις τὸν κτ γένησιν.

* ἀνακληθεὶς

pit Verba præcepto carentis initium, sed mox insulit, [secundum carnem] ut manifestationem illam factam in carne, non generationem secundum divinitatem indicaret. Quisnam igitur Christus hic sit ex Virgine natus, hic in spelunca, ut ipse novit, collocatus, hic in præsepi reclinatus, hic tempore secundum carnem auctus, hic qui usque ad infimas partes terræ descendit, hic qui omnia quæ carnis sunt, subijt, ut fidem faceret vere se hominem factum fuisse, hic qui non alius est ab eo qui descendit, sed qui descendit, ipse est & qui ascendit: non enim prius ascendit, sed descendit, utpote qui non secundum progressionem Deus est, absit, sed propter suam misericordiam homo, nam hac re indigebamus: hic inquam qui nam sit, noli à me aut ab alio aliquo discere, sed à beato Paulo, qui Filium ab ipso Patre per revelationem didicit, ac dixit: Cum autem placuit Deo, qui segregavit me ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam ut revelaret Filium suum in me, ut nunquam quinam sit Iesus Chris- Galat 1.

tus,

σῆς ὁ χριστὸς, βεβαν. ἐξ ὧν ὁ χριστὸς τὸ κῦ σπέρμα. ὁ οὖν δεῖ πάντων ἡμᾶς ἀλογητὸς εἰς θεὸν αἰτῆσαι. πῶς περιέσθυσιν συκοφαντίαι εἰκῆ ἀσπαίζει τὰ Παύλου ῥήματα τῆς φιλαλαιθόρεις; εἶπεν αὐτὸν χριστὸν, ἵνα δείξῃ ὅτι κῦ ἀληθῶς γέγονεν ἄνθρωπος. εἶπεν αὐτὸν ἐξ Ἰσραὴλ τὸ κῦ σπέρμα, ἵνα δείξῃ εἰκῆ ἀφ' ἧς ἐπλάσθη ἕκτῃ μέσει τὸν ἔχει· εἶπεν αὐτὸν ἕνα, ἵνα ἄλας χεῖρ βεβαιότερον· εἶπεν αὐτὸν δεῖ πάντων, ἵνα τῆς κτίσεως διαπάντων κηρύξῃ· εἶπεν αὐτὸν θεὸν, ἵνα μὴ σοὶς τὰ πάθη καὶ τὸ σῶμα δελεασθέντες, τῷ ἀναλεθρῷ αὐτῷ δεησόμεθα φύσιν· εἶπεν αὐτὸν ἀλογητὸν, ἵνα ὡς πατρικὸν πρόσωπον προσκυνήσωμεν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀνθρώπου συκοφαντῶμεν· εἶπεν αὐτὸν εἰς θεὸν αἰῶνας, ἵνα δείξῃ ὅτι πρὸ λόγου τούτους δημιουργήσας, αἰδίως ἐν αὐτοῖς διαλεγόμενος. Ἔχοντες οὖν τὸν χριστὸν κῦ ὄντα θεὸν, καὶ ἀλογητὸν, αὐτῷ προσκυνήσωμεν λέγοντες σοὶ θεὸν ὑπερευλόγησας· οἱ τὸν πνεύματι χριστοῦ σὺν ἔχει, οὗτος σὺν ἔστιν αὐτοῦ· ἡμεῖς γὰρ νῦν χριστοῦ ἔχομεν· διὸ καὶ προσδεχόμεθα

τὴν ὑπερ τὸ μεγαλεῖον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἐπιφάνειαν, τὸ τῆς δόξης ἐπιθυμητὸν τῆς ἀθανασίας, τὸ τέλμης ἀπέχεσθαι. Ταῦτα γὰρ ἐστὶ τῶν ὑμετέραν ἐπιστείλασθαι ἀγάπην, ἃ τὸ ὑμέτερον πρέπει σπουδάζειν λιβέλλων, ὧν πρὸς ἡμᾶς διεπέμψασθε φήμαις λυμαίνεσθαι καὶ * παραλόγως αὐθαδιάζειν τοὺς ἐκτὸς φρονοῦσι τῇ ὑμετέρᾳ χαράξαι βουλομένους διὰ πονηρῶν γραμμάτων, ἐκ τῶν αὐτοθέσεων τὸ ψεύδους γνώσεως διαστρέφειν τὸ ἀσθενὲς καὶ ἀμαζόνιον τῆς ἐρθοδοξίας πίστεως καὶ λόγου. ἀλλὰ τὸ μὲν μακαρίου Παύλου καὶ πάλιν φημὶ πρὸς ὑμᾶς. Βλέπετε μήτις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὃς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. σήκεται πάντως ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ συναθλοῦντι τῇ πίστει τοῦ Εὐαγγελίου· καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἀλλὰ φυλάττοντες πᾶσι τοῖς ἀδοῦσι τὰς παρελάβετε τῶν ἁγίων

* propriè Cyrillus cõtra Nestoriũ, lib. 4. fol 91. εἰ γὰρ δὶς πάλιν ἡμῖν καὶ ἐπέρων ἡμῶν πρεσβυτέρων ἐφάνη

Etiamsi gloriam magni Dei & salvatoris nostri Iesu Christi, qui reddet hu quidem qui pie sentiunt, sue fidei premia: his autem qui eum reprobrant, sue audacie mercedem. Hac vestre charitati direximus, vestris permixti libellis, quos ad nos misistis, significantes pestiferos quosdam homines ac verborum pestem proferentes in vestram regionem irruisse, studiosis perversis scriptis, & oppositionibus falsi nominis scientie simplicem ac puram vestre Fidei speciem pervertere. Sed ego vos iterum beati Pauli Coloss. 2 *verbis admoneo: Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam secundum traditionem hominum, & non secundum Christum. Fundamentum enim aliud pie Fidei nemo potest ponere preter id quod positum est, quod est Christus Iesus. State igitur in uno spiritu, unanimes collaborantes fidei Evangelij, & in nullo terreamini ab adversarijs, sed custodite traditiones quas accepistis à sanctis ac*

beatis Patribus qui apud Nicæam rectam Fidem ediderunt, & à sanctis ac beatis viris Basilio & Gregorio, & reliquis qui cum illis eadem senserunt, quorum nomina sunt in libro vitæ. Omnem vobiscum fraternitatem ego & qui mecum sunt salutamus.

EIVSDEM PROCLI

Homilia de Domini nostri Iesu Christi nativitate: quod deipara sit beata virgo Maria, & ex ea natus, neque Deus tantum, neque purus homo, sed Emanuel inconfusè & incommutabiliter Deus & homo.

Interprete

THEODORO PELTANO.

Virginea panegyris frequensq; ac celebris hic conventus, fratres, festa hac luce linguam ad laudem provocat; præsensque solennitas præsentis cœtus utilitatis rationem optimo iure conciliat. Continet enim castimoniæ sanctitatisque

mate-

ἁγίων καὶ μακαρίων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐκθεμένων, καὶ τῶν ἐνθάδε τὸν ἅγιον καὶ μακάριον Βασίλειον καὶ Γρηγόριον, καὶ τὴν λοιπὴν τὴν αὐτῆς ἐμφορέσαν, εἰς τὰς ἐνθυμήσεις ἐν βίβλῳ ζωῆς. πάσαν τοίνυν ὑμῖν ἀδελφότητα, ἐγκωμιάζω τε καὶ εἰς ἐμοὶ συγχαίρειν παρακαλῶ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΚΛΟΥ

ὁμιλία εἰς τὴν εὐαγγελισμὸν τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

Παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον τὴν οἰκουμένην καταλαμπρύνει, ἀδελφοί, καὶ τὸν εὐφημίας καιρὸν ἐπιδείκνυται· καὶ ἡ παροῦσα ἑορτὴ τῆς παναγίας ἀφελείας χάριν ἐπιδέχεται· καὶ μάλα εἰκότως. ἀγγέλους γὰρ ἔχει

ἐσπόησιν, καὶ ἐξ ἡμίσεως τῶν γυναικῶν καύχημα τὸ πλάσμενον· καὶ δόξα ἐξ ἡλίου. Διὰ τὴν ἐν καιρῷ μητέρα καὶ παρθένον· ἐπέρασεν αὕτη καὶ ἐξαίσιος ἡ σύνοδος· ἰδοὺ γὰρ γῆ καὶ ἡλιακὴ δορυφορεῖ τὴν παρθένον· ἡ μὲν, τὸ νῶτα ταῖς ὀλκαῖς γελλιωῶς ἐφαπλώσασα· ἡ δὲ τὸ ἴχνη τῶν βαδιζόντων ἀκωλύτως ἐξαπέμπουσα. σκιρτάτω ἡ Φύσις, καὶ γυναῖκες ἀμαύπτω. χορευέτω ἡ ἀνθρωπότης, καὶ παρθένοι δοχεύονται· ὅπου γὰρ ἐπαλέονται ἡ ἀμαρτία, ἐπαγειρεύθη ἡ χάρις· σωσικλέους μὴν ὑμᾶς ἐορτῶντας ἡ ἀγία καὶ ζωτικὸς παρθένος. Μαρία, τὸ ἀμάλωτον τῆς παρθενίας κειμήλιον, ὁ λογικὸς ἐξ ἀδύτερα Ἀδὰμ παράδεισος, θεμελιεύεται τῆς ἑνώσεως τῶν Φύσεων, ἡ παννύχεως ἐξ ζωτικῆς σωσικλάγματος, ἡ πυγὴ, ἐν ᾗ ὁ λόγος ἐνυμφεύσατο τὴν σάρκα, ἡ ἔμψυχος τῆς Φύσεως βάτος, ἐν τὸ τῆς θείας ὠδῖνος πῦρ ἀκατάκαυστον, ἡ ἔντως κλῆρος νεφέλη· ἡ τὸν ὄντως χερουβὶμ μετὰ ζώματος βασι-

σεύσασα·

materiam, tollamque fœminei generis gloriationem. Neque enim vulgaris muliebri sexui per virginem, & matrem in tempore accessit gloria. Desiderabilis sane planeque inaudita est hæc virginis & matris copula. Ecce enim & terra & mare virginem honorant, & obsequij causa tanquam satellites stipantur: hæc quidem nostris navigantibus læsa silentium, illa vero viatorum vestigia inoffense dirigent. Exultet natura, honorantur fœminæ: chorus humana ducat natura & carmina canet, glorificantur virgines. Ubi enim abundavit delictum, superabundavit & gratia. Sacra Deipara Maria in unum nos coegit. Hæc illibata virginitatis purus ille thesaurus, decusque & ornamentum. hæc spiritalis secundi Adami Paradisus: hæc unitorum inter se naturarum officina: hæc salutaris reconciliationis panegyris: hæc thalamus, in quo Verbum humanam carnem sibi desponsavit: hæc animatus naturæ rubus, quem divini partus ignis non combussit: hæc vere levis illa nubes, quæ super Cherubim sedeu-

Rom. 5.

Exod. 3.

Isai 19.

sedentem in corpore suo gestavit: hac vellus
Iudic. 6. *lus mundissimum cœlesti pluvia madens,*
ex quo pastor ovem induit: hac ancilla est
& mater, virgo & cœlum: hac sola pons
est, per quem Deus ad homines descendit: hac admiranda illius œconomia tela,
in qua ineffabili quodam modo admirabilis illius unionis tunica confecta est. cuius quidem texter extitit Spiritus sanctus;
Luc. 1. *netrix, virtus ex alto obumbrans;*
lana vetusta Adami pellis; tramo, impolluta virginis caro; radius textorius,
immensa gestantis gratia; artifex, verbum per auditum illapsum. Quis vidit,
quis audivit talia? Incircumscriptus
Deus uterum inhabitat; quem cœli non
capiunt, venter complexus est virginis.

2 *Attamen, qui ex virgine nascitur, nec*
solus Deus est, nec purus rursum homo,
idemq; natus, mulierem, qua quondã pec-
cati janua extiterat, salutis ostium reddi-
Gen. 3. *dit. Nam ubi serpens per inobedientiam*
virus suum infuderat, ibi verbum per o-
bedientiam ingressum, vivum sibi tem-
Gen. 4. *plum exædificavit: unde peccator Cain*

primus

σέσπε, ὁ δὲ ἐξ ἀρσενὸς υἱὸς καθημώ-
ζεσπε πάντ@, ἐξ ὧν ὁ πειμὼν τὸ σπό-
ζεσπον ἐπεδύσατο ἡ θέλη τὸ μήτρα, ἡ πορ-
φύν@ καὶ ἀρσενὸς, ἡ μετὰ ζωῆ σπὸς
ἀνθρώπως γάφυρα. ὁ δ' φεμινὸς τ ἀν-
χνεμίας ἰσὸς, ἐν ᾧ ἄρρητως ὑφανθη
τ ἑνώσεως χιτών· ἃ πρ ἰσυργὸς ὡφ
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἔρεβος ᾖ, ἡ ἐξ ὕ-
ψυς ἐπεσκιάσπος δυνάμις. ἔρεμον ᾖ, τὸ
ἀρχαῖον ᾧ Ἀδὰμ κοίλον· κρύπη ᾖ, ἡ
ἐκ παρθένυ ἀμέλλωτ@ σαρξ· παρὰς
ᾖ, ἡ ἀμίτρητος ᾧ Φαρίσεωτ@ χόρτ·
πχνίτης, ὁ δι' ἀκοῆς ἐκπαιδήσας λόγ@.
τίς εἶδε, τίς ἤκουσεν, ἔπι μήτρας ὁ θεὸς
ἀσπερματίπως φύτευσεν; ᾧ ὃν ἀρσενὸς οὐκ
ἐχώρησε, χωρεῖ τ παρθένυ, οὐκ ἐσπε-
νοχώρησεν. Ἀλλ' ἐκ γυναικὸς ἐγεννήθη
θεὸς ἄ γυμνὸς, καὶ ἄνθρωπος ἀ ψιλός;
Ε πάλιν ζωπηρίας ὁ πχθεὶς, πλὴ
πάλιν τ ἁμαρτίας ἔλυσε θύρεν. ὅπου
γὰρ ὁ ἄφις ἐκεῖ τ ἐπερκοπὴς τὸν ἰὸν
ἐσύχευ, ἐκεῖ ὁ λόγ@ διὰ τ ὑπακοῆς
ἐπελθὼν, τὸν παλαίζωσπλάσπεν. ἔθεν ὁ
πρῶπος τ ἁμαρτίας Κάϊν ἐσφάπλεν.

ἐκεῖ-

ἐκεῖθεν ὁ ἡμῶν λυτρωτὴς χριστὸς
ἀπορῶς ἐβλάστησεν. οὐκ ἠχώνθη ὁ
φιλάνθρωπος τὴν ἐκ γυναικὸς ὠ-
δῖνα. ζωὴ γὰρ ἦν τὸ πραγματευό-
μενον· οὐκ ἐμιάνθη οἰκήσας μέλη,
ἅπερ αὐτὸς ἀνυδρίστως ἐδημιούργη-
σεν. ἡ μὴ παρθένος ἔμεινεν ἡ μή-
τηρ. ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ τεχθείς, καὶ
ὁ ἀδόξος ὁ τόκος. εἰ δὲ καὶ μὴ
τόκον ἔμεινε παρθένος, ἐκεῖνος ἀ-
φθορίας ἐγκωμιάζεται, ὁ καὶ τῶν θυρῶν
κεκλεισμένων ἀκωλύτως εἰσελθών, καὶ
τὴν συζυγίαν τῶν φύσεων ὁ θαυμα-
τὸς ἀνακεφαλαιούμενος λέγων, ὁ κύριός μου, καὶ
ὁ θεός μου. Μὴ ἐπαισχυνθῇς τὴν ὠδῖ-
να ὦ ἄνθρωπε. αὕτη γὰρ ἡμῖν γέγο-
νε ζωτηρίας ἀφορμή. εἰ μὴ γὰρ ἐκ
γυναικὸς ἐγκύμων ἦν, οὐκ ἂν ἀπέθανεν.
εἰ μὴ ἀπέθανεν, οὐκ ἂν διὰ τοῦ θα-
νάτου κατήργησε τὸν τὸ κράτος ἔχοντα
τοῦ θανάτου, τουτέστι, τὸν διάβολον.

οὐχ

primus emersit, inde generis nostri asser-
tor Christus sine semine prodijt Clemens
Deus ex muliere nasci non erubuit quod
enim agebatur, vita erat. Nullam inde
ille contrahit labem, quod intra viscera,
quæ citra omnem dedecoris notam, cona-
derat, inhabitat. Quod si ea, quæ genuit,
virgo non permansit, neq; is qui natus est,
aliud quam purus homo extitit, atque ita
partus ille nihil admiratione dignum ha-
bebit. Quod si illa etiam post partum vir-
ginitatem illæsam retinuit, is citra omnem
controversiam arcano modo ex ea ortus
est quem, cum per clausas januas ingressus
esset, Apostolus Thomas in gemina natura
subsistentem agnovit, agnitumque non
absque ingenti stupore huiuscemodi voce
cōpellavit: Dominus meus & Deus meus.

Ne igitur, ô homo, partum hunc eru- 3
bescendum censeas. Hic enim solus salutis
antidotum nobis attulit. Nam si ex mulie-
re natus non esset, mortem utique non op-
petiviſſet. Quod si mortuus non esset, neq;
illum quoque per mortem destruxisset, qui
mortis habebat imperium, hoc est diabo-
lum.

hebr. 2.

lum. Porro autem, ut architecto nullam maculam aspergit, si domum, quam fortè extruxerat, incoluerat: neque lutum figulum inficit, dum vasculum, quod finxerat, ex eo refingit: ita ex utero virgineo prodijsse, purissimum illud numen nihil quidquam polluit. Quem enim citra ullam sui labem formoverat, ex hac quoque, nulla macula contracta processit. O venter, in quo communis libertatis syngrapha confecta est: ô uterc, in quo armo adversus mortem fabre facta sunt: O arvum, ex quo naturæ colonus sine semine exortus est: ô templum, in quo Deus naturam non de-

Psal. 109. *mutans, sed tum, qui est Sacerdos secundum ordinem Melchisedec, induens, nostri misericordia Verbum caro factum est, cui tudæi Domino id asseveranti non credant: Deus hominis formam induit, tametsi Gentes miraculum hoc subsan-*

1. Cor. 1. *nent. Vnde Apostolus: Prædicamus Christum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus vero stultitiam. quandoquidem mysterij huius vim, ut quod omnem humanam rationem excedat, non cognoverunt.*

Si

οὐχ ὕδωρ δεχόμενοι, μένομεν ἐφ' ἑαυτῶν ἐν οἷς ἐκτιθέμεθα· οὐκ μιαίνει πηλὸς τὴν πεφυκυῖαν. ἀναπαυόμενοι ὑπὲρ ἔπαλξιν σταθῶ. οὕτως οὐδὲ μιαίνει τὸν ἄχραντον θεὸν, τὸ ἐκ παρθενικῆς μήτρας προελθόν. διὸ καὶ πλάσαντα οὐκ ἐμολύνθη, διὰ τοῦτο προελθὼν οὐκ ἐμιάνθη. ὦ μήτηρ, ἐν ᾗ τὸ τῆς καινῆς ἀληθείας γράμματεῖον ἐτυπώθη. ὦ κοιλία, ἐν ᾗ τὸ κεφάλαιον ἐπλατύνθη. ὦ ἄρουρα, ἐν ᾗ ὁ τῆς φύσεως γεωργὸς ἀσπόρως ἐβλάστησεν. ὦ νηός, ἐν ᾧ ὁ θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος. ἀ τὴν φύσιν μεταβαλών, ἀλλὰ τὸν κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ, ὃν εἶκεν ἐνδυσάμενος. ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπῃτοῦντο εἰπεῖν τῷ κυρίῳ. ὁ θεὸς μορφὴν δούλου ἀναδήσατο φέρειν, καὶ οἱ Ἕλληνες κομᾶσθαι τὸ θεῖον· διὰ γὰρ τοῦτο, Ἰουδαίους εἶδε σκανδαλον, Ἕλληνι δὲ μωρίαν ὁ Παῦλος βοᾷ. ἐν γὰρ μυστηρίῳ τὸ δυάμιν οὐκ ἔγνωσαν· ἐπειδὴ ἐνταῦθα λέγει τὸ θεῖον.

εἰ γὰρ

ἐν οἷς

εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. εἰ μὴ γὰρ ὁ λόγος ὤκησε γαστέρα, οὐκ ἂν ἐκαθέσθη ἡ πρὸξ δεξιὰ τοῦ ἀγίου θρόνου. εἰ τῷ θεῷ ὕβρις εἰς μήτραν ἦν ἐλθεῖν, ἄρα καὶ τοῖς ἀγγέλοις ὕβρις ἀνθρώπῳ διακονεῖν. Ὁ οὖν κατὰ φύσιν ἀπαθὴς, γέγονε δι' οἶκτον πολυπαθής· οὐκ ὢν τεσσαράκοντα γέγονε θεός ὁ χριστὸς, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ δι' οἶκτον γέγονεν ἄνθρωπος, ὡς πεπίστευκα. οὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα κηρύττομεν, ἀλλὰ θεὸν σαρκωθέντα ὁμολογοῦμεν. τοῦτο οἰκείαν δύλλιν ἐπιζητήσασα μητέρα, ἀ καὶ κόσμου ἀμήτωρ, καὶ καὶ οἰκουμένου ἀπάτωρ. ἐπεὶ πῶς ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ, καὶ ἀπάτωρ κατὰ τὸν Παῦλον; εἰ ψιλὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἀμήτωρ· ἔχει γὰρ μητέρα. εἰ γυμνὸς θεὸς, οὐκ ἀπάτωρ· ἔχει γὰρ πατέρα νῦν

ὁ

Si enim cognouissent, nũquam gloriæ Do- 1. Cor. 2.
minũ crucifixissent. Si Verbum uterum nõ
inhabitasset, neq; caro quoq; illius sacrum
illum thronum occupasset. Quod si igno-
minioſum est Deo in uterum, quem ipſe
formarat, illabi; erit ergo & angelis quo-
que probroſum homini ministrare.

Qui itaq; secundum propriam naturam 4
impatibilis est, is propter meram erga nos
misericordiam pluribus per pessimis ob-
noxius est factus. Neq; Christus per suc-
cedentia virtutum incrementa factus est
Deus, absit verũ, ut fides nostra predicat,
Deus misericordia permotus, factus est
homo. Neq; hominem rursum deificatum
predicamus, sed Deum incarnatum confi-
temur: siquidẽ qui secundum propriã na-
turam matrem nescit, nullumq; secundum
carnis dispensationem patrem in terra a-
gnoscit, is propriã ancillam sibi in matrem
adscivit. Nam quomodo unus Paulũ sine Heb. 7.
patre & matre est, si enim purus homo est,
utiq; non sine matre est. Matrem enim ha-
bet. Rursum si purus Deus est, haud dubie
nõ sine patre est. Habet enim patrem. Nũc
vero

vero unus idemq; sine matre est, ut verus conditor est; sine patre rursum est, ut homo est. Quin & ipsa quoq; Archangeli virginem salutantis appellatio observanda hic venit. Ille namque, qui latum illud nuntiũ Mariæ detulit, Gabrielis nomen fortiebatur. Et quid quæso, Gabriel interpretatum sonat? audi & disce, idem utique sonat, quod Deus & homo. Quia ergo ille, quẽ annunciabat, Deus erat & homo, quo dispensationis mysterium facilius persuadeat, rei miraculũ nominis ratione anticipat. Adventus causam primum disce, & tunc incarnati virtutẽ laudibus exhibe. Humana natura propter peccata multis obstricta debitis tenebatur; neq; quod debebat, ulla ratione dependere poterat. Per Adamum namq; omnes peccato quasi chirographũ deleramus, omnesq; diabolus in servitutem redegerat. Etenim corpore nostro permultis passionibus subjecto, veluti charta usus, nostræ venditionis pretia ostẽtabat, passionumq; debitum malignus ille falsarius, minitabundus ob oculos nobis ponebat, ac nos universos ad supplicium con-

5
Luc. 1. d.

demna-

οὗτος ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ μὲν, ὡς πλάσης· ἀπάτωρ δὲ, ὡς * πλάσμα. Διδάσθητι καὶν τῷ σεσηπέναι τὸ δέρμα λέγειν· ὁ τῷ Μωσεῖ διαγγελισάμενος, Γαβριὴλ ἔλεγεν· τί δ' ἐρμηνεύεται Γαβριὴλ; μάθε ἀκριβῶς, θεὸς καὶ ἄνθρωπος· ἐπεὶ καὶ ὁ παρ' αὐτοῦ διαγγελιζόμενος, θεὸς ἦν ἅμα καὶ ἄνθρωπος, σεσήλακεν ἡ σεσηπυῖα τὸ θνητόν, ἵνα περιβάληται τὸ ἀθάνατον· μάθε τὴν αἰτίαν τῆς παρουσίας. ἔδειξεν τὴν δύναμιν τοῦ σαρκωθέντος· πλὰ ὤφειλεν ἐξ ἁμαρτιῶν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις, καὶ ἦκεν πρὸς τὸ ζῆν. Διὰ γὰρ τοῦ Ἀδὰμ πάντες τὸν ἁμαρτίαν ἐκπεπλήρωκαν· δοῦλος ἡμᾶς κατεῖχεν ὁ Διάβολος. τὰς ἀνάγκας ἡμῶν περιέφερε * γεγραφὴ πεζευμένος τῷ πολυπαθεῖ ἡμῶν σώματι. εἰρήκει ὁ κακὸς τὸ παθὼν πολυσυλλέκτος, θνητείαν ἡμῖν τὸ ζῆν,

* ἄθανατον

* γράμμα

καὶ ἁπάντων ἡμᾶς τὸν δίκαιον. ἔδει γὰρ ἕνα δυοῖν θάτερον, ἢ πᾶσιν ἐπαχθῆναι τὸν ἐκ τῆς καταδίκης θάνατον, ἐπειδὴ κἀ πάντες ἥμαρτον, ἢ τινὰ τὸν δοθῆναι τοῖς αὐτίθεσιν τίμημα, ᾧ πᾶν ἂν ἦρχε δικαίωμα τοῖς ἀπαιτήσειν. ἀνθρώπῳ μὲν οὖν ζῶσαι οὐκ ἠδύνατο. ἀνάγκη γὰρ τῇ χρείᾳ τῆς ἀμοιβῆς. ἄγγελον ἐξαιρεῖσθαι τὸν ἀνθρωπότητα οὐκ ἴσχυεν. ἦν πρὸς γὰρ ἀνάρμοστος λύτρωσις. λοιπὸν οὖν ὁ ἀναμάρτητος θεὸς ὑπὲρ τῶν ἡμαρτηκότων ἀποθανεῖν ὤφειλεν. αὕτη γὰρ ἐλείπετο μόνη καλὴ ἡ λύσις. τί οὖν; αὐτὸς ὁ πᾶσαν φύσιν ὑπερβαίνων εἰς τὸ εἶναι ἔδοξε μεγάλα, οὐδὲν ἂν τοῖς περιχλὴ ἄτιμον, ἐξαίρετος τῆς καταδίκης ζωλὴ ἀσφαλεστάτην, καὶ τῷ θανάτῳ λύσιν ἀπερισπαστίαν, καὶ γένεσθαι ἄνθρωπος ἐκ παρθένου, ὡς εἶδεν αὐτός. λόγος γὰρ ἐρμηνεύσας τὸ θεῖμα κ' δυνατὸς, κ' ἀποθνήσκειν ᾧ ἐβούλετο· καὶ λυθρᾶσθαι ὃ ὑπῆρχε· κ' τὸν λέγοντα Παῦλον, ὑπὲρ ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος

αὐτοῦ,

demnationemque deposcebat. Erat itaque alterutrum duorum necessarium: aut ut omnes propter condemnationem praecipites abirent in mortem (omnes enim peccaverant) aut certe ut talis in pretium daretur, cui omnis suppetebat justificatio ad redimendum. Atqui homo, quod peccati debito subjaceret, salvare nō poterat: Angelus v. quod tantū redemptionis pretium ipsum suppeteret, humanum genus [illegible] quibus superabat igitur, ut Deus pro omnium peccatis moreretur, qui nulli peccato obnoxius erat: atque unica hac restabat malis solutio. Ille itaque, qui universam naturam ex nihilo produxerat, cui nulla ad erogandum facultas deerat, vitam mortis cōdemnationisq; addictis reperit tutissimam, mirabilisq; salutionem decentissimā; dum nimirum ex virgine, modo quē solus ipse novit (nulla enim oratio miraculum hoc assequi valet) humanā naturam assumit, assumptamq; in mortem contradit, eamque in modum redemptionis pretium dissolvit, juxta illud Pauli: *In quo habemus redemptionē per sanguinem ipsius,* Ephesios

sius, peccatorumq; remissionem. & rē stupendam! immortalitatem, quam ipse habebat per suā mortem aliis cōciliat. Ejusmodi nullus unquam fuit, nec est, nec erit, quam unus & solus ille, qui secundum dispensationem ex virgine natus est Deus simul & homo; non solum id pretium habens, quo rerum multitudini redimendæ par esset, sed ejusmodi, quod multis partib. excelleret. Nā ut filius est, indivisam cum patre unionem retinet; ut vero rerum opifex nullius virtutis indiget: ut autem misericors, immensa inexhausta q; misericordia atque sympathia pollet: denig; ut pontifex, dignissimus est, qui apud patrē intercedat. Horū autem omnium nihil unquam simile, nihil æquale in alio quoptam comperias. Cōsidera immensam illius benignitatem, ultro ad mortem condemnatus, mortem, quæ crucifixoribus debebatur, destruxit, deciforumq; iniquitatem, in sceleratorum salutem convertit.

Posse itaq; salvare, virium puri hominis non erat; nam ipse quoq; salvatore egebat, juxta illud Pauli. Omnes, inquit, peccave-

Rom. 3.

αὐτὸ, τὴν ἄφατον τῶν ἀγαθεπιδωμάτων. ὦ τῶν μεγάλων πραγμάτων! ἄλλοις ἐπραγματεύσατο τὸ ἀθάνατον. εἰ μὲν γὰρ ὑπῆρχεν ἀθανασίας, πλέον ἂν γὰρ ἄλλο καὶ οἰκονομίαν, ἵνα γένωνται, ἵνα ζῶσι, ἵνα ἔσωσι ποτὲ, ἢ μόνον ἐκ τοῦ προφήτου πεισθεὶς θεὸς καὶ ἀνθρώπους· οὐκ ἀπαλλαττόμενον μόνον ἔχων τὴν ἀξίωσιν τῆς πλήθους τῶν ὑποδίκων· ἀλλὰ καὶ πάσης ψήφου ὑπερέχοντα. ἐν μὲν τῇ ὕλῃ εἶναι τὸ ἀναμάρτητον ζώοις τοῖς πολλοῖς. ἐν δὲ τῇ δημιουργίᾳ, τὸ τῆς δικαιώσεως ἀπροσδεὲς ἔχων· ἐν δὲ τῷ φιλανθρώπῳ, τὸ εἰς συμπάθειαν ὑπόκλητον ἀδημοσιεύτως· ἐν δὲ τῷ δεσπότῃ, τὸ εἰς ἀναίρεσιν ἀξιόπιστον φέρων· ὧν οὐδὲν ἄνθρωπος εἰς ἐπ' ἀδύνατον ἦν, ἢ ἀναπλήσαι πώποτε ἔργα γὰρ αὐτὰ τὴν φιλανθρωπίαν ἐχώρησε καταπεμφθείς, ἢ κρῖναι τῶν ἁμαρτημάτων ἔλυσε θάνατον, καὶ ἀνέστρεψε τὸν τῆς ἀποστασίας ἀπόμισθον, εἰς τὴν ἀπομισθότων ζωοτροφίαν· ἀνθρώπῳ γάμου φιλῶ, τὸ ζῶσαι σὺν ἐμοὶ· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐδόκουν ζῆν ζώοντες, καὶ Παύλου τὸ λέγοντος. ὅτι πάν-

πες ἡμαρτον, καὶ ὑστεροῦντα τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς. ἐπειδὴ οὖν ἡ ἁμαρτία τὸν κόσμον κατέλυθεν τῷ διαβόλῳ σφετερισθῆναι, ὁ διάβολος τὰς τῶν τῷ θανάτῳ παρέπεμπε· τοὺς γὰρ τοὺς ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ τὰ καθ' ἡμᾶς σφετερίζεται, καὶ ἐν λιμοῖς ἰδοὺ ἡ λύσις τοῦ θανάτου· οἱ πεμφθέντες ἑαυτοὺς κατηγόρουν. τί οὖν; ὡς εἶδον οἱ σφετερισταὶ, μεῖζον τέχνης. ἀνθρώπου τὸ τεχνίτευμα, τὸν ἐξ ὕδατος ἐπεδείκνυον ἑαυτόν. καὶ ὁ μὲν ἔλεγε, κύριε κλῖνον ἀραιὰς, καὶ καθεύδηθι. ἄλλος, ἔκπαι με κύριε, καὶ ἰαθήσομαι. ἕτερος· ἐξέτεμον τὴν δυνατείαν σου. καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ ζῶπυρ ἡμᾶς. ἄλλος· οὐκ ἔστιν οὕτως οἰκεῖον ὁ θεὸς μὴ ἀνθρώπων; ἄλλος, ταχὺ σφετερισάσθωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου κύριε, ὅτι ἐπτώχευσα σφόδρα ἔτους, οἶμοι ὅτι κατέλιπεν εὐλαβὴς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. ἄλλος, ὁ θεὸς εἰς τὴν βοήθειαν μου πρόσχες, κύριε εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον· ἄλλος, ἕτερον ὅτον ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονίσει. ἄλλος, ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλὸς, ζήτησον τὸν δοῦλόν σου τὸν ἐλπίζοντα ἐπὶ σὲ. ἄλ-

caverunt, & egent gloria Dei. Quia peccatum peccatorem diabolo obstringebat, obstrictumq; diabolus in mortem præcipitem agebat, res humanæ in summum discrimen adductæ cernebantur, nec ulla liberationis spes sese offerebat. Quare Prophetæ, qui animarũ medici destinati fuerant, concionabantur quidem, & incusabant; verum ubi infirmum ulnus humana industria majus esse animadvertebat, cœlestis medici opem implorabant; & hic quidem aiebat: Inclina cœlos & descende. Psal. 143.
alius, sana me Domine, & sanabor. alius, Hier. 17.
excita potẽtiam tuam & veni ad salvandum nos. alius, Nunquid verè Deus verè Psal 79.
habitabit inter homines? alius, cito anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes 3. Reg 8
facti sumus nimis: alius, heu me, perijt Psal 78.
pius à terra, & non est inter homines qui Micha. 7.
æquitatis studeat: alius, Deus in adjutorium meũ intende, Domine ad adjuvandum me festina: alius, Adhuc pusillum, & Psal. 69.
qui venturus est, veniet, & non tardabit: Habac. 2.
alius, Erravi sicut ovis quæ perijt: quære Psal. 118.
servum tuum Domine sperantem in te. alius

Psal. 49. *altus, Deus manifestè veniet, Deus noster & non silebit. Ille igitur, qui suapte natura Rex est, humanam ferarum tyrannide oppressam non despexit, neq; permisit misericors Deus, ut perpetuo obligata diabolo teneretur: sed venit ille, qui semper præsens adest; præpretiumque sanguinem nostri causa in redemptionis pretium profundens, & carnem, quam è virgine susceperat, in commutationem mortis dedens, mundum à legis maledicta redemit, mortem destruxit. Atque hoc illud*

Galat. 3. 8 *Pauli tendit: Christus, ut nos redemit de maledicto legis. Quis itaque nos redemit, ô Iudæe, non puras est homo? humana enim natura peccati servitute oppressa tenebatur: sed neque tantum quoque Deus erat humana natura destitutus, corpus enim habebat, ô Manichæe, nisi enim me induisset, me non salvasset. Verum qui ex virgine prodyt, ille me cõdemnationi obnoxium assumpsit. Quo fit, ut admiranda quædam commutatio hic intervenerit data namq; spiritu accepit carnem; idem cum virgi-*

Luc 1. *ne, & ex virgine. Et hic quidem ipsam*

obum-

οὐ. ἄλλος. ὁ θεὸς ἐμφανῶς ἦξει, ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ φανερωθήσεται. καὶ περιῆλθε πάντα τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην τοιοῦτος ὁ φύσει βασιλεὺς ὑπάρχων· οὐκ ἀφῆκεν εἰς ἄλλον ἐλθεῖν τὸν ἀμαρτωλὸν ὑπεύθυνον ὁ φιλοικτίρμων θεός· ἀλλ' ἦλθεν ὁ ἀεὶ παρὼν, καὶ καταβαλὼν λύτρον τὸ ἴδιον αἷμα, καὶ ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀντάλλαγμα τῷ θανάτῳ, ὃ οὐκ ἐπρεπεν ἐφθαρτον σῶμα. καὶ ἐξηγόρασεν τὸν κόσμον οὐκ ἐκ κατέρας ἐξ ὑγρᾶς, θανάτῳ τὸν θάνατον καταργήσας. καὶ βοᾷ Παῦλος, χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν οὐκ ἐκ κατέρας ἐξ ὑγρᾶς. ὁ τοίνυν * ἀγοράσας ἡμᾶς, ἀ ψιλὸς ἄνθρωπος ὢν Ἰουδαῖε ἢ γὰρ ἀνθρώπων φύσις τῇ ἁμαρτίᾳ δεδούλωτο· ἀλλ' ὅτι μόνος θεὸς γυμνὸς ἀνθρωπότητος. σῶμα γὰρ εἶχεν ὁ Μανιχαῖε· εἰ μὴ γὰρ σὰρξ ἐδύσατο ἡμᾶς, οὐκ ἂν ἔσωσεν ἡμᾶς. ἀλλ' ἐν τῇ γαστρὶ τῆς παρθένου ὁ δοκοφλωόμος, τὸν καταδίκην ἐνεδύσατο. καὶ ἐκεῖ τὸ φθαρτὸν γέγονε σωάλλαγμα· ἀντὶ γὰρ πνεύματος, ἔλαβε σάρκα, ὁ αὐτὸς μὲν τῆς παρθένου, οὐκ ἐκ τῆς παρθένου. τὸ μὲν ἐπεσάκτον,

* ἤτοι ἐξαγοράσας ἡμᾶς

σκάπτον, ὁ δὲ ἀκοὴ ἐξ αὐτῆς ἐστὶ ἄλλος ὁ χριστὸς, ἕτερος ἄλλος ὁ θεὸς λόγος, οὐκ ἐπὶ τελαῖς, ἀλλὰ πετραῖς· μὴ φύσης τὸν τῆς οἰκονομίας χιτῶνα τοῖς ἀνοήτοις ὑφαντόν. μὴ μαθητεύθῃς Ἀρείῳ. ἐκεῖνος γὰρ ἀσεβῶν, τὸν ἐσθῆτα τιμᾷ οὐ τὸν περιφανῆ μὴ μελέτω, ἵνα μὴ μεμολυσμένος ὦσι τοῦ θεοῦ. τίς ἐπέφανεν, εἰπέ μοι, τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις; ἀνάθρωπος καὶ πῶς; ἐν γὰρ ἐν σκότει ἐλῆγε, κατὰ Παῦλον τὸν λέγοντα, ὃς ἐῤῥύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους. ἦλθε γὰρ ὅτε σκότος, καὶ τὸ μεσεμβρίνον. τίς οὖν ἐπέφανε; Δαυὶδ ἐν ἀδῇ σκιᾷ, λέγων· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. εἰπὲ φανερῶς ὦ Δαυὶδ, ἀναβόησον τῇ ἰσχύι, μὴ φείσῃ, ὡς σάλπιγγα ὕψωσον τὴν φωνήν σου, εἰπὲ τίς ἐστὶν κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων· θεὸς κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. ὁ γὰρ λόγος σὰρξ ἐγένετο, σωθήσονται αἱ φύσεις, καὶ

obumbrauit, ille vero ex illa carnem in-
duit. Si ergo est Christus, & alius nō Deus
verbum, iam nō Trinitas in diuinis erit,
sed quaternitas. nam & Christus quoque
Deitatis expers non est. Nāli dispensatio-
nis tunicam desuper contextam scindere:
nulli discipulus esse Ary. Ille enim impie
essentiam secat; tu nolā dividere consue-
Eronem, ne dividatur à Deo. Sed dic ob-
secro, ecquisnam apparuit iis, qui in re- Luc. 1.
nebris & in umbra mortis sedebant? ho-
mo ne? an quomodo homo in tenebris di-
versantē prevaluit? nam juxta Pauli do- Coloss 1.
ctrinam de potestate tenebrarum nos eri- Ephes 5.
puit: Eramus enim aliquando tenebræ,
sicut scriptum est. Ecquis ergo ille, qui ap-
paruit nobis? David ad hoc tibi respondet. Psal 117.
Scribit autem Benedictus qui venit in no-
mine Domini. At clarum dic Davidem, qui-
nam sit ille; exclama quantum virtutes po- Isa. 58.
tes, nec cesses; exalta quasi tuba vocem
tuam, & edicito, quisnam ille sit. Domi- Psal. 117.
nus Deus (inquit) virtutum, Deus Domi-
nus & illuxit nobis. Verbum enim ca-
ro factum est, deinque in nostrum simul Ioan. 1.
cci-

coierunt naturæ: at id citra ullam omnino confusionem. Venit quidem ad seruandum, sed & pati quoque illum oportuit. At quomodo utroque hæc fieri potuerunt? Homo purus saluare non poterat, Deus solus pati nequibat. Quid igitur? Ipse Emmanuel Deus factus est homo; & id quidem quod erat, seruauit, quod vero factum est, passiones subijt. Vnde cum Ecclesia synagogam cerneret spinis illam coronantem, lugens tantum facinus ebat:

Cant. 3. Filiæ Ierusalem exite & videte coronam, quo coronauit eum mater sua. Ipse etenim spineam coronam portauit & spinarum sententiam euertit. Idem erat in sinu patris & in utero virginis. Item detinebatur inter matris brachia, & ferebatur super ventorum pennas. Idem ob

Ioan. 19. genes. 3. Ioan. 1. Psal. 103. Matt. 9. Ezec. 10. Angelis adorabatur, & cum publicanis mensæ accumbebat. Vix Cherubim aspicere audebant & Pilatus interrogabat.

Ioan. 18. Matt. 27. Seruus colaphis cædebat, & ipsa creatura horrebat: Crucifigebatur, & thronus gloriæ non deserebatur. In sepulchro concludebatur, & cælum uti pellem extendebat.

Psal. 104.

Inter

σις, καὶ ἀσύγχυτος ἕνωσις. Ηλθε ζῶσα, ἀλλ' ἰσχὺν καὶ παθῶν. πῶς γὰρ δυνατὸν ἀπάτορα; ἄσπορος φιλεῖ ζῶσα σὰρξ ἰσχύειν θείοις χυμοῖς παθεῖν σὰρξ ἡδύνατο. τί οὖν; αὐτὸς ὢν θεὸς ὁ Εμμανουὴλ, γίγνεται ἄνθρωπος· καὶ ὁ μὴ ὢν, ἔσωσε, εἰ μὴ γέγονεν, ἔπαθεν. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶδεν ἡ σκληρὸς σταυρώσασα αὐτὸν ἢ ἀκάνθης τὸν παιδαγωγὸν, θρηνωδοῦσα τὸν τόκον ἔλεγε· θυγατέρες Ιερουσαλὴμ, ἐξέλθετε καὶ ἴδετε τὸν σέφανον, ὃν ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ. αὐτὸς γὰρ καὶ τὸν ἀκάνθινον ἐφόρεσε στέφανον, καὶ τῶν τῶν ἀκανθῶν ἔλυσε δορυφόρων. ὁ αὐτὸς, ὃν κόλπος ἐπεχεῖ, καὶ ὃν φάτνη ἐκύκλωσε. ὁ αὐτὸς ὃν ἀγκάλαις μητρὸς, καὶ ὑπὸ πτερύγων πτήσεως. ὁ αὐτὸς ὑπὸ ἀγγέλων προσκυνεῖται, καὶ πλέεται σπαργανοῦται. καὶ σταφὶς ὁ προσπέλασε, καὶ Πιλᾶτος ἡράσθη. ὁ δεῦρο καὶ ἐμπαίζει, ἐν ᾗ κύσις ἔφερεν. ὃν τοιοῦτον ὑπήγαγε, καὶ ὁ θρόνος τῆς δόξης σὺν ἐμηχάνησε. ὃν πόφω καπνιλάσε, καὶ τὸν ὑφανὸν ἐξέτεινεν ὡσεὶ δέρριν.

δέρμιν. ὃν νεκροῖς ἐλογίζετο, καὶ τὸν ᾅδην ἐσκύλευεν. ἄδε τοί σε ὁ ἐσκηφωτεῖτο, ἔνθεν ἄρ' ὁ ἐδεξιλογεῖτο. ὦ τοῦ μυστηρίου! βλέπω τὸ θαῦμα τε καὶ αἰσχηγύτην τοῦ θείτητος. ὁρῶ τὸ πάθη ἓν σὰρξ δεινὸν μὴ ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ὁ Ἐμμανουὴλ, φύσεως ὑπὲρ πύλας ἀνέωξεν ὡς ἀνθρώπος, παρθενίας ἦ κλεῖθρα διέρριξεν, ὡς θεός· ἀλλ' ἔτως ὃν μήτρας ἐξῆλθεν, ὡς δι' ἀκοῆς εἰσῆλθεν, * ἀφθάρτως ἐξῆλθε, καὶ τὸν σοφὸν τοῦ Ἰεζεκιὴλ τὸν λέγοντα· ἐπέστρεψέ με ὁ κύριος καὶ τοῦ ἐδὸν τῆς πύλης τῶν ἁγίων τῆς ἐξωτέρας. ἦ βλεπόμενος καὶ ἀόρατος, καὶ αὕτη ἦν κεκλεισμένη· καὶ εἶπε κύριος πρός με, ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται, οὐκ ἀνοιχθήσεται· καὶ ἀνθρώπος οὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς, ἀλλ' ἢ κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ, μόνος αὐτὸς εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ ἔσται ἡ πύλη κεκλεισμένη. ἰδοὺ ἀποδείξις εὐαργὴς τῆς ἁγίας καὶ θεοτόκου Μαρίας· λύσεως τίνων ἀπολογίαν ποιοῦμαι; καὶ τῆς τῶν γραφῶν καταφωτίζωμεθα γνώσεως, ἵνα καὶ βασιλείας οὐρανῶν τύχωμεν, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

* ἀφθάρτως

Τῷ

Inter mortuos reputabatur, & infernum deſpoliabat. Hic ut deceptor calumniis af- Matt. 27.
ficiebatur, ibi ut ſanctus glorificabatur O myſterij magnitudinem! miracula video, & diuinitatem prædico: cerno paſſiones, & humanitatem non nego. Naturæ portam reſeravit Emmanuel ut homo; ſed virginitatis clauſtra non violavit neque perrupit, ut Deus. Ita enim ex utero egreſſus, ſicut per aurem ingreſſus. Ita natus, ſicut conceptus: qui impatibiliter fuerat illapſus, incorruptibiliter eſt elapſus. Inde Propheta Ezechiel aiebat. Con- Ezec. 44.
vertit me Dominus ad viam portæ Sanctuarij exterioris, quæ reſpiciebat ad Orientem, & erat clauſa. Et dixit Dominus ad me: Filij hominis, porta hæc clauſa erit, nõ aperietur, & vir non tranſiet per eam: ſed Dominus Deus Iſrael ſolus ipſe ingredietur & egredietur, & erit porta clauſa Ex eadem demonſtratio ſacræ deiparæ virginis Mariæ. Diſcimatur proinde omnis contradictio ſcripturarumq́, illuminemur ſcientia, quo regnum cælorum conſequamur in ſæcula ſæculorum, Amen.

SAN-

PROCLI ARCHIEpiscopi Constantinopolitani sermo in sacrosanctam Transfigurationem Domini Dei ac Servatoris nostri Iesu Christi.

AGite à amici, *hodierno quoque die thesauras Evangelicos apprehendamus, ut hinc more salito divitias, quæ cunctis capiatè suppeditantur, nec ullaunquam tempore deficiunt, promamus. Agite, iterum singulari sapientia præditum ducem sequamur Lucam, ut Christum excelsum in montem ascendentem, & Petrum, Iacobum & Iannem divinæ illius transfigurationis testes ascisentem spectemus.* Luc. 9. ver. 28. Assumptis enim, *inquit*, Petro, & Iacobo, & Ioanne, ascendit Dominus in montem excelsum. *In montem excelsum ascendit, in quo Moyses & Elias colloquebantur cum Christo. In montem excelsum, ubi lex & prophetæ cum gratia conversabantur: In montem excelsum, in* Exod. 12. *qua Moyses [olim] mactato agna paschali pastes Hebræorum sanguine aspersit: mon-*

tem

ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟ-
που Κωνσταντινουπόλεως λόγος εἰς
τὴν ἁγίαν μεταμόρφωσιν τοῦ κυρίου καὶ
θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΔΕῦτε φίλοι, καὶ τὴν μεγάλην τῶν ἀγαθῶν ἑορτὴν ἐκείνου ἑορτάσωμεν θεσπεσίων, ἵνα ἐκεῖθεν σωτηρίως * ἀρυσώμεθα τελείαν ἀφθόνως ἅπασι μεταδιδομένην· καὶ ἰδιαιτέρως ἀδέκαστα * διαπεμπόμενον· δεῦτε τῷ ταπεινῷ, καὶ καλῶς ὑποδημουμένῳ, καὶ πάλιν ἀναληφθέντι Δικαίῳ ἵνα ἴδωμεν τὸν Χριστὸν εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἀναβαίνοντα· καὶ Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τῆς θείας μεταμορφώσεως λαμβάνοντα μάρτυρας. ὁ γὰρ λαβὼν φησι * τὸν Πέτρον εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἀνῆλθεν ὁ θεασάμενος. ὄρος ὑψηλὸν ἀνῆλθεν, ἐν ᾧ Μωυσῆς καὶ Ἠλίας διελέγετο τῷ Χριστῷ· ὄρος ὑψηλὸν, ἐν ᾧ νόμος καὶ προφῆται συνωμίλουν τῇ χάριτι· ὄρος ὑψηλὸν, ἐν ᾧ Μωυσῆς ὁ τῷ πάχει τὸν ἀμὸν ζῆλον ἐκφυγόντες, καὶ τῷ αἵματι τὰς φλογὰς τῶν ἐβρεμῶν * βαστάσας· ὄρος ὑψηλὸν,

* ἀρυσώμεθα.
* διαπεμπόμενον.
* τὸν Πέτρον εἰς ὄρος ὑψηλὸν ἀνῆλθεν ὁ θεασάμενος.
* βαστάσας.

* μεμαθ-
κασι.

ἐν ᾧ Ηλίας ὁ τὸν βαπτὴν πρὸ ἐκείνου * μελίσας, καὶ τὸν Κύριον βαπτίσας ἐν ποταμῷ Ἰορδάνου. ὄρος ὑψηλὸν, ἐν ᾧ Μωσῆς ὁ ἀνοίξας καὶ κλείσας τὴν ἐρυθρὰν τὸ συστήματα. ὄρος ὑψηλὸν, ἐν ᾧ Ηλίας ὁ κλείσας καὶ ἀνοίξας τῶν ὑετῶν τὸ * ἀμβρήματα· ὄρος ὑψηλὸν, ἵνα μαθήσωσιν οἱ περὶ Πέτρον, καὶ Ἰωάννην, καὶ Ἰάκωβον, ὅτι αὐτός ἐστιν, ᾧ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. τρεῖς γὰρ μόνους ἐβάπτισεν εἰς ὄρος ἀνῆλθεν ἀδιαστάτως, ἀ πέντε ἐβάπτισεν, ὅτι πέντας καταλιπών. ἀ φθονήσας τῆς ἄλλοις τῆς δόξης· οὐκ ἀπολεστέρους κρίνας. ἀ τὰς ἑαυτοῦ λυπήσας· δίκαιον γὰρ ὧν δίκαιον τὸ πέντε λέγε· ἐναλλαγὴ ὁμοῦ πέντας· καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, ἀ μεγέθους, ὡς λύσωσιν ἀλλ' ἐπιδήπου ἀναξίου λύ τῆς θείας ὄψεως, καὶ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἐπιφανείας, ἀ μέλλων γίνεσθαι προδότης Ἰούδας. τοῦτον χάριν οὖν αὐτῷ καὶ τοὺς ἄλλους καταλιμπάνει· ἵνα κἀκείνῳ ὡς μὴ μόνῳ κατα-

* ἀμβρή-
ματα.

* leg. ἐναλ

λειφθέντι

tem excelsum, ubi Elias, qui bovem per membra in frusta dividit, & sacrificium aqua perfusum igne consumpsit: montem excelsum, ubi Moyses qui rubri maris compagem aperuit & clausit: montem excelsum, in quo Elias qui aquarum agmina inhibuit & produxit. in montem denique excelsum [ascendit] ut discerent Petrus Iacobus, Ioannes, & qui cum illis erant, quod ipse esset is, cui omne genu [se] flectat cœlestium ac terrestrium, & subterraneorum. Tribus enim duntaxat assumptis ascendit Dominus, non omnes assumens, neque omnes relinquens, non quod cæteris istis gloriam invideret, aut viliores eos judicaret, neque ut novem istos contristaret: (cum enim justus sit omnia iuste dispensat, unius instar omnes æstimans, nec eorum, quos coniunxerat, mutuum amorem divellens) sed cum Iudas, qui ipsum erat proditurus, indignus esset, qui divinum hoc spectaculum, & tremendam visionem spectaret, hac de causa ipsum & reliquum Apostolorum chorum [infra] reliquit, ut hac ratione illis tanquam non soli dere-

3. Reg. 18.

3. Reg. 19. & 18.

Phil. 2. v. 10.

derelicto, omnem in posterum excusationis pretextum praeriperet, & hasce tres sufficientes secundum legem transfigurationis produceret testes, reliquos secum anima circumferentes. Ipse enim dicit: Pater juste, serva eos, ut & ipsi unum sint, prout & nos unum sumus. *Etenim cum videas Iudae circa montem Andream, Thomam, Philippum, & reliquas ipsi adunctos, non murmurantes, neque conquerentes, neque conviciantes, sed gaudio gaudentes, & suffragium illud caelitus datum & laetitiam communem cum absentibus reputantes, minime excusari potuit, cum in nullo antea neglectus esset miraculo: sed qui habebat marsupium, & Mariae unguento inungenti* [*Christi pedes*] *absque causa succensebat, & magistrum ausu plane temerario hostibus prodidit.* *Quid porro ait Evangelista?* Transformatusque est coram eis, *inquit*, & conspecti sunt [*eis*] Moyses & Elias cum eo colloquentes. *At Petrus, more suo semper praeceps, quos mentis aculis nunquam antea usurpasset, conspicatus eal-*

Deut. 19. v. 15.
Matth. 18. v. 16.
Joh. 17. v. 11.
Johan. 12 v. 6. & 13. vers. 29.

loquentes

τελειφθέντι τῶν ἀποστολικῶν ἐς ὕστερον * ἀποκλήσεν, καὶ τῆς μεταμορφώσεως τὰς τρεῖς αὐτοπτικὰς κατὰ τὸν νόμον διπλασίονος μάρτυρας, ὧν ἑαυτοῖς καὶ τῷ ψυχικῷ καὶ τοῖς λοιποῖς ὠφέλιμος. αὐτὸς γάρ φησι· * Φύλαξον αὐτοὺς πάτερ ἅγιε, ἵνα ὦσιν ἓν ὡς καὶ ἡμεῖς ἕν ἐσμεν. ἐφ' ὧν γὰρ Ἰούδας ἀπόλωλε τὸ ἔργον Ἀνδρέου, Θωμᾶ, Φιλίππου, καὶ τοὺς λοιποὺς μετ' αὐτοῦ διατρίβοντας, καὶ οὐδὲν μηχανώμενος, οὐκ ἀγανακτοῦντας, οὐ λοιδορουμένους· ἀλλὰ ἓν χαίροντας, καὶ κοινῷ τῷ δόγματι τὴν ἄνωθεν ψῆφον λογιζομένους, καὶ τὸν χαρακτῆρα, ἀναπλήρωσιν παντελῶς ἔσεσθαι, ὡς εἰς οὐδὲν οὐδέποτε τῶν θαυμάτων παρέργως· ἀλλὰ καὶ τὸ γλωσσόκομον ἔχων, καὶ τῇ τοῦ μύρου ἀλαβαστρίνῃ ἀκριτίᾳ βασκαίνων. καὶ τὸν διδάσκαλον παλμηρῶς τοῖς ἐχθροῖς παραδιδούς. καὶ * τί φησι; καὶ μεταμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες αὐτῷ. ἀλλ' ὁ Πέτρος ὡς ἀεὶ τοῦ πάντος θερμὸς ἦν, ἔμμετρος διχοτόμης ἦς οὐκ ἴδει τοῦ θαυμαστοῦ

* leg. ἀποκλείσεν.

* Ioan. 17. ver. 11. legitur τηρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.

* videtur aliquid deesse.

συλλαλοῦντας αὐτῷ· ἐ γὰρ πολὺ * μεγέθος τῦ θεάματος, ἐ τὸ καθεξόδιον σκοπῆσαι τῦ θείας ἐκλάμψεως, καλὸν καλεῖ τὸ ἔρημον τόπον, ἢ σκιωειὸς ἐξ ἀλίεως ἀναπέπλεω, τῷ ζωτῆρι βοῶν, ποιήσωμεν τρεῖς σκηνὰς, σοὶ μίαν, ἢ Μωσῆ μίαν, ἢ Ηλίᾳ μίαν, οὐκ εἰδὼς ὃ λέγει, καλῶς ὁ πάνσοφος ἀπολογεῖται Λουκᾶς οὐκ εἰδὼς φησὶν ὃ λέγει. ἀλλ' ὦ τῶν μαθητῶν κορυφαῖε ἢ πρωτότοκε τῶν ἀποστόλων Πέτρε, τὸ ζωηφόρε * ἐποίας παρατέθεικας ἡμῖν ἀγάπης, ἢ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις καθυβρίζεις τὰ θεῖα; ἢ τρεῖς σκηνὰς ἐτοίμην ἐν ἐρήμῳ λέγεις. ὁμότιμον τοῖς δούλοις ὁρίζῃ τὸν δεσπότην, ἢ τῷ Χριστῷ μίαν σκηνὴν, ἢ τοῖς δυσὶν ἐξ ἴσου οἰκοδομεῖν * θέλει. μὴ γὰρ ἐξ ὁμοίου πνεύματος ὡς ἅγιος συνελήφθη Μωσῆς; μὴ γὰρ παρθένος μήτηρ ἔτεκεν τὸν Ηλίαν, ὡς τέτοκεν ἡ πανευφήμε παρθένος; μὴ γὰρ ἔμβρυον ὄντα μήτρας ἐπεῖχεν Μωσέα, καθάπερ τέτοκεν ὁ προόδρομος; μὴ γὰρ ἐν ὄρεσιν ἐμαίνετο Ηλίας τὸ χάρισμα, μᾶλλον προσεκυνήσατο Μωσέως τὸ

* ἴσ. μεγέθους.

* ἴσ. ἐποίας.

* ἴσ. ἐποίησε.

loquentes cum ipso, magnitudinem miraculi haud perpendens, neque considerans divini splendoris insolentiam & novitatem, locum istum desertum bonum vocat, ex piscatore factus tabernaculorum fabricator dum servatorem hu compellat verbis: Faciamus tria tabernacula, tibi unũ, & Moysi unum, & Eliæ unum, *nescions quid diceret; quemadmodũ optime ipsum sapientissimus Lucas excusat*, nesciens, inquit, quid diceret. *Verum, ô Petre, discipulorum caput & antesignane, quid humili intellectu & humana cogitatione res divinas infames, & tria tabernacula te excitaturum in deserto dicis. Servus pari cum Domino constitutus dignitate & honore, & Christo tabernaculum unum & duobus istis ex aquo adificare conaris? Num ex Spiritu sancto quemodmodum hic conceptus est Moyses? Num virgo mater peperit Elium quemodmodum hunc sanctissimo Virgo? nũ infans in utero cognovit Moysen, quemadmodum hunc præcursor [Iohannes?] Num cælum indicavit Eliæ nativitatem? num Magi cunabula*

Matth. 17. vers 4. Luc. 9. vers 33.

Moyses adorarunt? num Moyses & Elias talia ediderunt miracula? aut legiones Dæmonum ex hominibus ejecerunt? Moyses
Exod. 2. v. 2. *aliquando iratus est, & baculo percutiens*
Exodi 14. v. 21. *mare divisit: tuus vero Magister Deus super*
Iohan. 6. v. 19. *mare ambulans sibi Petra profundum*
Matth. 14. v. 25. *pervium fecit. Elias precatus farinam vi-*
3. Reg. 17. *duæ multiplicavit, eiusdemq; filium à mor-*
v. 14. & 22. *tuis resuscitavit: Hic vero postquam à pi-*
scatione te avocasset, quinq; chiliadas satiavit, & ad inferos usq; penetravit, omnes qui captivi sibi tenebãtur vinctis somno lõgo eduxit. Ne igitur dicas faciamus tria tabernacula, *neque hoc.* bonum est nos hic esse. *Nihil humanũ, nihil humile, nihil terrenũ, nihil humi serpens. sed superna sape, superna quære, quemadmodũ Pau-*
Coloss. 3. vers. 1. 2. *lus docuit, non terrestria. Quomodo enim bonũ est nos illic esse ubi serpens Adamum verborum lenocinijs deceptũ in extremum adduxit discrimen, & Paradisi aditu exclusit;*
Genes. 3. v. 19. *ubi in sudore vultus panem comedendum esse audivimus, ubi suspirare &*
Cap. 4. v. 12. *tremere super terram Cain, didicimus, ubi nihil stabile, nihil firmum, sed omnia mo-*

mento

καὶ ἀπάρχεται μὴ γὰρ Μωσῆς καὶ Ἠλίας τοιαῦτα εἰρήκασιν ῥήματα, ἢ λεγεῶνας δαιμόνων ἐξ ἀνθρώπων ἐκβεβλήκασιν; Μωσῆς γὰρ * ὠργίσθη ποτε, καὶ ῥάβδῳ πατάξας διῆλε τὴν πλατυγῆν. ὁ δὲ οὐδέποτε λαλῶν Ἰησοῦς ἐν θαλάσσῃ περιβόητος, ἐπὶ τῷ Πέτρῳ βαπὲν ἐπάτησε τὸν βυθόν. ὁ Ἠλίας ἱκετεύσας, ἐπληθυνε τῆς χήρας τὸ ἄλευρον καὶ τὸν υἱὸν τῆς αὐτῆς ἐκ νεκρῶν. ὁ δὲ τοι μαθητὴν ἐξ ἁλιέων λαβὼν ἐν ὀλίγαις ἄρτοις χιλιάδας * ἐπόρεσεν, καὶ τὴν ἄβελον ἀπήντησε τὰς ἀπ' αἰῶνος ἐπεῖσιν καθεύδουσας. μὴ τοίνυν λέγε Πέτρε, πιπράσκω τοῖς σκιωῖς· μηδὲ καλὸν ἡμᾶς ὧδε εἶναι μηδὲν ἀνθρώπινον, μηδὲν παθεῖν, μηδὲν γεύσασθαι, μηδὲν χαμερπὲς· τὰ ἄνω φρόνει, τὰ ἄνω ζήτει, ὡς ὁ Παῦλος ἐμύησεν. μὴ τὰ ἐπὶ γῆς. πῶς γὰρ καλὸν ἡμᾶς τὸ ὧδε εἶναι; ὅπου ὄφις εὐθέως τὸν πρωτόπλαστον ἔβλαψεν, καὶ τὸν παράδεισον ἐκλεῖσε; ὅπου τὸ ἄρτον ἐν ἱδρῶσι τοῦ προσώπου ἐσθίειν ἠνάγκασεν; ὅπου στένειν καὶ τρέμειν ἐπὶ τῆς γῆς ἀεὶ καλὸν ἡμῖν ἐμαθήκασι; ὅπου πένητες, ἀδόξοι· ὅπου πάντες

* leg. λέβ.

* leg. σε.

περιλάβεται ῥοπῇ. πῶς ἂν ἡμᾶς ᾖδε καλὸν εἶναι, εἰ ἐνταῦθα Χριστὸς καταλίμπανεν ἡμᾶς, τὸν δὲ χάον ἔκλυεν, ἂν μεγὰς * κατ' βη. εἰ ἐνταῦθα Χριστὸς καταλίμπανεν ἡμᾶς, τὸν δὲ χάον συγκατέβη τῷ πεσόντι, καὶ τὸν κείμενον ἤγειρεν· εἰ καλόν ἐστιν εἶναι ὅπου τὸ γῆς, εἰς μάτην ἐκλήθης τὸ μεγαῶν κλεισθύχθω· πῦ γὰρ ἐστι τὸ λοιπὸν χρήσιμοι τὸ βασιλείας αἱ κλεῖς; εἰ τὸ ὄρος ᾧ τὸ πόλεις * ἀσπάζεται λοιπὸν τὸ μέγιον· εἰ σκιωδὲς ἐγείρειν θέλεις; ὦ δαίμονες τὸ καλεῖσθαι, τὸ σκληρὸς θεμέλιον μετεμορφώθη γὰρ Χριστὸς, εἰς ἀπλῶς· ἀλλ' ἵνα ἡμῖν ὑποδείξῃ τὸ μέλλουσαν τὸ φύσεως μεταμόρφωσιν, καὶ τὸν μέλλουσαν ὅπου τῶν νεφελῶν ἐν φωνῇ μετ' ἀγγέλων, ὅλοτέρων ζωτῆρον ἔλαβεν· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ τὸ φῶς ἀναβαλλόμενος ὡς ἱμάτιον· καὶ κρατῶν ὑποδέχει ζώντων καὶ νεκρῶν. ὅθεν Μωσῆν καὶ Ηλίαν παρῆγεν, τὸ δεξιὰν ὄψεων παρεστῶτας τὰ σήμαντρα· καὶ τὸ φησινόμενος τὸ εὐαγγελίων γραφεύς· ἔτι αὐτὸ λαλοῦντος νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς,

* καὶ, quod deest in ms.

* leg. ἀσπάζεται.

ον

ente transibunt. Quomodo igitur bonum
st nos hic esse? si Christus nos illic dereli-
uit, cuius gratia cœlos inclinavit, & des- Psal 17.
endit? si Christus nos illic reliquit, cuius verſ.10.
ratia unà descēdit cum lapso, & iacentem
xstavit? si bonum est in terra commora-
i, frustra vocatus es cœlorū clauicularius;
uem enim usum tibi imposterum præsta-
ant claves regni cœlestis, si huius mentis
lesidero teneru? cœli curam imposterum
depone, si ædificare tabernacula cupis, se-
one titulū & nomen fundamenti Ecclesia Matth 16.
Non temere enim transformatus est Chri- verſ.18.
tus, sed ut nobis repræsentaret futuram na-
ura transformationē, & futurum alterum
d ventum cœlestem cum Angelis in nubi-
ne & igne. [de ipso dicitur, quod sit ami- Psal.103.
tus lumine tanquam vestimento, quod sit verſ. 2.
udex vivorum & mortuorum. Quocirca Act 10.
Moysen & Eliam antiquarum visionum verſ 42.
istens produxit sigilla. Quid porro dicit
magnus ille Evangeliorum scriptor. Hæc
utem ipso dicente, obortа est nu-
es quæ inumbravit eos, & ecce vox
xiit è nube dicens: Hic est Filius
ille

ille meus dilectus, in quo acquiesco, ipsũ audite. *Adhuc aut ipso Petro loquẽte è cælo quasi ex adversa Pater in hæc verba prorumpit. Quidnam Petre? quid tandem docessibanum esse locum? aisne tuime ipsius ablatus es? genere tuo inimicam facis, sicine edoctus es, nec dum solidam cognitionem filiationis percepisti? Nonne tu eras ille qui*

Matth. 16. vers. 16. *dicebat,* Tu es Christus filius ille Dei viventis? *tanta miracula coram vidisti, tu autem Barjona & Simon adhuc es? constitui te cælorum clavigerum, & nondum audaciam nauticam exuisti; ecce etiam hac in parte te consilia servatoris oppanis, nescies quid dicas? Dixit enim tibi,* Oportet me pati, *& tu ais,* nequaquam erit

Matth. 26. v. 31 & 33. tibi hoc. *Iterum dixit:* Offendemini in me omnes, *& tu inquis,* ego nunquam offendar. *Tabernaculum adificare cupis Christa, una cum Moyse & Elia? Ille qui una extendit cælum, es qui mecũ fundavit terram, mare cõercens, & firmamenta stabiliens: Tabernaculum es, qui accendit lumi-*

Esa. 44. vers. 24. Iob 38. v. 8 Psal. 101. vers. 26. Psal. 103. vers. 5. *naria cæli, & æthera accendit, & qui omnia mecum ante secula sæculo condidit, ta-*

bernaculum

ἐν ᾧ ἐσθίωμεν, αὐτὸ ἐκεῖνο ἔστι φησὶν αὐτῷ Πέτρος λαλῶν, κύριος αὐτὸν ἀπολέσῃ ἐκ τῆς γῆς; τί δῆτα ὁ Χριστός, καλὸν εἶναι λέγει τὸν τόπον ἐνταῦθα αὐτοῦ; ἀλλὰ τὰ ἡμῶν φιλανθρωπότατα. ἔστω σκηνοποιήσωμεν ἔστω τὸ ἀσφαλὲς ὑπὸν τῆς ὑπερῴου ἔμαθες, ὃ οὐ ἤθελον ἐκεῖνοι, οὐ τὸ Χριστὸς ὁ εἰς τὸν Θεὸν ἔστω, πανοῦργα ἡμῶν τὰ κατόδια, τὸ δὲ Ἰωνᾶ τὸ Σίμωνι ἔστι τὸ ἀρχέγονον ἐκεῖνο πλοιάριον κατέφυγε, ἡ τῆς ναυτιλίας ἐκ τοῦτο ἔστιν ἐκεῖ ἀπόδυσις ἐδὲ ἡ κ' τοῦτο ἀδύνατον τῇ ἐμῇ ζωῇ βουλῇ, μὴ σκῶλος ὀλίγος εἶναι γὰρ σκάνδαλα μακρὰν, ἡ ὄφελε, μὴ ἔμοι ἐστὶ τὸ εἶπε πάλιν, σκανδαλίζῃ σε ἐμὲ, ἡ λέγεις μὲ ἐγὼ δὲ σκανδαλισθήσομαι σκανδαλίζομαι ἐμοῦ φίλε τῷ Χριστῷ σὺν Μωσῇ καὶ Ἠλίᾳ τοῦτο τῷ Χριστῷ, τῷ ἐμὲ σκανδαλίσαι τὸν ἀρχαῖον, σκανδάλῳ τῷ ἐμὲ ἐμοὶ θεμελιώσαντα τὴν γῆν, σκανδάλῳ τῷ ἐμὲ ἐμοὶ σκεδάσαι θαλάσσαν, καὶ σκεπάσαι πάσῃ σκανδάλῳ τῷ φωστῆρας ἀνάψαι πᾶσιν ἡμέραν πυρὶ σκανδάλῳ τῷ ἐμὲ πάντα σὺν ἐμοὶ τοῦ αἰῶνος δημιουργοῦντα

σκηνὴ, σκιωλιὰ τῷ ἐξ ἐμοῦ καὶ ὑμῶν; σκηνὴ τῷ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ μεθ' ὑμῶν; σκιωλιὰ τῷ ἀμήτορι ἥλιῳ; σκιωλιὰ τῷ λαβόντι σκηνὴν * ἡρετήσατο γαστέρα παρθενικήν. ἀκοῦσαι ἐπιδὴ σὺ σκιωλιὰς ἐμφέρειαν βυλόμενος, μὴ οἰδὼς ὅπερ λέγεις· ἐγὼ νεφέλην φωτεινὴν χρησίμην σκιωλὴν, καὶ τοὺς παρόντας καλύψας, ἐκ τῶν ὑψίστων βοῶ· οὗτος ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς· ὁ Μωσῆς, οὐκ Ἡλίας, ἀλλ' οὗτος. οὐκ ἄλλος ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' οὗτος, εἷς καὶ ὁ αὐτός· οὗτος ἐν ᾧ ἐυδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε· Μωσῆς δίκαιος· ἀλλ' ἐν τούτῳ ἠυδόκησα. Ἡλίαν ἀνείλαβον, ἀλλὰ τοῦ τε ἀπίστου. * τὸν παρθένον, εἰς εἰς τὸν οὐρανόν. τὸ δὲ παρθένον εἰς αὐτόν. τὸν οὐρανόν. οὐδεὶς γάρ φησιν ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. εἰκῆ τοίνυν κατῆλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ μὴ ὅλως ἐπὶ τῆς γῆς· εἰκῆ ἑαυτὸν ἐκένωσεν, ἐμορφὴν δούλου θελήσας ἔλαβεν, εἰ μὴ μείνας ὅ ἦν, γέγονεν ὅπερ ἔφημι· εἰ μὴ σωτὴρ καθ' ὑμᾶς δι' ὑμᾶς ὑπομένει· καὶ τῷ οἰκείῳ αἵματι τὸν κόσμον ἐξαγοράσῃ, δέησις ἡ οἰκονομία, καὶ ὅλως τὰ πάλαι τῶν

* Ἰσ. ἡρετίσατο.

* Locus suspectus de menda.

bernaculum es, qui ex me & ex vobis est, tabernaculum es, qui mecum & vobiscum est, tabernaculum Deo matre carens, tabernaculum sibi ipsi sufficiens, quod elegit aeternum virginalem. Proinde cum tibi animus est tabernacula fabricare nescies quid dicas ego loca tabernaculi ipsius lucida nubes praesentibus, aperta ex alto clamo: Hic est Filius meus dilectus, *nō Moyses, non Elias, sed hic: non alius, non aliud, sed hic unus & idem. hic* in quo acquievi, ipsum audite. *Ipsum est Moyses, verum in hoc acquievit Etiam ignea curru sublectum recepi, sed hunc nisi virginem tanquam in coelo ex Virgine natum, in idem coelum* Nullus enim, *inquit,* ascendit in coelum, nisi qui descendit de coelo. *Frustra ergo in hanc terram pervenit, si perpetuo in hac terra manet: frustra sese ipse inanivit, formā servi sponte accepta, nisi permaneus id quod erat, factus est id, quod non erat; nisi crucem aspud vos propter vos pertulerit, & proprio sanguine mundum redemerit, divina providentia dispensatio cessat, & quacumque*

Johan. 3. vers. 13

Philip. 2 vers. 7.

Prophetia

Prophetæ olim prædixerunt, incerta reddũtur. sed desine Petre! ne sapias quæ sunt
Matth. 16. vers. 23. *hominum sed quæ sunt Dei. Hic enim est*
Marc. 8. vers. 33. *Filius meus dilectus in quo acquiesco. Bis enim hac voce de ipso utor, ad vos quidem in hoc monte, ad Ioannem vero in Iordane fluvio, ut iterum verum dicat Prophetâ qui*
Psal. 88. vers. 13. *exclamavit,* Thabor & Hermon in nomine tuo exultabũt; *quo nomine? Hic est Filius meus dilectus, donavit enim ipsi*
Philip. 2. vers. 9. *nomen, quod est supra omne nomen. Verum dices, ô amice, quid est Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt? Adverte igitur mentem & disce. Thabor hic ipse mons est, ubi voluit Christus transfigurari, & testimonio Patris Filius dilectus declaratur, ut modo audivistis. Hermon v. parvus mons est prope Iordanem, ubi Christus Baptizatus fuit, cui testimonium à Patre & Spiritu sancto exhibitum, quod sit Filius dilectus. In his duobus montibus sanctissimus Pater confirmare volens filiationem, & tunc & iam secundo acclamat: Hic est Filius meus dilectus in quo acquiesco, ipsum audite. Qui enim ipsum audit, etiam me*

audit

τῶν προφητῶν ἀβέβαιον ἡγήσατο· ἀλλὰ
πιστεύει τῷ Πέτρῳ καὶ μὴ τοῖς ἀνθρώποις φρο-
νεῖ, ἀλλὰ τοῖς τοῦ Θεοῦ λόγοις. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ υἱός μου
ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε·
ἀνάγκη γὰρ τῇ παρ' αὐτοῦ πιστούμενῃ κλήσει
μου φωνῇ· Οὗτος μοῦ υἱός ἐστιν, ἐν τούτῳ εὐδό-
κησα· Οὗτός μου ἀγαπητός, ἐν τῇ ἐμῇ πατρικῇ
τιμῇ· πόθεν ἡμῖν ἐπιστεύθη βεβαίως
ἀκηκοέναι τῆς ἐνθέου φωνῆς; ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει σὺν αὐτῷ γενόμενοι.
ἐκεῖνος γὰρ μόνος ἐστὶν ὁ υἱὸς μου
ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνος
μόνος, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς πάντως
ἀκηκόαμεν, τί ἐστι βεβαίως ἐν ἁγίοις ἐν τῷ ἐνθέ-
ῳ ὄρει σὺν αὐτῷ γενόμενοι· μαθήσῃ τοῦτο
παντῶς· τὸ βεβαίως τοῦτο ἐστι τὸ ὄρος,
ἔνθα
Χριστὸς μεταμορφωθεὶς ὁ Χριστὸς καὶ υἱὸς ἀν-
θρώπου ἐμαρτυρήθη * πρὸ πατρὸς, ὡς * ἐν
λόγῳ ἠκούσατε· τὸ ἁγιασμένον, ὄρος
μικρὸν ἐστὶν Ἰουδαίας, ἐν βηλεῖ ἐκάστῃ·
ὁ Χριστὸς, καὶ υἱὸς ἀνθρώπου πρὸ πατρὸς
ἐμαρτυρήθη καὶ πεδίμετος· ἐν τούτοις τοῖς
ἁγίοις ὄρεσιν ὁ ἀγαπητὸς πατὴρ βεβαίων τὴν
φήμην, ἐν ᾗ τοῦ σὺν αὐτῷ βεβαίως· ἐν-
τεῦθεν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα,
αὐτοῦ ἀκούετε· ἀνάγκη γὰρ αὐτοῦ ἀκούειν, καὶ

ἐμὲ ἀκμή, τὸ δὲ ἐν αὐτὸν ἐπαγγειλῆται
ἡ τὰς αὐτοῦ λόγους· ἐγὼ αὐτὸν ἐπαγγειλα-
μήν ἐν τῇ δεξιᾷ μου, τῶν ἀγίων ἀγ-
γέλων· αὐτοῦ ἐν ἀκμῇ εἰ, ἀπολύσεως, ἀκμά-
ζων, ἀποδείξεως. πῶς ζητοῦντες, ἀλλ' ἐ
γλωσσῇ μετεχόντες, ἀλλ' ἐ λόγως τὸν λό-
γον σαθμίζοντες. ἀρκεῖ γὰρ Παῦλος ὁ
ῥήτωρ χαλινῶν τὸν ἀδίεργον, καὶ πάντας
διδάσκων ἀνενδοιάστως βοᾶν· ὦ βάθος
σοφίας καὶ σοφίας, καὶ γνώσεως θεοῦ· ὡς
ἀνεξεραύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνε-
ξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ! αὐτῷ ἡ δόξα εἰς
τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

audit, & quemcunque induxerit ipsius & sermonum eius, me ipsum pudebit in gloria mea & sanctorum Angelorum. Ipsum igitur audite non fictè, non fucatè, sed pure & absque curiositate, fide[ium] quærentes, sed lingua non mentientes, nec verbis Verbum ponderantes. Sufficit enim Paulus ille orator, qui curiosa fraena iniecit, & omnes ita indubitanter omni hæsitatione spreta exclamare docet. O profunditas divitias, tum sapientiæ, tum cognitionis Dei, quam inscrutabilia sunt judicia eius, & eius viæ imperveſtigabiles. *Ipsi ſit gloria in ſecula. Amen.*

Matth. 17. verſ. 5. Lucæ 9. verſ. 26.

Rom. 11. verſ. 33.

SANCTISSIMO ET DEI amantissimo fratri & consacerdoti Domno, Proclus in Domino salutem.

CHaritas mutua, Deo dilectissime, maximum in hoc est donum. Vincens enim ad concordiam optimus artifex Deus naturam quã fabricatus est, benevolentia eos conjunxit, qui ratione reguntur; ut dum aly aliorum casus proprios ducerent, ac unusquisque ex se res alienius metiretur, in insolubilem consentionis unanimitatem ea connecterentur, quæ unius naturæ sunt. Ea enim quæ affectu disjuncta sunt, necessario in mutuum exitium ruunt quæ vero voluntate unita sunt, non facile à firmitate propria delabuntur. Vnde & beatus Paulus multitudinem fidelium & conjunctionem Ecclesiæ, corpori comparavit, dicens: Vos estis
Ephes 5. 1. Cor. 12. *corpus Christi & membra ex parte: omnino prædicens multitudinis consperationem, & ex concordia membrorum prohibens, ne contentionis morbo, cui bella sunt*

amica,

Τῷ ἐπισκόπῳ καὶ φιλτάτῳ, καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν, Φιλήμονι Παῦλος ὁ δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, καὶ Ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΤΟ φιλαλλήλων, φιλοφιλέσατε, μέγιστον ἐν τούτῳ τυγχάνον ἀγαθὸν· συνέχομαι γὰρ εἰς ὁμογνωμοσύνῳ ἀρίστης τυχεῖν ἕξεως, διὰ ἡμιμερίστου φύσεως, τῇ διαθέσει σὺν λόγῳ διαιρουμένους συνέφυγεν· διὸ συνέχομαι τὰ ἀλλήλων σχεῖν, διὰ μέσης ἐφ' ἑκατέρῳ τοῦ ἑτέρου μερίδος, εἰς ἄλυτον συμπάθειαν ὁμοφροσύνῳ συνθέσιν τὸ ὁμοφυὲς· τὸ μὲν γὰρ ἀφιστᾶν ἐστὶ σχίσις, πρὸς τὸ ἀλλήλων ἀναγκαίως ἐπείγεσθαι φύσεως τὸ ἕλκυσμα ἐστὶ γνησίως, καὶ μᾶλλον ἀπολειφθῆναι ἢ τῆς ἑνώσεως ἀποφαλῆς. διὰ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν καὶ τὸ συνέχημα τῆς ἐκκλησίας, ζώνῃ ἀπεικάσας, λέγων ἡμᾶς ἰσχὺν σῶμα Χριστοῦ· καὶ μέλη ἐκ μελῶν, πίστεως διαιρεῖσθαι τὸ ἕν σῶμα ἐκκλησίας, καὶ ἀποκρεῖσθαι τοιοῦτον τὸν φιλεπιλήπτων κτίσιν, ἐκ τῆς

τῶν μελῶν συμφωνίας. ἐπεὶ τί ἡ τοῦτο γεγράφω, φιλόσοφε, μικρὸν ἀνάσχου μαθεῖν. ὁ φιλόσοφος ὑπόκοπος τῆς Περιπλωτῶν ἐκκλησίας Ἀθηναίων. ἔπεσεν ἐμοὶ, καὶ παλήθευσε μετρίως σοῦ· ἀνακόπτοντας ἀπεβρίψατε τραγῳδίαν, φησὶν, σοῦ αὐτοῦ κληρικοῦ, ὥσπερ δοκιμάζοντος τὸν λογισμὸν τῆς ὑποχλεότητος, καὶ νομίσαντος, ἔρχεσθαι αὐτοῖς ἐπὶ τὸ βέλτιστον, καὶ εἶναι ἱεροτερπεῖς, ἀπὸ σκοποῦ μὲν αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας σπεύδοντι δικαίῳ λόγῳ, καὶ τότε ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ὅσον ἦκεν εἰς μανίας ὑπερβολὴν, κινδυνεύειν, ἢ πῶς ἔργοις τοιοῦτον, ὅτι ἐν τῇ γνώμῃ τὸν * πεπλασμένων, ἀλλὰ μὴ ἐν τῇ ψήφῳ τὸν κακίαν, ἢ τῶν ἱερῶν κεκτύπεσθαι πέρις· εἰκότως τι, καὶ φρονιμὰς καὶ εἰκαίως αὐξηντίως ὑπομῆναι τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸν ἱερῶν δέλτων σβεσθῆναι τὸ ὄνομα ἢ ὑπομασθέντος· καὶ σωφρόνως εἰπεῖν, αὐαφανδὸν ἐξορχήσασθαι τὸν ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, πεσόντος, ὡς ἔθρεψεν αὐτῶν τὸ σοβεῖ τὰ γλαυκὰ τέλμασι ἢ τῶν πάλαι παρ' αὐτῶν κεκοσμημένων· οὐκ ἄλογος συγγνώμη. τοῖς γὰρ σοῖς αὐτοῦ τὰ ὁμοῖα πεπιήκοσι, ἐδόκει τοῦ ὁμοίου

* πεπλασμένων.

amicâ, laboremus. Cur autem hæc scribam, Dei amantissime pater, rogo paululum ut agnoscere ne graveris. Dei amantissimus Ecclesiæ Perrhenorum Episcopus Athanasius, incredibilem simul, & audientibus non mediocriter molestam Tragœdiam deflevit, dicens clericos suos velut objecta cognitatione subjectionis, & potentiæ sibi sufficere voluntatem, ut essent sacrorum tyranni, expulisse eum ab Ecclesia, cum justa ratio nulla subsisteret: & quantum ad eos attinet, in tantam vesaniam exiisse, ut etiam damnarent eum, & operibus persuaderent, quia in voluntate procactum, & non in decreto regularum, sacrorum ordo consistat: œconomos autem & curatores propria voluntate constituisse Ecclesiæ Dei, & Episcopi nomen de sacro diptychus abstulisse; & ut breviter dixerim, palam Ecclesiasticum ordinem expulisse: adjiciens, quoniam nutrivit circa hæc istorum præsumptionem veteribus eorum & sceleratis operibus non rationabiliter data. Nam præcessoribus ejus similia facientes, inde gradu facto, impe-

tem suum ad pejora cumularent, cum prius meritas pœnas non sustinuerint, aditu illo dato, ut neque in posterum sibi temperarent. Sed tu, Dei amantissime, dignare, à nabù rogatus (potes enim) cancellarii infirmitates tibi proprias efficere, obediens præcipue beato Paulo dicenti: Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: & siquidem 1. Cor. 12.
longe ab urbe Antiochena civitas constituta est, in qua hæc perpetrata noscuntur, aliquot Dei amantissimorum Episcoporum ipsi urbi vicinos, personas non accipientes, ad audiendum hanc causam sanctitas tua deputet. Formidat enim religiosissimum metropolitanum Episcopum, tanquam vesanæ flammæ inimicorum ejus ex odio adversus eum vim præbentem atque materiam. Et siquidem convicti fuerint, in quibus accusantur, & de quibus conqueritur, & qui superbiam Absalom imitati sunt, simili exemplo plectantur. Sic enim adit Deus eos, qui adversus patres armantur, ut patrum invasores in omni mundo infamia notet. Novit autem,

Dei

μαι δὲ τὸ χαίρειν εὐαρέστησιν, ἐφ' οἷς μὴ πάλιν αἰσχυνοῦμαι δεδιὼς, ἢ μηδὲ αὖθις ἐν φρονήσει ἐγκρατὴς ἐφέξειν, ἀλλ' αὐτὸς, φιλίσεται, καθέξειν, παρ' ἡμῶν δυναστεύομαι· δύναται γὰρ ἀπεφώνησεν ἢ σωφρόνως τὰς ἀθυμίας, μᾶλλον δὲ πρόσωπον τῷ μακαρίῳ Παύλῳ βοῶντι· εὖ πάσχει ἐν μέλῃ· συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. καὶ εἰ μακαρίτης Ἀντιοχείων μητροπολίτης ἡ πόλις, ἐν ἢ πάσχει ἐκκλησιαστικὴ, ἀπορίαις, ἴσως τῶν ἀσυγκρίτων, ἢ ἀπορωτάτων φιλίας ἐστὶν ἀπόντων· ἐπισκόπων ἐφεδρεύειν γὰρ τὸν φιλίσεται ἐπισκόπων ἢ μητροπόλεως, ἢ τῆς μικρᾶς ἢ αὐτοπόλεων φλογὶ τῷ ἐκ δυσμῶν καὶ αὐτὸ ἐπιδεικνύναι δύναμίν τε ἢ ὕλην. καὶ ἐλεγχθεῖεν ἐφ' οἷς ἐπαθήσαν οἱ παρ' αὐτὸ καθεζόμενοι, ἢ εἰς δοκίμιον τὸν Ἀθανασίου ἐκεῖνον μιμησόμενοι, ἐφ' ἡμῖν ἐκάνω δεξιᾶς ἢ τῷ ἐκ ἐπιδεδειγμένοις ἡμερῶν. ἔτι γὰρ μενεῖ ὁ θεὸς σὺν κ' πιστεύειν ἐπαλείφομεν, ὡς ἐν πάσῃ τῇ πίστει ἐπιτελεῖν σὺν παρεκλήσεις, οὐδὲ ἢ

φιλίστατε, ὡς πάντας ἐπιπλυτέρμους
ἐν ἀπλάγχνοις χρεστᾶ, καὶ γάμων ἐμπα-
θείας, εἰκειώσηται τὸν πρεσβύτην, καὶ δεσ-
μάξεις αὐτῷ τὰ τῆς θλίψεως δάκρυον, καὶ
χαρᾷ αὐτῷ τὸ μιστόπονηρον, καὶ σὺν τῇ ἱερο-
σύνῃ ὅπλα ἄλλας, * ὦ σὺν ἐλέγχας ἐργῇ
δικαίας χρηστώμενος, καὶ ἀμωμήτῳ, τὸ πρέπον
ἰχνάσῃ τῷ ἀγαθοπλοΐας σε πολὺν γλυκύθυμε,
πονηρὸν * νόμῳ τὸ κοινὸν τῇ ἱερωσύνῃ κατα-
βαλλόμενον, θεσπεσίως ἐκτείνων. εἰ
γὰρ δεῖ ζῆς, σὺν τολμῶντας, ἃ μὴ θέμις, καὶ
εἰς τοσοῦτον φθάνοντας θράσους, ὡς καὶ τοι-
οῦτον καταγελᾶν, δι' ὧν ἀφοσιοῦμαι καὶ
ὠφελοῦμαι, εἰκτείνειν ἐκεῖσε, ἀφ' ὧν
τὸν ἕλκιστον φεύγουσιν ἀνόμοις ἡδονῶντας, καὶ σω-
φρονεῖν, λειπὸν ἄδειν, ἢ πάντως σὺν τῶν
ἐκκλησιῶν προεστῶτας παρὰ γνώμην εἶναι καὶ τῇ
Δεσποτικῶν ἐρχομένοις, ἀλλ' ὁ ζῆς ὅπλοις
ἐστὶν θεοσεβείᾳ προσχειρίσασθαι, ὅπλῳ
τῷ καὶ σώζῃ ἀδικίας, καὶ γάμους καθαρεύ-
σῃ, καὶ ἱερωσύνῃ καμινεύσῃ βοηθεῖν, ἐστὶ οἰ-
κείας λοιδορίας χώραν μὴ παρέχῃ· ἀλ-
λὰ ὦ Δέσποτα, τῷ μὲν εὐσεφανημένῳ
εἶναι εὐσεφανεῖται, βοηθεῖν, τῷ δὲ εὐσε-

φανοῦντι,

* καὶ

* γάμου.

Dei amantissime, quoniam omnes complectens in Christi viscerib⁹, & commiseratione plenus, consolaberis senem, & lacrymas ejus tribulationis abstergens, & te ei improbitatis ejus exhibebis, & sacerdotij adversarios post convictionem furoris iusto & competenti vindicta subjicies, expelles malum, quod serpendo pascitur, & communitatem sacerdotij ledit, fastidium excedens. Nam si quis concesserit, ni presumptoribus, & inconvenienter audaciam procacitatem exhibentibus, ut sacerdotium dedecorent, misericordia illis fiducia fiat, ex eo quod misericordiam pro scelere deprecari conantur; nihil est reliquum, nisi ut omnes Ecclesiarum presules in lusum & opprobrium sint, ipsisque diabolicis instrumentis. Sed Deus ad hoc tuam religiositatem preordinavit, ut & injustitias removeas, & presumptiones comprimas, & sacerdotio laboranti succurras, & proprijs maledictis locum non prabeas. sed post cognitionem, ei quidem qui calumniam patitur, adjutorium ferat: illum vero qui calumniam facit, si

vere

φιλέσθαι, ὡς πάντας ἐπιπλυσαμένους ἐν ἀπλάγχνοις χερσὶ, καὶ χάμωνα ἐμπεπαθείας, εἰκειώσηται τὸν πρεσβύτιν, καὶ ἀπομάξεις αὐτοῦ τὸ τῆς ἥλικίας δάκρυον, καὶ χαρμὴ αὐτῷ τὸ μισοπόνηρον, καὶ σὺν τῇ ἱεροσύνης ἁπλότητι, * μὴ σὺν ἐλέγχοις ὀργῆ δικαίᾳ χρησαίμην, καὶ ἀμωμίᾳ, τὸ πρέπον ἐχούσῃ σχηματισμοῦ· ἀλλ' ὅσα πόθεν ἡμῖν, πανηγὺν * νόμιμα τὸ κοινὸν τῆς ἱεροσύνης καταβελλάπτουσιν, ἀπημόνως ἐκπέμπειν, εἰ γὰρ δεῖ τις, σὺν τολμῶντας, ἃ μὴ δεῖ, καὶ εἰς τοσοῦτο φθάνοντας θρασύτητος, ὡς καὶ τοιοῦτον καταγελᾶν, δι' ὧν κατασκώπτειν καθυφέζουσι, δικτεῖρειν ἀκριβῶς, ἀφ' ὧν τὴν ἔλεγχον φεύγει ἀκριμίας ζητοῦντας, καὶ σχολάζειν, λειπομένους δέον, ἢ πάντας σὺν τῶν ἐκκλησιῶν προεστῶτας παίγνιον εἶναι καὶ τῶν ἀλαζονικῶν ἐρεύνων, ἀλλ' ὁ ζηλὸς ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τοῖς θεοσεβείαν προσήκειν, ἀπὸ τοῦ καὶ πανάγνου ἁγιότητος, καὶ τῆς ἀκριβείας αὐτοστέλλειν, καὶ ἱεροσύνῃ καιρίαν βοηθεῖν, καὶ τοῖς οἰκείαις λοιδορίαις χρῆσθαι μὴ παρέχειν· ἀλλὰ μὴ ἀλόγως, τὸ μὲν σὺν φαυλομένοις εἶναι σὺν φαυλεύεσθαι, βοηθεῖν, τὸ δὲ σὺν φαυλεύεσθαι,

* καὶ

* γνώμιμα.

Dei amantissime, quoniam omnes complectens in Christi visceribus, & commiseratione plenus, consolaberis senem, & lacrymas ejus tribulationis abstergens, & te ei approbatum operem exhibebis, & sacerdoti adversarios post convictionem furoris justa & competentis vindicta subjicies, expelles malum, quod serpendo pascitur, & communitatem sacerdoti ladit, sapientia excidens. Nam si quis concessit, ei praesumptoribus, & inconvenienter insanam procacitatem exhibentibus, ut sacerdotium dedecorent, misericordia illius emendato fiat, ex eo quod misericordiam pro scelere deprecari conantur, nihil ipse aliquam, nisi ut omnes Ecclesiarum praesules in lusum & opprobrium fiant, ipsis quoque diabolicis instrumentis. Sed Deus ad hoc summa religiositatem praeordinavit, ut & impietates removeas, & praesumptiones comprimas, & sacerdotio laboranti succurras, & propria maledictus locum non praebeas. Sed post cognitionem, ei quidem qui calumniam patitur, adjutorium ferat: illum vero qui calumniam facit, si

vere

vere est calumniatus, abscindas. Non igitur tua religiositas arbitretur, quia tanquam ad iniuriam sedis Antiochenæ maximæ civitatis huc venit memoratus Dei amantissimus Episcopus; sed metuens quosdam, sicut ait, seditionibus gaudentes, & passioni propriæ militantes, dedit ad tempus locum iræ: nam alioquin patientiam, & mansuetudinem, & iustitiam tuæ religiositatis prædicare non cessat: nec ut accuset, (absit hoc) sed ut hæc pro se intercessio ad animum verecundia permovendum esset gravior. Itaque illi commeatu præsentibus litteris dato confidere iussimus ego atque sanctissimus Episcopus & consacerdos noster Cyrillus, quod propter charitatem quæ continetur in nobis, habens reverentiam scribentibus, harum literarum gerulum modis omnibus adiuvabis. Omnem, quæ tecum est, in Christo fraternitatem, plurimum saluto.

EPI-

φανεῖσιν, ὅτε ἀληθῶς συμφανεῖ, ἐκτέμνει, μὴ τοίνυν τιμίαν εἶναι ἡγείσθω, ὡς ἐν ὕδασι καὶ θρόνοις ὁ μέγας Ἀντιόχου πόλεως κατηλεῖφε τὸν τῆς ἐκκλησίας θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον· ἀλλ' ὑφειμένους ἔχειν, ὡς φησι σὺν ἕτερα χρηστὰ χαίροντας, ἐπὶ εἰκόνι πάλιν τετελεσμένης, δεόμενος πρὸς κυρίου τοῦτον τὸν ἀγῶνα· ἐπεὶ τοι, τί ἀνεξέλεγκτον, ἐν ἔθνεσιν, ἢ ἐπιλελῆσθαι τῆς παρ' ἡμῶν ἐκκλησίας μηδένα ἐξ αὐτῶν καὶ ἀλλοφυῆ ὄντα καὶ ἀπαίδευτον μηδὲ ἡμῶν, ἀλλὰ δυσωπῶν αἰδεσιμώτερον ἡμᾶς τοῦ ἐπ' αὐτῷ μεστεῖσθαι. διὸ καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐφιλήσατο γράμμασι ἡμῶν ὑπομιμνήσκω τε καὶ ὑπώπτης ἐπίσκοπος, καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν Κύριλλος, ἐπεὶ τοῦ κοινοῦ ἐν ἡμῖν ἀγάπου αἰδεσιμώτατος ὢν ἐπιστολαῖς, βεβήκοις πάντως τῷ κοινῷ πᾶσι τοῦ σοῦ καὶ ἐκλιπόντος πλεῖστα συνεπιμεδῶν.

EPISTOLA PROCLI Episcopi Constantinopolitani ad Iohannem Episcopum Antiochiæ.

ARbitror te cognoscere, religiosissime, magis verò certè scio, non quamlibet à Deo calligere mercedem eos, qui indarmitabili mentis oculo Ecclesiasticis invigilant necessitatibus, nocte dieque procurare & consulere, quatenus benè quidem regatur omne, quantum populi familioriter conjunctum, & à reprobis zizaniis pura sit orthodoxa fides: providentiam verò mereatur hoc, quod secundum præsumptionem interim adversariorum, habeat morbum, & ut in eundem sensum & obedientiam transferatis, maximè divina clamante scriptura: Qui eduxit digna ab indigna, sicut os meum erit. Si enim negligere proximos labentes ad deteriora, & sacordia præpositi rapinam factos faucibus lupi voracis hominum, irreconsabilis damnationis experimentum mi-

Ierem. 15.

natur

natur dormitanti, mercenarium, aut pastorem, desidiosum & dissolutum scripturâ vocante, quomodo non per omnia iustum est, studiosum quidem in talibus persequi, desidiosum vero in urgentibus effugitare? In eadem enim utraque similia ad vituperationem existunt, & irreprehensibilia ad condemnationem, & hoc quod ex quibus alterum ipse negligenter vivit, videns adhortatur in annihilationem deterius, & quod peccantes in fidem, & delinquentes in vitam, non statim corrigit, licet despiciens extra tale supplicium non est constitutus. Eiusmodi vero exemplum non ex me refingo, sed ex divinis Scripturis erudiens scribo. Heli ille aetate fatigatus, & in Silo pertinentia ad legem sacrificans, ipse quidem non operabatur quae pueri audebant, cooperabatur vero illis, postquam non prohibebat peccantes. quemadmodum secundum veram rationem, non prohibere flagitia, agenti cognatum est. Et iterum pueri actionibus gradum imitantes, indignos se per quae peccabant, sacerdotio demonstrantes, non solum eis quibus

1. Reg. 2.

Rom. 1.

bus operabantur, cadebant, sed enim ad peccandum alios evocabant, imaginem peccati sese æmulantibus proponentes. Propter quod pariter illatum est supplicium & eis qui impia fecerunt, & ei qui non
1.Reg 4. *prohibuit. Patri enim ad virtutem nocuit socordia, filiis autem perniciem intulit inemendatio: & senex in juvenum tempestate naufragium passus est, pro quibus affectum non gubernavit increpatione. Ita oportet religiosissime, eum qui sortitus est præesse populo, & tenere habenas sacerdotij, non solum procurare quomodo ipse probus appareat, sed ut & hoc quod ab ipso dicitur, sit purum ab omni vituperatione. Hoc enim quod prius est, etsi admirandum, sed non tale, quale est hoc, quod post illud dictum: quanto illud quidem in unum solum perficientem ea quæ ad virtutem pertinent concludit, hoc verò multos providentia salvos faciens per singulos pietatu induitis confidentiam. Ad quid verò dico? quod multi reclamant hîc religiosissimum Edessenorũ Episcopum Iban, non solum quidam clirici Edesseni & Monachi,*

*nachis, sed enim etiam primates & clari militiæ, quibus recta fidei calidus zelus accenditur, quod tantum diligit Nestorij insaniam, at & quædam capitula, quæ suppositi scripto à nobis ad Armenios tomo, & directi tuæ reverentiæ, quæ sunt stulta & profana, & omni plena impietate, transferret voce Syrorum & transmutaret ubique, & multùm inconsiderato simplicium animum lasionem perniciosorum suscipientibus, persuaderet sapere sicut addecatum est Dei Ecclesiæ. Quæ quando per lectionem cognoverit, festinare digne tuum omni alacritate eum compellere, tomo quidem scripto ad Armenios subscribere, vaniloquium vero magis verè mendaciloquium, vel quod est verius dicere Judaicam impietatem capitulorum illorum condemnantem, viva voce & * salva* *sua.
mente anathematizare dementium. Flagitium enim est virum non manifestè offendi, qualis est. Siquidem enim capitulorum illorum, quod non credo morbum habeat, defendat: si adest instabilibus cogitationibus Fidei vel verborum tenor,*

quomodo duos dicit Filios, unum quidem ante secula, alterum verò in ultimis? vel quomodo Christus alter præter Deum verbum? vel quomodo super terram visum, & hominibus conversatum calumniatur parum aliquem, sicut unum ex eorum natum, sed non ipsum qui est sine principio & increabilis, ad quem non assumabitur alter, secundum Prophetam? Baruch. 3. *si enim & visus est carne, sed ille erat incarnatus, qui omni principio superior, omni verò passione liber, omni verò translatione & immutatione alienus, qui ex Patre splendus super sensum, & ex virgine ortus est super rationem, qui hoc quod est creabile in Deitate non admisit, & hoc quod est phantasia in carne rejecit: qui secundum Dei veritatem, & Deus est, & factus est Homo, & illud quidem quod erat permansit, hoc verò quod factus est, salvum fecit. Hic igitur est unus Filius unigenitus. Sed non ita quidem perversa mente, & cogitationis dementia capitulorum istorum genitores facti, impiorum abortivorum & sibi perniciosorum*

nisi ferum Patres apparuerunt. Deinde
si memoratus commissier Ibas cognoscit
ea quæ ad destructionem legentium, &
audientium evomita sunt capitula, sicut
& arbitror cum prudentem constiturum,
& à puritia divinæ Scripturæ nutrimen-
abominari ea & reiicere, confidenter vocem
& non erubescente fronte, quidquid mise-
ser ostendat, omnia subjecta ad Arme-
nas epistola capitula abjicientem, calcans, pe-
ne diabolica insania inventiones confitea-
tur, & omnia anathemate dignas esse,
judicans: ut de vitio hoc verum sentiens,
quibus sunt omnes, jam indiscretam con-
fidenter cogitationem ad illum habeant.
Nec enim oportet, religiosissime, sicut &
ipsemet vobis consentiens, eos despicere, qui sine
causa laduntur, ad deteriora impetum
habentes: sed plurimam facere rationem
eorum, qui scandalizantur, ut indiscretus
extendatur in omnes cum concordia, hor-
rescentes maximè terribilis sententiæ illius
in Evangelijs condemnationem, quæ pro Matthæi
uno horum scandalizato infertur cu-
dentibus, vel despicientibus. Si enim beatus

1 Tim. 4. 1 Tit 2. Paulus exempla bonorum operum sacerdotes esse legitimè statuit, quomodo non magis fides auctores & doctores sine qua Hebr. 11. Deo placere impossibile est? Nam alia quædam virtutes, utpote ex moribus perfectionem accipientes, naturam habent ad emendationem doctricem: Fides verò sola, quæ est naturâ & ratione superior, utpote hunc propinquans qui semper est, & naturæ intelligibile, & inoccupabile, deprehensione, & omni virtute melior est, per hoc solum cedens charitati, quod quicredidit Deus, propter solam charitatem homo factus est. Rogo igitur studium adsit effectum. Cognosces enim, religiosissime, quod non alij eadem gratificabitur memoratus Episcopus Ibæ, obsecundans præsenti epistolæ, quantum sibi ipsi. Habebit enim non solum eos qui nunc de ipso dubitant, admirantes eum, sed enim etiam sanctissimum nostrum Patrem Presbyterum, & Archimandritam Dalmatium virum honorantem, & mirantem, si videat sapientem ea quæ pia Fidei sunt. Modo enim, utpote super alijs celebratæ memoratus

memoratum sanctissimum propter charitatem non mediocriter lucratur, quodq; qui debent in diuinioribus praedicare, in aduersis accusantur, siue Zelo diuinum, siue inuidia criminantium. Propter quod & Theodotum reuerendissimum nostræ Ecclesiæ Damnum ad tuam cum charitate reuerentiam direxi, ut cognosces, religiosissime, quod non contemptibilem, sed studiosam existimo causa perfectionem.

PROCLI ARCHIEPISCOPI EPISTOLA SYNODICA, ad Dominum Episcopum Antiochenum, pro causa Athanasij Petrenotum Episcopi.

SANCTISSIMO & Deo amantissimo, fratri & consacerdoti Domno, Proclus in Domno S. Charitas sentia magnũ est donum. Videns enim ad concordiam magnus artifex Deus, naturam quam operatus in sua positione, verbo

despoense, constrinxit, ut familiares faciens alterutru passiones & mores & uniuique eiusdem natura existenti, ulteriùs mensuram per consensum compositionis insolubilem complicaret. Ea siquidem quæ procul ab effectu sunt ad corruptionẽ aliorum necessariò perducuntur: quæ verò voluntate unita sunt non facile à tutela propria dilabuntur. Vnde & beatus Paulus multitudinem fidelium, & continuationem Ecclesiæ, corpori comparavit, dicens:

Ephes. 5. 1. Cor. 12. *Vos estis corpus Christi, & membra ex membro, omnino predicens multitudinis conspirationem & per concordiam membrorum, interdicens esse languendum in contentione, quæ bellù amica est. Cur autem hæc scribam Deo amantissime Pater, rogo paululum ut agnoscas. Deo amantissimus Ecclesiæ Perrenorum Episcopus Athanasius, & incredibilem simul, & audientibus nõ mediocriter molestam pompam deflevit, dicens clericos suos velut exutos ratione subiectionis, & putantes sibi sufficere voluntatem, ut essent sacerdotij expertes, expulisse eum ab Ecclesia, cum*

ratio

rabis nulla subsisteret: & quantum ad eos attinet, tu tantam vesaniam existisse, ut ei ad damnarent eum, & operibus crederent, quia in voluntate precantium, & non in decreto regularum, consistant ordines sacerdotum, œconomus autem & curatores propria voluntate constituentes Ecclesiæ Dei, & Episcopi nomen de sacris dypticis auferentes: & ut brevius dixerim, nefandissimè Ecclesiasticum ordinem vestimus dissolutum, adjiciens, quantam antrivit circa hæc iterum præsumptionem in veteribus eorum, & scelestis operibus, non rationabilibus verba data. Nam præcessoribus eius similia facientes, impetum furoris ad peiora ultra cumulavit, cum non olim pœnam dignam sustinuerint, ut de cætero haberent temperamenti viaticum. Sed tu Deo amantissime, dignare à nobis rogatus (potes enim) tibi propria consacerdotum infirmitates efficere, obediens præsuli B. Paulo dicenti: Si patitur unum membrum compatiuntur omnia membra: & si quidem longe ab urbe Antiochena civitas constituta 1 Cor. 12.

est, in qua hæc divulgata esse nosceuntur, bonum est ut pro causa præfati Episcopi, aliquem reverendissimorum Episcoporum, ipsi urbi vicinum, personas non accipientium ad audiendum sanctitas tua deputet. Formidat enim religiosissimum Metropolitanum Episcopum, tanquã vesana flamma inimicorum eius adversus eius virtutem præbentem atq; materiam. Et si quidem convicti fuerint, in quibus accensantur, quos inclamat, tanquam superbiam habentes Absalon, cum illum fuerint imitati, simili exemplo plectantur. Sic enim odit Deus eos, qui adversus patres armãtur, ut patrum invasores, quò in omni mundo infamiæ notentur. Novi enim Deo amantissime, quoniam omnia amplectens in Christi visceribus, & compassibilitate plenus existens consolaberis senem, & lachrymas eius tribulationis absterges, & in hoc cui odiosa sunt mala latabilis, & sacerdotij adversarios post convictionem furoris, iusto, & competenti vsui dicta subjeces: expelles omnem pessimam voluntatem, & communem

sacer-

secundis pessim sesenter abscindes. Nam si nus cancesserit, ut præsumptoribus & de improviso in tantam procacitatem insolentibus, ut & Deo per Pontifices contumeliam inferre audeant, misericordia illius fine iudicio fias. ex quibus aliquam iniquam supplicationibus accipetur; nihil est reliquum nisi ut fiant omnium Ecclesiarũ præsules in lusum & opprobrium, & per hæc stabiatur diabolicum instrumentum. Sed Deus ad hoc tuam religiositatem præordinavit, ut & insolentias removeas, & præsumptiones abscindas, & sacerdotis laborantibus succurras, & multis maledictionibus locum non præbeas: sed post accusationem, ei quidem qui calumniam patitur, adiutorium feras illum verò qui calumniam facit, si verè est calumniator, abscindas. Non igitur tua religiositas arbitretur, quia tanquam ad inimicam sedis Antiochenæ, hic venit memoratus reverendissimus Episcopus: sed metuens quosdam (sicut ait) seditionibus congaudentes, & pastoni propria militantes, dedit ad tempus locum iræ patientiam

tientiam vero, & mansuetudinem, & iustitiam adhuc tuæ religiositatis Prædicando non cessat. Nec in quolibet accusa- (absit hoc) *sed supplicat oportunam in se compositionem effici. Vnde & præsentibus eum literis consolantes confidere diximus ego atque sanctissimus Episcopus & consacerdos noster Cyrillus, propter charitatem quæ continetur in nobis. Habens itaque reverentiam scribentibus, harum literarum gerulum modis omnibus adiuvabis. Omnem, quæ secum est, in Christo fraternitatem, plurimum salute.*

PROCLI

EOCLI CONSTANTI-nopolitani ad Armenios de Fide Epistola Dionysio Exiguo interprete.

DEI amantiss. & venerabilibus Episcopis, & Presbyteris, & Archimandritis Orthodoxæ, sanctæ per totam Armeniam Ecclesiæ, Proclus in Domino, S. Non mediocriter, Fratres, confudit animum nostrum, & merore validissimo fecisset rumor novellorum errorum Nicænorum, quæ nuper vestræ regioni, callidissimus naturæ communis inimicus insevit. Intolerabiliter enim auribus auditus consuevit animam vulnerare, quæ huiusmodi meditationibus exercitata non fuerit, tantoque pernicioso jaculatur in altum tela defigens, quanto discrimen non corpus appetit, sed statum mentis expugnare contendit, opinione dissentiones, venerandum Fidei, vestimentum aut discissum lachrymabiliter, aut

furto

fortè penitus esse sublatum. Omnis quidem virtus expetenda, ijs quibus ratio non est rebus materialibus obscurata, omnis malitia à bene sentientibus non immeritò fugienda judicatur, utpote quæ à regione adversetur essentiæ, ipsa contra naturam sine substantiæ subsistens, nam sicut id quod utilissimum est necessariò custodiendum, ita quod non expedit, sed probatur adversum, aut cum præsto est, repellendum, aut si metuitur ne accidat, sollicitè præcavendum. Virtutis itaque species plurima. Hanc autem variè definierunt sive Gentiles, quos error præcæcat, lumenq; discretionis eorum ignoratio divinitatis obscurat: seu Christiani quæ fide rectæ mentis oculos illuminatos habentes, solem justitiæ per confessionem clarius intuentur. Illi namque in suis consiliis velut in tenebris oberrantes, habentesque sensum sine rectore præcipitem, cogitationibus nituntur incertis, nihil in ijs quæ decernunt præter fluxam & instabilem naturam rerum visibilium perscrutantes, vera autem contemplationis in-

tuitum

suitum aut causis temporalibus habentes sur- situm, aut erroribus obcecatum. Sunt enim quatuor species esse virtutis, id est, *Iustitiam, prudentiam, fortitudinem, temperantiam, quæ licet bona sint, humi tamen repunt, & ergà terrena projecta sunt, dum interiora cœlesti flagitio comprobantur: Fortitudinem namque dixerunt, inflatum adversus cornua. Temperantiam, quæ de affectionum sumit subjugatione victoriam: Prudentiam, quæ in conversatione civili optata contexet insinua: Iustitiam, optimam aquæ portionem. Hunc autem (ut putabant) utcunque lege sanxerunt, summoderatumque; illicitum reprimentes humanitùs desiderantibus adpetitum. Altum verò & præsentis vitæ sublimium, neque cognoscere, neque deprimere valuerunt, sed illi stupiente & obscurato corde vixêre virtutem, quantum ad se, visibilibus tantùm modo rebus includere, nihil ex tribuentes eximium, & cœlestis habitationis condignum. Qui verò per Fidem illuminatos habent oculos cordis, quorum præsul atque magister*

magister est beatissimus Paulus, cum definiunt esse virtutem quæ nos ad D[illegible] semper elevans, ordinanter regat in [illegible]ria. Hic igitur per omnia venerabilis Apostolus multas quidem species virtutis enumerat, sed præcipuè fidem, spem, charitatem commendat: quarum fides supra naturam merita hominibus bona largitur, invisibilibus eos admiscens, quia adhuc multiplicibus obnoxia passionibus indumenta circumferunt. Qui enim Angelorum reliquarumque incorporearum virtutum naturam propositi sublimitate nesciunt, horum disciplinam hominibus qui gradiuntur humi, & volutantur in pulvere, Fides attribuit: regalis thronu & invisibilis qui caret omni forma nos exhibens, certamq; illustrationem naturæ increatæ semper sine initio manentis insinuans. Quæ etiam fulgore suo sensum materialem discutiens, crassumq; ac nebulosum intuitum nostræ mentis expurgans, erga illa clarè conspicere, quæ tunc ex parte possunt videri cum censentur invisibilia, & comprehendi cum intacces-

accessibilia esse creduntur. Spes autem non gnata somnijs, ut dicitur, habere. [illegible] credita fortiter retinens, si præsentibus sibi futura jam præparat, & ad excludendam dubietatem, quod nec adest, tanquam præsens cogitatione completur, sub affectu pene qua præstolantur adesens adversa. De quibus Spes impedimenta transgredens, præmeditatis [illegible] bilibus rebus ea quæ desiderantur adnectit, fucam temporis inanitatem futurorum dilectione prorsus exuperans. Charitas vero sancta Religionis nostræ culmen & caput est. Per hanc enim Deus cum præsens ingerer esset interris, ad nos per carnem venire dignatus est: Virague igitur merito sibi consentiunt: Fides enim charitatis est speculum, & charitas fidei probatum existere firmamentum. Credimus quod Deus verbum impassibiliter incarnatum est, & pie credimus: hæc enim fides, salutis nostræ fundamentum esse cognoscitur. Idcirco eum qui propter nos suscepto formam servi, diligimus, qui nec natura sua ullam mutabilitatem sustinuit, nec

nec augmentum Trinitati accessit. Omnis itaq; Christianus, qui non est dives in Spe, Charitate, id quod dicitur, non sed etsi videtur suum castigare corpusculum & anima passionibus liber esse, in moralem tantummodo virtutem iste proficiens, nequaquam coronam victoriæ consequitur, utpote qui non ad illam semper agnitionem divinitatis extenderit, quæ coronas tribuit ijs qui fortiter per virtutem luctamur. Ideoq; Fides quæ omnium (sicut prædixi) bonorum caput est, servetur intacta, nihil humanis adinventionibus dissonum præferens, nullis prophanis vocum novitatibus turbida: quæ manens infra Evangelicos atque Apostolicos terminos, nullius pervicaci furore violetur. Propter hanc enim salvati sumus & hoc in Baptismate lingua subscripsimus. Altitudo siquidem fidei cunctam insurgentis audaciam temeritatemq; prosternit, nec humanam tantùm, sed & illorum, qui natura incorporea sublimantur, B. Paulo dicente: Aut ipsos, aut Angelus de cœlis Evangelizaverit vobis præter id quod ac-

Galat. 1.

cepistis,

cepisti, anathema sit: Ministrare namq; prae[illegible]um est Angelo non dogma compo[illegible]. Et periculosum vitium est singulis, nunq; quibus ordinati sunt permanere, sed appetere velle supra mensuram quae minime natura concessa sunt. Ideoq; etsi substantia praeferat quid fide dignum esse videatur, non erit receptabile innovatum praedicationis responsi. Quod accepimus utique indeficibili cura servemus, ad thesaurum fidei mentis oculos ingenter elevantes. Quid autem de serpentis accepimus, nisi quod Deus verbo suo mundum condidit, & creaturam quae nondum erat produxit ex nihilo? Et quia naturali lege rationale animal honoravit, datur ei mandatum, ut quod erat optimum non lateret eum arbitrium, sed melioris propositi nexia duceret. Et quod ille spontanea voluntate in deteriora prolapsus, ex terris Paradisi per inobedientiam factus est, quod denique per patres, Patriarchas, legem, iudices & Prophetas, naturam qui formavit instruxit, ut peccata quidem averteret, ad facienda vero quae recta sunt

solicitudinem gereret, sic ut delicta imperium quoque nobis volentibus everterent, & horum causa Diabolus in nos desæviret exitium: utpote cum lex naturalis obsoleta sordesceret, & scripta prævaricatis retorqueret: Prophetæ quoque sicut homines monerent quæ oporteret. Fieri, sed ab imminente pernicie liberare non possent: Deus forma carens, sine initio, incircumscriptus, & omnipotens verbum in carne veniens (adest enim illi posse quod vult) sumpsit formam servi cœpit factus, natus ex Virgine, volens ubique monstrare quia secundum veritatem fieri homo dignatus est. Naturam siquidem corpoream, & exordia, & habitus, possioneſque necessariò subsequuntur: Non enim dicit Euangelista quod in hominem perfectum Deus ingressus est, quia factus est caro naturæ nostræ primordia ipsa contingens. Sicut enim homo naturaliter editus non statim procedit operatione perfectus, sed primùm ipso depositio seminis efficitur caro, deinde processu temporis vim sumit quæ consummationem sensuum operatio-

Iohan. 1.

rationumq; continet: ita Deus verbum ipsa[illegible]tia & radicem humanæ institu[illegible] attingens, primum factus est caro, non conversus (quod absit,) in carnem: manſit enim divinitas omni mutabilitate ſuperior, quia mutatio naturæ juventūs eſt paſſio: illius autem perennis ſempiternaque ita ſe habentis eſſentia proprium eſt, ut incommutabilis perſeveret. Utriſque igitur divinæ Scripturæ utentes vocibus, dicimus quia & caro factus eſt, & formam ſervi accepit. Ex utroque, piè intellecta ſumma nobis ſalutis exiſtit: Per id enim quod verbum caro factum eſt, indubitatum ſumma ipſius adunationis Evangeliſta declarat. Sunt enim ſingularitas in duas ſingularitates divini non poteſt (aliquo in has diviſa, jam non erit ſingularitas ſed dualitas) ita quod unum eſt juxta ſummam adunationem, nequaquam in duo poterat ulla ratione partiri. Per id autem quod formā ſervi aſſumpſit, naturæ divinæ incommutabilitas intimatur: Quia omne quod fit, aut ex eo quod exiſtebat factum eſt, ut cælum quod

ante non erat: aut ex eo quod est, in aliud
Exod 7. convertitur, ut fluenta Nili fluenta, & sanguinem commutata. Sed utrique duo dus divine substantie probatur inimicus: Nam nec ex nullis extantibus processit, semper sine initio permanens, nec ex aliqua materia cōversus est Deus verbum in sua incommutabilitate persistens. Idcirco per hac & Deitatis incommutabilitatem, & individuum sacramenti divina Scriptura testatur, quod factum est demonstrans, & quod assumpsit insinuans: ut ? primum, singularitatem nature, alterum utriusque commendet, per alterum verò incommutabilitatem substantia divine pronunciet. Deus igitur verbum factus est homo perfectus non immutata natura Deitatis, adstipulante miraculo quod intelligentiam nostre mentis excedit: ipsum percipimus fide, non inquisitione colligimus. Et factus homo cognatus secūdum carnem, genere salutem tribuit per similitudinem passionum, peccatis quidem debitum solvens (dum quo sunt hominis sexperpessus pro omnibus moritur)

...) destruens autem eum, qui habe-
...ebat imperium, id est, Diabolum
...iquissimus Deus: legis etiam quod
...ra impossibile fecit esse possibile, omnem
...mplendo justitiam, & substantiæ nostræ
...pristinam nobilitatem claritatemque
...restituit per hoc quod homo factus est,
...haberavit eum quem ipse de terra formave-
...rat. Vnus igitur est Filius, unus est
...Dominus: Trinitatem namque unius es-
...sentiæ cõfitemur, quartam nullatenus ad-
...mittentes in Trinitate personam. Sed ut
...diximus, unus est Filius sine initio de Pa-
...tre natus per quẽ facta credimus sæcula:
...Ramus ex radice consempiternus de Pa-
...tre ortus ineffabiliter, verbum mentis
...inseparabiliter procedens, & intimus
...permanens: Nam etsi interrupisse est,
...sed unum est à genitore divisus. Hic voluit
...salvare quem cõdidit, quinimo salvavit,
...vultum, communem naturæ nostræ di-
...gnanter inhabitans, quam & sua sanctifi-
...cavit præsentia, & nativitate signavit
...partum, qui supra naturam est, incom-
...prehensibiliter factum hominẽ sẽ demon-

strans. Non igitur alter est Christus alter Deus verbum, (quod absit enim filius naturæ divinæ non novit: unigenitum genuit, ubi enim non est generantium copula, illic qualitatem, non

Philip. 2. *poterit invenire nascentium. In nomine Jesu Christi omne genu flectitur cœlestium, terrestrium, & infernorum. Si alter est Christus præter Deum verbum, necesse est, ut purus homo sit Christus, & quomodo cum ultra naturæ meritum cœlestia veneramur, & ei qui minor est genu flectent? Quomodo etiam prophetico attendimus oraculo clamantibus, quoniam*

Baruch. 3. *Deus noster in terris visus, & cum hominibus conversatus est? Visionem nanque dicit Propheta manifestationem quæ in carne facta est, & conversationem quæ temporaliter cum hominibus commoratus est, cujus sine invidia bonitas pietatis suæ declaravit adventum: Quia sicut omnipotens, & quod erat mensit propter se, & quod voluit factus est propter nos. Quod si forte unquam scandali causam commoveant infantiæ rudimenta, & in præsepi*

...rasini reclamatio, atq; in tempore secun-
...quem profectus, nec non & quod
...erierit in nave, quod extremè fati-
...gatus sit, quod post jejunia esurierit, illaq;
omnia quæ secundum veritatem facta ho-
minis contigerunt: neverint qui istæ re-
prehendunt, quod humanam negent in
Christo naturam: negantes autem natu-
ram, dispositionem minimè credunt: non
credentes vere dispensationi, salutis damna
persentient: etsi quod à cõstitutione mun-
di, quo in hanc vitam constat hominem
esse profectum, aliud ter quisquam, pra-
ter hoc carnis, ingressum est, ostendant
contentiosi, & tunc demum sua delira-
menta contexent. Si verò ista sunt com-
munis naturæ primordia: Deus autem
verbum, secundum veritatem factus est
homo: confitentes naturam cur vitupe-
rant passionem. Alterum igitur eligant è
duobus, aut erubescentes de contumelijs,
abnuant naturam, & Manichæi morbis
infecti cum impijs deputentur, aut si lu-
crum quod est ex incarnatione, suscipiunt
fatentes substantiam, non confundantur

de passionibus, quæ substantiam consequuntur. Admiror & eorum dementiam qui nova deceptionis itinera gradiuntur. Ego namque unum filium, sicut edoctus sum piè cognoscens quem Dei verbi incarnati substantiam esse profiteor: Vno autem existente eo qui passiones pertulit atque miracula operatus est, quæ ratione diviniora retinent, humilioribus derogant? Vt enim fidem faceret verbum mentis quod erat, factus est caro, id est infans & homo perfectus: Tanto sacramento nulla conversione violato, idem ipse perficiebat miracula & iniurias sustinebat, per signa quidem divina manifestans, quod erat insinuans, per passiones autem factum quod formaverat manifestans. Vnum igitur eundem filium prædicamus & Patri consempiternum, & in novissimis temporibus incarnatum, nihil adulterinum divinæ naturæ penitus inferentes. Non enim potest esse aliquid in throno superfluum. Sed illud mihi sæpenumero vulgatum fortasse subijciant, nectentes syllogismos infirmiores aranea telo: Si Trinitas est

Iohan. 1.

unus

unius essentiæ, profecto Trinitas impassibilis permanet. Quod si Trinitas, & Deus in Trinitate conspicitur, impassibilis permanet, & Deus verbum impassibilis adprobatur. Quod si Deus verbum impassibilis est, invenietur qui crucifixus est alter præter impassibilem Deum verbum. Vere tela torquent eruenea, qui ista deprimunt: in aquis serbuns qui propositiones ineptissimas meditantur, qui cum se dicerent sapientes, stulti facti sunt & obscuratum est insipiens cor eorum. Ecce quia oculus solis radios pure non recipit, & infirmus animus altitudinem fidei non valet intueri. Quid igitur ad ista nos dicimus? quoniam secundum rationem Deitatis sancta Trinitas & unius est essentiæ, & impassibilis perseverat: Nec enim dicentes Filium passum, ratione Deitatis eum passum sensimus: Divina siquidem natura nullam prorsus recepit passionem: Sed confidentes Deum verbum unum ex Trinitate incarnatum, tribuimus intelligendi materiam qui fideliter sentiatur, cur incarnatis dignatus

Rom. 1.

est. Quia enim decreverat Deus verbum destruere passiones, quarum mors [illegible] nus habebatur, suscipere verò possi[illegible] inviolabilis naturæ non poterat (quo omnis passio rebus cõpositis probatur inferre luctamen: in spirituali autem & singulari substantia compositio nulla est: nec illuc passio pertingebat, ubi cõpositio nonerat) volens, ut prædixi, destruere passiones quæ rationale corpus oppressérant, quarum interitus erat supremo munitio (ut novit Deus verbum) incarnatur ex Vir-

Philip. 2. *gine, & habitu invenitur ut homo: quoniam sic exinanire se voluit formam quodammodo servi suscipiens, nullam tamen circumscriptionem suæ Deitatis admittens, per quam etiam salutem omni humano generi contulit carne sua passiones exterminãs, Deitatem propriam impassibilem servans. Idcircà Gabriel authoritatem atque potentiam nascentis insinuans, aiebat ad Mariam: inquiens, salvum fa-*

Matth. 1. *ciet populum suum à peccatis eorum. Populus autem non potest hominis esse, sed Dei, nec mundum ob iniquitatibus erunt*

qui

*qui sine vitam pariter cum corruptione
[illegible] vult, inculpabile non habens mas vi-
[illegible] exordium, sed necessarie Deus simul
& homo non divisus in duos, sed permanens unus, per id quod ex matre nascitur, hominem se demonstrans, per id autem quod sine conjuge & matrem servat intactam, Deum prorsus insinuans salvum fecit populum suum. Qui? Iesus* Mat. 1.
Christus qui venit in terram, & cum hominibus conversatus est. Si autem Christus purus homo est, & non ipse est Deus verbum, quomodo in principio creavit omnia, cum tunc ut ceteri asserunt, non erat? Nam cum postremus in creaturis homo sit, si Christus homo purus est, constat quod ea quæ ante se erat, nequaquam creare potuerit velut postmodum factus. Et quomodo Paulus ait, Unus Dominus Iesus Christus per quem omnia? Si autem per Christum facta sunt omnia, manifestum est quod Christus Deus est verbum Evangelista testante. In principio erat verbum, & verbum erat apud Ioann. 1.
Deum, & Deus erat verbum, hoc erat in

principio

principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt. Et ipsum quoq; Paulus interpretans ait: Vnus Dominus Iesus Christus per quem omnia. Quare dicitur, quoniam Christus est Deus verbū. Si autem illas proferūt voces divinitùs editas quibus Christus homo est appellatus, dicente Petro: Iesum à Nazareth virum approbatum à Deo in vobis. Et Paulo testante similiter: In viro in quo præfinivit fidem præstans omnibus. Et ipse Domino de se clamante: Quid me queritis occidere hominem? Noverint autem per incuriam se Scripturæ sanctæ intelligentia privari, aut verè per malitiam deseri, quas velint quæ bene conscripta sunt, ad propriam pervertere pravitatem. Nam & homo secundùm veritatem dicitur Christus, sed hoc factus est, quod prius non erat, nisi tamen modo Deus: sicut enim Deus increatus est, sic idem ipse homo perfectus est, nullam suspitionem phantasiæ prorsus admittens. Et quemadmodum est Patri secundùm Deitatem consubstantialis, sic eidem sanctæ Virgini secundùm

1.Colos.1.

Act. 2.
Iohan. 14.

1.Colos.1.

Iohan. 8.

Act. 17.

carnem

carnem probatur esse consimilis, ubique
per lucente mysterij, omnis remo-
ta falsitate. Si autem Deum vir-
ginem genuit, nec magnè censebatur in-
talla miracula: Multa siquidem & alia
mulieres iustos sæculo protulerunt. Nam
lingua Prophetica, ineffabilitatem huius
sacramenti præcinentes ajebant: Ecce Isa. 7.
virgo in utero concipiet, & pariet Filium Matth. 1.
& vocabitur nomen eius Emmanuel.
Quod Gabriel interpretatus est dicens, Luc. 1.
Nobiscum Deus. Cur propter nascentis
enixurientem, gloriam parientis arte-
muant? Sed hoc fortassis opponant dicen-
tes: Omne quod nascitur generanti simile
comprobatur. Si igitur homo est quem ge-
nuit, necessariè qui ex carnatus est, homo
est. Quasi verisimiliter ne vas ista de-
prenitis. Sed tunc parem sibi per omnia
parturitus edit quando juxta naturam
concipit & partus. Naturalis autem par-
turitionis exordium corruptio est, qua &
conceptionem præcedit. Cum autem hu-
jus iniuria nec suspicio est, supra humā-
num intellectum constat esse miracula,
ubi

ubi supra naturam partus est, ibi qui nascitur, Deus est. Confitemur igitur eum & mundum fecisse de nihilo, & legem disse, Prophetas quoque inspirasse, & novissimis incarnatum esse temporibus, Apostolos etiam misisse ad salutem gentium atque populorum. Fugiamus itaque consilia seductionis, fluenta hæreticorum dico perniciosa, Deaq; inimica contagia, Arij vaseniam, qui Trinitatem inseparabilem substantiæ divisit: Eunomij audaciam, qui naturam incomprehensibilem intra scientiam humanitatis includit: Manichæi rabiem, qui sequestrat ab assentia Dei satis sanctum Spiritum, & inseparabiliter præcedentem. Nec non & hanc nuperrimã, novamq; blasphemiam qua Iudæorum impietatem multiplicitèr exuperare dignoscitur. Illi namq; Filium negantes, ramum nituntur à radice convellere. Ij verò huic qui est, alium superinducentes, intemerabilem substantiã tanquam in fœtum multiplicem diffamare contendunt. Dicamus ergo cum Paula

Ephes. 2. *Christus est pax nostra, qui fecit utraque unum:*

Digitized by Google

unum Iudæum namque & Gentilem per Fidem in novum hominem reformat, coniungens virtute quos conversatio sequestrabat. Idcirco repertores novæ impietatis, damnationem quæ sibi imminet contremiscant, quando in unam separatam vident concordiam, & quicquid in duo quantum ad illos attinet derivatur. Sed omissa jam prolixitate sermonis ad comprobandum recte dogmatis nostri fidem. Si quis vult nosse veraciter quomodo idem ipse sit unus & non solum Filius Abrahæ manens, & in novissimis secundum carnem sapientia & ætate proficiens: cum Deus esse semper id quod perfectum est possideat, interroget Paulum, & ipse pietatis Sacramentum protinus intonabit, eundem quod etiam ex Iudæo ortus secundum carnem Deus sempiternus existat loquens enim de Hebræa & rebellem nationem ingratamq; collaudans propter radicem videlicet Abraham, & propter semen Christum, sta pronuncias quorum, inquit, est adoptio filiorum. Clamat enim in Prophetis: Filius meus primogenitus Israel, Roman. 9.

Israel, & gloria. Insinitam namque gloriam eu qui probati tunc erant viribus, divina miracula conferebant, & stamenta per qua Abrahæ multiplicatio seminis est promissa, & legislatio quæ in monte digito Dei conscripta est, & obsequium quo divino cultui serviebant, & promissa quibus vel terra Palestina vel certe benedictio in semine Abrahæ Gentibus collata est universis: quorum Patres qui in hac ignorantia nocte velut luminaria fidei probantur exorti, & ex quibus Christus. Nec tu ijs fletis beatissimus Paulus. Nec enim ex qua partus de Maria ex eo est verbi sine initio existentis essentia. Sed mox intulit secũdum carnem, ut manifestationem qua facta est in carne, non illam nativitatem divinam æternamque significet. Quis igitur esset hic Christus, qui natus est ex virgine, quem spelunca cepit ut rem nullius precij, qui in præsepi jacuit, qui secũdum carnem temporibus crevit, quique ad inferiora terræ descendens, omnia quæ carnis sunt mirabili dignatione sustinuit, fidem faceret quia

Digitized by Google

sola veraciter homo factus est, nec alter est qui descendit, sed idem descendit ipse est qui ascendit: non enim prius ascendit, sed descendit: utpote qui non ex promotione Deus est, sed propter misericordiam qua indigebamus, homo dignanter effectus est: qui est, à me vel à quolibet alio non requirat, sed ab Apostolo qui Filium per revelationem dicit Patris, cum dicit. Cum autem placuit ei, qui me segregavit de utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam, ut revelaret filium suum in me. Hic namque quis est, Iesus Christus veraciter edocebit, evelamus. Ex quibus Christus secundum carnē qui est super omnia Deus benedictus in secula. Hæc Paulo verba, quam subreptionem calumnia eorum qui prava diligunt habere permittunt? Dixit enim Christum, ut ostendas quemadmodum secundum veritatem Deus factus est homo: Dixit eum ex Iudæis secundum carnē, ut insinuet quia non ex illo tempore quo est incarnatus, existat: Dixit eum qui est, ne eum sine initio declares: Dixit eum super Gal. 1.

Rom. 9.

...um scriptis & oppositionibus falsi ...entia simplicem & insucatam ...s pulchritudinem constantiam q. ...vertere. Sed ego vos iterum B. Paulus Coloss. 2. admoneo videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanē fallaciam secundum traditionē hominum, ...ma constantium, & non secundum Christum. Fundamentum autem aliud sancta Fidei Phil. 1. nemo potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus. State igitur in uno Spiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelij, & in nullo terreamini ab adversarijs, custodientes traditiones quas accepistis, sive à sanctis & beatissimis Patribus, qui apud Niceam, fidem promulgasse noscuntur, seu à sanctis & venerandis Basilio, Gregorio, ac reliquis eadem sentientibus. Quorum nomina in libro vitæ scripta sunt. Omnem fraternitatem quæ vobiscum in Christo est, ego & qui mecum sunt plurimum salutamus.

Data Constantinopol. Consulatu pīssimorum Theodosij Augusti 5. & Valentiniani 4. Hanc ... suam Græcorum

ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣ.

τῆς Κωνσταντίνου πόλεως εἰς τὸ ὑπαπαντὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Λαμπρὰ καὶ πανδόξου τὸ ὑπαπαντὴν ἑορτὴ ἡ ὑποθέσεως. λαμπρὰ μὲν, ὅτι ξένην ἀνθρώπως ζωτηρίαν ἐπήγαγε τὸ πανδόξου. δηλ. ὅτι τὸν φύσεως νόμον ἐνίκησεν ὁ τόκος. Φύσις μὲν γὰρ ἀγνοεῖ τὴν τικτοῦσαν μητέρα· ἡ δὲ χάρις καὶ τικτοῦσαν ἔδειξεν, καὶ παρθένον ἐφύλαξε. καὶ μητέρα ἐποίησε, καὶ τῷ ἀφθαρσίᾳ σὺν οὐκ ἔβλαψεν. ὦ τῆς νεοτέρας καρπὸν βλαστησάσης ζωτήριον· ὦ παρθένου ἀνοίξασα τῷ Ἀδὰμ τὸν παράδεισον, μᾶλλον δὲ τὸν παράδεισον ἐνδοξοτέραν ὑπαρχοῦσα! ὁ μὲν γὰρ θεοῦ γεώργιον γέγονεν· ἡ δὲ καὶ σάρκα θεοῦ αὐτὸν ἐμεώργησε· δεῦτε δὴ πάντες τῆς τοῦ δεσπότου μητέρος μὲν τὰς ᾠδὰς χωρεύσωμεν· παρθένον γὰρ καὶ γαμετὴν ὑμνήσωμεν· ἀλλὰ τὰς ἀνυφαντίνας αὐτῆς ἐσθῆτας τιμήσωμεν. μήτης γὰρ καὶ ἄνευ γάμων ἐγένετο. καὶ ἀνδρὸς πεῖραν οὐκ ἔλαβεν, καὶ

ὑπὲρ

ἔρφω· ἔχ διέλκειν δεῖν
μὴ τείχεων πλατυτέρων τῆς κτί-
σεως· ἐ γὰρ ἔκει μὴ χωρέω·, ου-
δὲ ἀσυνχώρητ· ἐχώρησε, ἡ ἐν
τῇ χλεὶ καὶ αὐτὼ τὼ τοῖχον βα-
σάζω, μὴ πότων ἔσω τὼ τῆς βασά-
ζοντ. δεῖν ἴδωμὶ τὼ ἀλαπόμενον πέ-
τεγον ἐν τῇ παρῳκῇ ἀρχεξῇ ὑπερ-
φυᾶς φερομένω, καὶ τὼ ῥύπον μὴ
βλάπτοντ, καὶ τὸ κέρμα ἐκβάζοντ.
δεῖν ἴδωμὶ ἡνὸς πανσπερμίης ἀζυμε-
τον μέτρα, βυθιόντ μὲν τὸν ἀρχέκα-
κον, ἀλυσκόντ δ' τὸν πρωτόπλαστον, ἧς καὶ
ἡ ἀπὸ· ἀνισόρροπ·, ἐ ἡ ἐξοδ· ἀνερ-
μήνευτ· δεῖν ἴδωμὶ τ' κοπτὸν ὕφ.
τὸν τῇ ζυματρὶ τῆς ὅλης φυραμάτ.
καὶ τὸ ζαμμάτιον τ' ἐδωδιμᾶς ἀκυρώ-
σε δεῖν ἴδωμὶ τὸ φῶς τῆς ζεύγητ· ἀὶς
ἀμφιπλᾶς τῷ ζώματ· ἀκτῖνας σε-
πτεμπον τῆς χλέητ· γυμνάκες τειχί-
τωσαν. ὅτι γυνὴ ἡ ζωνύτ δεκατὴ φυ-
τὸν, ἀλλὰ ζωῆς πάντ κλεπτόν· παρθένοι
ζωστειχίτωσαν, ὅτι παρθέν· ἔστιν, ἡ
τὼ παρθένο ἀσχυάζε, ἀλλα τὼ Enoch. 44.

ἀφημερίαν ζφεγάσατο. ἐξῆλθε δὲ καὶ βρέφος, καὶ ἀκεραίους τὰς κοιτῶνας μήτρας ἀπέλιπεν· πῶς γὰρ ἀφεὶς ἐν σωθήκῃ τῆς κόλπου, εἶτον ἄρτιον τὸ τῆς φύσεως ἐργαστήριον· μητέρες τεκέτωσαν, ὀπλιμήτης παρθένος, τὸ ξύλον ἀφὶ τῆς σωζοκοῆς, ἀλλ' αὐτὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἀνερθωσατο· γυναῖκες τεκέτωσαν, ἀπὶ μητρικῆς σωζοκοῆς ὕβρεν γυναθρὸς σωτηρίαν ἐξαλείψατο· μητέρες τεκέτωσαν, ἀφὶ τὸν ἐπ' ἔσχατον τῶν αἰώνων τοχθέντα· βρέφη τεκέτωσαν, ἀφὶ τὸ ἐν φάτνῃ σπαργανούμενον βρέφος παιδία τεκέτωσαν, ἀφὶ τὸν ἐκ παρθενικῆς ἀμνάδος σφαγησόμενα παιδία· ἐγὼ γὰρ παιδίον τὸ ξενοπαιγὲς τῷ ξάιματι δῶρον σωζόμενον. καὶ ὁ λύκος τὸν ἀμνὸν εἶδως, κεχλωὼς σωζέτεχεν· ἀλλὰ τὰς ὠδῖνας ἠκόνησεν, ἵνα τὸ ἀμνίον ἀμνὸν ἐκ ἴσχυσε μὴ παθεῖν. ἡ γὰρ σὰρξ αὐτοῦ ἐκ εἶδε διαφθορέν· ὁ γὰρ ἀμνὸς τὸν λύκον ἀπὸ ξ κτεῖνε, καὶ τὰς ἀπ' αἰῶνος ἐξαίμους ἠνάγκασεν ἐξ αὐτῆς τῆς μήτρας ἵνα μὴ φάγῃ θηρὸς, ὃς τὸν Ἰωνᾶν ἐξελκύσας ἐκ τοῦ κήτους τὸν ἄνθρωπον.

Ionæ 2. Matt. 12.

βασιλεῖς συντρέχετωσαν, ὅτι ἐ-
μοὶς δόξης ἐπαλληλοῦσι τὰ σπέρ-
ματος ἡμῶν. ἄρχοντες συντρέχετωσαν,
ὅτι ἐ μοὶ χάριν τῆς εἰρήνης ἐν τῷ παραδείσῳ
τὸ σπέρμα χαλκοῦσιν τὸ ὄφιλον ἐ ζω-
μωτῶν, καὶ σημαίνεις ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῶν
ἡσυχῆ τὸν πόλεμον. Ἀμήβελος δὲ αὖτε
θεωρήσατω ὑμεῖς συντρέχετωσαν, ὅτι ὁ
πλησίον τὸν ἀδελφὸν ἐπιβαλὼν ἐπε-
σεν, διφρὸν ἔχων καθιστῶσι τῷ ἡσυχίᾳ
μέρος. τὰ ἄρχοντα πεδίον τῷ ἀπόρου
ἀπὸ λίθος ἔχουσι τιμῶν, τῶν ἀγίων
τὰς βίας, μεμφομένους ἀτιμήτους τῶν
σοφιτῶν τὰς πολυμήτους σοφρονεῖς,
ἀγρυπνῶν σκορπίζων τὰς ἀπειλὰς τὸν ἔτος,
καὶ ἀπολαγχάνεις βεβαίων τὰς ζω-
σπείρους τὸ ἔτος. ἰδιώτης τρεχέτωσαν, ὅτι
ὁ κρατὴς ἰδιωτῶν ἡμῶν ἐσθιέτω, ἵνα
τὸν κλεπτὸν Ἀμήβελον δι αὐτὸ θώρακα
καυτηρίασον ξίφος τὸ ὕδωμα, καὶ καπνί-
ζεται τὸ ἡμῶν, καὶ ἡ πόλις σωζέσθω-
ξ ὡς αἰθρώπους τέχνης ἀμάτων· ὃ
σπαθὴν κάρη ἀποξέσωμε, καὶ μήτης
ἀλγοῦτι πάτερ λαβοῦσι τὸ ἔθνον κα-

πεκδύσασις ἡμᾶς τὸν, ἢ σήμερον ὁ δεῖ τὴν ἐνδύσατο; πῶν γὰρ ἔδρες ἐγὼν γεγραῦ τὸν ἀρχαῖον χιτῶνα ἐξυφάνας· ἀντὶ τῆς φύσεως αὐτὸ δ' παρθένε εἶπον· φυλάττων γὰρ πάλιν τῷ παρθενικῷ τόκῳ τὸν λόγον. ἐγὼ ἡμᾶς σαρκὸς ἅγιας κοινωνίας ἀνδρὸς οὐκ οἶδα· πολλὰ ἅμως ἐγὼ μυστικῶς πάλιν τὸ ἐνδύματος. ἐνδύσατο Ἀδὰμ, καὶ ἐγυμνώθη· καὶ φύλλα συκῆς μετ' αἰσχύνης περιεβάλετο· ὅθεν εἰς ἀπάθειαν δ φθαρέντος χιτῶνος· ἡ παρθένος ἑαυτῇ τὸν χιτῶνα τὸ ζωμένος· ἐν τῷ παρθενικῷ ἐργαστηρίῳ καινῆς θείας ἐργασίας ἐξυφαναζα περιέβετο. θέλω δὲ λέγειν τὰς ἀπίστους Ἰουδαίους καὶ τὸν παρθένον ἐρωτῆσαι. εἰπέ μοι παρθένε, τί σε μητέρα περὶ τῶν γάμων ἐποίησε; μήτηρ ἐγὼ καὶ παρθένος· διέμενες. πληροφόρησον τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι παρθένος ἐγένησε· ἔμφερε τῶν ἀπίστων τὸ στόμαζα. ἢ γὰρ τῇ θεωρίᾳ ἀποφθέγξεται, πῶς ξενίζονται οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι παρθένος ἐγένησε, καὶ ἔμφερε τῶν ἀπίστων τὸ στόμαζα. ἢ γὰρ τῇ θεωρίᾳ ἀποφθέγξεται, πῶς ξενίζονται οἱ

Ἰουδαῖοι,

Genes. 3, 21.

ν, τὸ, παρθένος ἐγκύος ἐστι, καὶ ἡ
ἐστιν, πῶς μάζος ζητεῖ σὺν φύ- Num. 27
σεις βλέπουσιν ἀρρένων βακτη- Hebr 9.
ρίαν· ὑπὸ σίγης βλεπόμενον, καὶ σὺν
κρατοῦσι, πάθεσι πῶς· τοῖς ἐμοῖς ἡμελε-
τῶσιν αὐτ- ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ
λήψεται, καὶ τέξεται υἱόν· βλέπουσι τὸ βρέ- Esai 7.
φος, καὶ πράγματα μάθωσι τῇ πηγῇ,
καὶ πατέρα ζητῶν, ἡ τὴν μητέρα παρ-
θένον ἀναγινώσκουσιν· ἡ πατέρα ζητῶ,ω
Ἰωάβ, καὶ σήμερον γενήσεται· ἡδὺ, ἀκοῦσαι
καὶ βοῶντος· κύριος εἶπεν πρός με, υἱός Psal 2
μού εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· σὺν
ἐγώ εἰμι σοὶ αἰώνων γίνεσθε, καὶ ἄλλο δέ-
πω σήμερον τεχθέντος πατήρ, εἰ ἀπέ-
στω, λεγέσθω ὁ σήμερον τεχθείς, ὡσπερ ἂν
καὶ ἔστι, εἰ ἡμεῖς, ἐπεμαζεσθω υἱός, εἰς γὰρ
ἡμῖς ὑπὸ δύο πατέρων γίνεσθαι ἡ πε-
φυκεν· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. σήμε-
ρον γὰρ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος· ἐκ τῆς Malach. 4.
παρθενικῆς νεφέλης ἀνέτειλεν· ὁ λαὸς
γὰρ ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέ Esa 9.
γας· σήμερον ὁ ἄσπερος τέκος ἐκ τῆς
παναγράντου παρθένου ἐβλάστησε· καὶ

λιμῷ τῷ κόσμῳ διφθείρῃ· ἐμὲ
εἰς μίξεως γένεσιν ἤνεγκεν ἐκ τῆς
κλίτυος μητρὸς, καὶ πᾶσι κτίσεως τρό-
πον βρέφη ἐπεξέφηνε τὸ ξενίσαν
τῷ φάτνῃ, αἱ πέτρας τὰς λιθί-
δας· τὸ ὄρος τὸ Χωλλαῖον· αἱ πόλεις τὴν
Βηθλεέμ· αἱ ἄνεμοι τὴν ἐπωνυμίαν· ἡ
θάλασσα τὴν ἐπιστασίαν· τὰ κύματα
τὴν γαλήνην· ὁ βυθὸς τοὺς ἰχθύας· οἱ
ἰχθύες τὸν σωτῆρα· αἱ πηγαὶ τὴν Σαμα-
ρείτιν· ἡ ἔρημος τὸν Ἰωάννην· τὸ κτῆνος
τὸν πῶλον· τὸ πτερὸν τὴν πτερυγῶν· αἱ
μάγοι τὰ δῶρα· αἱ γυναῖκες τὴν Μάρ-
θαν· αἱ κόμαι τὴν Ἄννης· αἱ σπῖραι τὴν
Ἐλισάβετ· αἱ παρθένοι, τὴν θεοτόκον
Μαρίαν· οἱ μαθηταὶ τὴν ὑμνῳδίαν·
αἱ ἀρεῖς Συμεῶνα· αἱ παῖδες τὸ βαπτι-
σμα· αἱ ἁμαρτωλοὶ τὸν πλοῦτον· τὰ ἔθνη τὴν
κοινωνίαν· ἡ ἁμαρτάδος τὴν πίστιν· ἡ
πόρνη τὸ μύρον· καὶ δένδρα τὸν Ζακχαῖον·
τὰ ξύλα τὸν σταυρὸν· ὁ σταυρὸς τὸν λῃστήν·
αἱ θλίψεις τὸν Παῦλον· ἡ ἀναστολὴ τὸν ἀπό-
στολον· ὁ αἰὼν τὸν κτίσμα· ὁ ἀρχὴν τὸν
ἀγγέλους· ὁ Γαβριὴλ τὸν ἁγιασμόν· καὶ

Luc. 2, 7.
Ioh. 2, 6.
Matt. 2, 1.
Mat. 8, 27.
Genes. 1.
Psal. 8, 9.
Matth. 17. vers. 26.
Ioh 4, 7.
Marc. 1, 4.
Matt. 3, 1.
Luc 1, 41. c. 2, 36. c. 1, 7. cap. 2, 8. ibid. 25.
Ioh. 12, 13
Luc 18, 13
Mat. 15, 22
Matth. 20.
Luc. 7, 46.
Luc. 19, 1.
Mat. 27, 38
Act. 22, 7.
Matt. 2, 1.
Act. 1, 9.
Luc. 1, 28.

τ

πρῶτος πρεσβύτατος ἀνυμφίδιος, ἀκυβέρνητος μετὰ
τοῦ σοῦ, ἐκ σοῦ σοῦ, ἐν σοὶ ἐμπλεῖται
ἀδύνατον, καὶ ἐξελεῖται ἐκ σοῦ, ὡς ἡθέ-
λησας σοῦ, ὡς σοὶ πάσης ἐσπίας, ἄφ-
θητος, ἀφθάρτοις ἀμώμητος, ἀσπίλος, ἀτα-
μάρτητος, ἄφθορος, ἁμιαντόλιτος καὶ θεο-
πρεπῶς γεγηθὼς ἐκ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, ἐν
ἁγνοῖς ἁγίοις, ἀπὸ γῆς πάσης ἀφθόρως ἐκλεκτὸς,
ἐν ὑψίστοις θεοῦ, καὶ ἀπὸ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀν-
θρώποις εὐδοκία, καὶ γῆ, ἡ πάντων
ἁγίων τῶν αἰώνων.

TOY

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ἡμῶν Πρόκλου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως περὶ τῆς θείας λειτουργίας.

Πολλοὶ μὲν τῶν καὶ ἄλλοι τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων διδασκάλων θεῖοι τελοῦσι καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας, πλὴν τῆς μυστικῆς λειτουργίας ἔκθεσιν ἐγγράφως καταλιπόντες, τῇ ἐκκλησίᾳ παρεδώκασιν. ἐξ ὧν ἡ πρώτη μὲν καὶ Ἀποστολικὴ τυγχάνουσιν ἡ τοῦ μακαρίου Κλήμεντος, ἡ τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων μαθητοῦ καὶ διαδόχου, ὑπὸ τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων χειροτονηθέντος· καὶ ἡ θεία Ἰακώβου, ὁ τοῦ Ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησίας τὸν κλῆρον λαχών, καὶ ταύτης πρώτου ἐπισκόπου. ἐστὶ δὲ πρώτη καὶ μεγάλη δεήσεως Χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν καταπεμφθείς. ἡ δὲ μέση Βασιλείου μὲν τοῦτο τὸ ἐπώνυμον ἐκατοφερὴς τῶν ἀνθρώπων ἡμερῶν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ λειτουργίας μήκους ἐκείνων, τοῦτόν τε ἀπεστίλβει καὶ μακρὸν εἶναι νομίζων, ἀλλὰ τὸ τῶν εὐχομένων τε καὶ

ἀκρο-

ATI PATRIS NOSTRI Procli Archiepiscopi Constantinopolitani, de Traditione divinæ Liturgiæ.

PERMULTI *quidem & alij ex eorum numero, qui S. Apostolis successerunt, Pastores & Doctores Ecclesiæ pietate insignes, mysticam Liturgiæ expositionem in scriptis relictam Ecclesiæ tradiderunt. Inter hos verò facilè primum locum obtinent, Beatus ille Clemens, qui Apostolorum Principis discipulus, & eiusdem successor ab ipsis S. Apostolis declaratus fuit: & D. Iacobus, à cui Ecclesiæ Hierosolymitanæ administratio sorte obvenit, eiusque primus Episcopus à summo & maximo Pontifice Christo, Deo nostro constitutus est. Postea verò Basilius magnus cum hominum Liturgiæ prolixitatem fastidientium ociosam & propensionem perspiceret (non quod longam & prolixam eam esse ipse arbitraretur, sed ut tam audientium quam*

quam una orantium commodo consulere
eorumq; socordiam ex longioris t[empo]ris
mora prumanantem castigaret, pen
tolleret) redactam in compendium Eccl[esi]
rectandam exhibuit. Postquam Servato
noster in cælum assumptus est, Apostoli
priusquam per orbem terrarum disper
rentur, conspirantibus animis ad tota
orandum convertebantur, & cum multa
consolationem in mystico illa Domini cor-
pore sacrificia positam invenissent, fusissi-
mè & longâ oratione liturgiam decanta-
bant. hac illa divina una cum docendi ra-
tione cæteris reb. anteponenda
existimabant, atq; maiori & alacriori re-
rum divinarum & sacrificij sacrosancti
studia ac desideria flagrabant, & illud
prolixè amplectebantur, quod in memoria
semper haberent illud verbum Domini,
dicentis: Hac est corpus meũ, & hoc facite
in meam cõmemorationem. & qui man-
ducat carnem meam, & bibit meum san-
guinẽ, in me manet, & ego in eo. Quare &
contrito spiritu multas preces decantabãt,
divinũ numen impense orãtes. Enimvero

tam

ἐπιμελούμενοι μεζόνων ἀλλὰ πάντως ἔχειν ἐ-
[illegible] ἐπιλαμβάνεσθαι σκοπῶν, ἀπαιτοῦντες
παρ' ἐκείνων λόγους. μετὰ τὴν εἰς ἀρε-
τὴν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, οἱ δοκοῦν-
τες εἶναι τοῦ ἐν τῷ οἰκουμένῃ πᾶσιν
ἐπικρατεῖν, ἀνθιστάμενοι διεκείμε-
νοι, εἰς ἀφορμὰς ἐπιτηδείας ἐτρέπον-
το, καὶ τῷ τοῦ ἀνατολικοῦ Σώματος μο-
ναδικῷ ἐπιχειρήσει τὸ δεύτερον ἐπιστάν-
τες, [illegible] ἐπὶ τὰ τέλη καὶ
τὸ λοιπὸν πάντων ἀφυγκαπτομένων. πολλοὶ δὲ μᾶλλον μετ' ὀλίγον καὶ
πλείους χωρὶς ἦσαν ἀφεστηκότες τῆς
ἀληθοῦς ζωῆς πλοῦ, οἱ δὲ κυριακοὶ μαθη-
ταὶ ἐλέγοντο, τοῦτ' ἔστι τὸ ζωμά μου, λέ-
γοντος· καὶ, τοῦτό ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν
ἀνάμνησιν καὶ, ὁ τρώγων μου τὴν σάρ-
κα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μέ-
νει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ· διὸ δὴ πάσαις ἀπο-
τετμημέναι πολλὰς ἐσχάτας ἔμειναν, τὴν
ζωὴν σκληπτόμενοι. ἃ μὲν οὖν καὶ
τοὺς

τὰς ἐξ Ἰουδαίων καὶ ἐθνῶν προφητικὰς πίστεις τῆς χάριτος ἐθίζοντες, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χάριτος ἀθρόως ἐκλείπειν διδάσκοντες. τῆς χάριτος ὑποφήτας, εὐσεβῶς καὶ παιδαγωγίαν. Διὸ τοιούτων πάντων εὐχῶν τὸν ἀποφοίτησιν τῆς ἁγίας πνευματικῆς παραδόσεως, ἵνα τῇ αὐτοῦ θείᾳ παρουσίᾳ τὸν προκείμενον εἰς ἱερουργίαν ἄρτον καὶ οἶνον ὕδατι μεμιγμένον, αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ ζωοποιὸν αἷμα τοῦ ζωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποφήνῃ τε καὶ ἀναδείξῃ· ὅπερ οὐκ ἔλαττον καὶ μέχρι τοῦ νῦν γίνεται, καὶ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος γενήσεται. ἀλλ' οἱ μετέπειτα τὸ σπέρμα τῆς πίστεως ἀποβαλόντες, ἐν τῇ δὲ κόσμου περιέχεσι καὶ φροντίσι καταγηράσαντες, τὸ μῆκος, ὡς ὄφελον εἰπεῖν, τῆς λειτουργίας οἰκονομοῦντες, μόλις ἀφοίτων εἰς τὸν θείαν ἀκρόασιν τῶν θεοπτικῶν ῥημάτων. διὸ καὶ ὁ θεῖος βασιλεὺς θεοπτικὴν πνὶ μεθόδῳ χρώμενος, ἀπεμώτερον ταύτην ἀπαγγέλλει, μετ' ὀλίγα πάλιν ὁ ἡμέτερος πατὴρ, ὁ τὸν γλαῦκα χρυσοῦ Ἰωάννης, τῆς τῶν θεοβάτων ζωτικῆς εἶπε μυσταγωγίας

Iudeis, quàm ex gentibus, ijs qui illuminati erãt, ijs, quæ ad orationem sequendam faciebant, assuefacientes, quæ ante donũ gratiæ amittenda, docentes, cum ipsi essent umbra gratiæ, piè informarũt. Per has itaq; preces Spiritus S. adventum exspectabant, ut ejus divina præsentia propositũ in sacrificium panem & vinum aqua permixtum, ipsum illud corpus, & sanguinem servatoris nostri Iesu Christi efficiat. Qui quidem religiosus ritus observatur ad hoc usq; tẽpus, & ad finem usq; stabit mansurus. Sed qui postea ardore & constantia fidei abierũt, actionibus & curis seculi huius intenti, prolixitatẽ, ut dixi, Liturgia fastidire cœperunt, vix ac ne vix quidem potuerũt adduci, ut divina verborum Dominicorum recitationi interessent. Quare quoq; permanus D Basilius, ut huic malo medicinam inveniret, rationem & methodum recitandi quã brevissime posset, tradidit. Paula post Beatus noster Pater Ioannes, qui propter auream eloquentiæ flumen, aureum dicitur habere linguam, de cujus salute, ut

 pastorem

pastorem decet, unice solicitus, ra-
imbecillitatis naturæ humanæ ||
omnem excusationis ansam, & fa-
cem pretextum radicitus evellere stu-
duit. Multa itaque sustulit, brevioremq;
peragendi modum præscripsit: ne mox ho-
mines libertatis & otij potissimum aman-
tes, adversarij disputationibus circum-
venti, ab hac tali Apostolica & divina
traditione abducerentur, quemadmodum
haud pauci in hodiernum diem multis in
partibus hoc ipsum tentasse sapissime de-
prehensi fuerunt.

πρὸς τὸν ἀνθρώπινον φόβον ῥαθυμίαν ἐφ-
ορίζεσθαι πᾶσιν ἀξιοῦντες τὸ φο-
βηθῆναι δοκιμάσωμεν· διὸ καὶ τὸ
πολὺ ἐκτίμημα, καὶ σωτηρίαν τελεῖσ
ἀπαίτησιν, ἵνα μὴ κατὰ μικρὸν εἰ ἄνθρωποι
ἐλαθήμεν ἀνὰ χεῖλος τὰ μάλιστα φι-
λοῦντες τοῖς ἐξ ἀνθρώπων ἀφελαγισμοῖς ἐξ-
απατώμενοι, τῆς ταπεινῆς δουλοπρεπείας καὶ
ἀνελευθέρους ἀφιστῶντες, εἰς πολλὰ
πολλάκις πλημμελεῖν τοῦτο ἀφορμώμενοι
καὶ μέχρι τῆς τιμωρίας ὑφοφέρωσι.

PROCLI EPISCOPI CP. ſtantinopolitani Panegyrica oratio, in Ioannem Chryſoſtomum.

CERTE *gratias Deo fratres cariſſimi, modo inenarrabili, quod in domo eius, in qua ſacra intonuit tuba* (nempe Iohannes) *pacifice agitur, & ſine prælijs, in qua ſuaviſſime ſacra modulata eſt lyra, & auditorum ſpirituale repletur ſpectaculum; in qua Euangelica invaluit arundo, & floribus Orthodoxiæ portus impletur. Eſt facta Iohannis memoria omnibus ciuibus rete, ſic ut rectos fide trahat: non enim ſic piſces trahet piſcatorum rete, ſicut rectos fide trahit Iohannis ſolemnitas. O gratiam, finem, & locum, & tempus vincentem! tempus enim ſuperavit amor, finem autem inuicta vicit memoria: locum quidem non clauſit ſacerdotis miracula: ſed in Ponto iacet, & in orbe terrarum laudatur, & longa manu oſtentans vos, clamat: opus meum*

vos

rus est in Domino. Iterum Iohannes in versus pretiosæ prædicationis margarita, Scriptura impellata à Deo insperata bibliotheca, divinum thesaurus intelligentiæ, studiosis manibus adversus Imperialem avaritiam falce acutissima, vehemens diluvium hæreticorum; quinam blandientem potentiam, vel ado dibacchantem pertimuit (sicut Iosephi) Aegyptiam.

Sed proh miserum laudibus nocere magnas res gestantem mergendam attollere: nullus enim digne laudabit Iohannem, dum non est alius Iohannes, sicut enim undarum frequentia, sic innumerabilis inundantium multitudo, & laborantium industria & fortitudo & magisteriis pijs inundant, & currunt in celebritatis splendescunt radijs, quorum alio Sol Deitatis conclaresci, alio mundatis fit Orthodoxarum, alio idolorum perditio innotuit, alio errorum emendatio, alio Synagogæ nudatæ ædificia splendent, alio mores, aliæ cuius corona fulgent gratia. O Sacerdos, cuius tantum industria lucrum, quantum ærumnæ suspectissimi odores ñ

nomen non negans actæ: ô cognomen reddens speciem actæ vitæ: ô lingua ipsis cælis altior: ô magister Euangelica tonans tuba temperans: Iohannes iste. Iohannes iste; ille prædicator, iste tuba, iste inconcussus, iste sine servitute: ille sine sectis, iste singularis: ille virgo, iste castitatis defensor: ille in eremo baptizans, iste in civitate vitia mittens: ille arripiebat adulterantem, iste corripiebat raptores; ille capite amputatus est, iste eandem constantiam præferre non dubitavit: ille in carcere inclusus est, iste in exilio deportatus. sunt hæc multiplicata certamina, propter hæc multa & corona.

Iohannes cum beatissimo Paulo nunc clamat: Bonus odor Christi sumus. Omnem locum omni liberavit errore. In Epheso artem Midæ nudavit: In Phrygia matrem, quæ Deorum dicebatur, sine filys fecit: In Cæsarea publica meretricia honoris vacua spoliavit: In Syria Deum impugnantes Synagogas evacuavit: In Persida verbum pietatis seminavit: Vbique Orthodoxæ fidei radices posuit.*

* fugavit

Mundum

Mundum Dei notitia lingua replevit: libros conscripsit: retia salutis expansit: Cum Iohanne de æterno verbo theologizavit: cum Petro piam confessionem fundavit: cum Paulo propter fidem sudores effudit: cum piscatoribus Orthodoxia rete deduxit. O Iohannes, tua quidem vita anxia, mors autem gloriosa, sepulchrum vero beatum, merces autem copiosa: Gratia & misericordia Domini nostri Iesu Christi cum Deo Patre & Spiritu sancto, gloria potestas & magnificentia in sæcula sæculorum.

***

FINIS.

Errata

Errata operarum.

Pag.2.vers.17.μήπω. Pag.5.v.4.ἀμφιπυλῶν ibid.v.16.δεκάμηνον. Pag.13 v.12.προσθήκιον. Pag.14.v.17.ἐπέχθη Pag.15.v.20. pro sc lege sunt. Pag.17.v.6.ἐμπλεὼ. Pag.30.v.5.αἴδιον. Pag.33.v.13.ἀνάλιδες. Pag.37.v.2.δημιεργίας. Pag.35.v.13.ἀπάτης. Pag 41.v.2 φασιν. Pag.50.v.11.ψελδωνόμιν. Pag.54.v.4.αὕτη. Pag.73.v.5.πέλες. Pag.74.v.11.ἐρύσατο. Pag 77.v 18.πελάνους. Pag.78.v.4.ἀνακηρυττῶν. vers.18. pro ἡ leg. ὁ vers.19.ἐξελάσεται v.22 λυέσθω. Pag.80.v.11. lege. Age, iterum Lucam qui & sapienter & praclare nos duxit sequamur, ut &c. Pag.86. vers.10.προπάτου. Pag.90.v.3.ἀφανὲς. v.15 μετωμόρφωσιν v.23.Φωτινὴ. 92.v. ult. dele sacula. 93. v.9. πικοῦτα. De his, candide Lector, te admonendum censuimus, en cetera leviora quedam facile corriges, veniamq; quam tibi simul in re petis, nobis non denegabis.

Digitized by Google

IN PROCLI ARCHIEpiscopi Constantinopolitani Epistolam De Fide, & Orationem in Natalem Servatoris, Variantes Lectiones.

Σωτῆρος] Parisiensis editio, quæ prodiit ex Officinâ Carolæ Guillardæ anno Christi M. D. XXXIX. σωτείχου habet.

Καθ' ἑτέρων] Paris. καπ' ἑτέρων.

Ἀπιστεῖν] Paris. ἀπιστεῖν Malè.

Τοξικὸς] Paris τοξικὸν Malè.

Εἰσωθῶσι] Paris. ἰσωτῶσι. Malè.

Παχύτητα] πάντητα. Malè.

Βέλτιστη] Paris ἡ ἧ λυκη. Ineptè.

Πάσης οὖν κακίας] Vide Platonem in Theæteto, fol. 176.

Συμβῆναι] Paris. συμμῆναι. Malè.

Ἀνημμένους] Paris. ἀπημμένους. M.

Ἐπιφανῶς] Paris. ἐπιφανῶς. M.

Βαδίζειν] Paris. βαδίζει.

Αἱ γὰρ τῶν ἀγγέλων ἀπίξεις] Vide notas ad Gennadium De Eccles. dogmat. Cap XII.

Παχυ] Paris. πάν. Malè.

Φθάνεθαι] Paris. φθάνεθαι.

Ἀναμφιβόλως] Paris. ἀναφιβόλως. M.

Ποιεῖ γὰρ τεχνῶς ὅπερνα ἐρᾷν] Vnde recte ait Augustinus Tract. XLI. in Iohannem, & Enchiridio in Laurent. cap. VIII.

Quid est fides, nisi credere quod nõ vides.

Ἐνχείρησάμης] Paris. ἐγχείρησάμης.

Σχεδὸν] Paris. σχεδὸν. M.

Ἐστὶ] Paris. αὐτῇ. M.

Βεβαιότατὼ] Paris. βεβαιοτατὼ. M.

Ὅντιν τῶν σφάνων] Addit Paris. τῶν ὑπὲρ λόγους χρυσίων αἰθλήσεσι.

Ἀνέθηκα] Paris ἀνέθηκα. M.

Ἐκλογισμῶν] Paris. ἐκλογισμὲν. M.

Ἐπαίδευσεν] Paris. ἐπαίδασεν. M.

Πλάσης] πλάσης. M.

Ἐυθὺς] Paris. ἐὐθὺ.

Τα,] Paris. τὰς

Ὁ λόγος] Paris. χρόνος. M.

Καμ-

Κάμπτῃς] Paris. καμψῇς.
Ἐν τελείῳ] Paris ἐν τῷ τελείῳ.
Διορκωθέντ' ἀπὸ λόγου] ἀπὸ non est in Paris
Ἀδίκως] Paris. ἀδίκων.
Εὑρεθήσεται ὁ σκευωρὸς ὑπὲρ ἀπὸ τὸν ἀπὸ λόγου ἀποθὴ] Hæc ut superflua recte delet editio Parisiensis, neque in Latina versione habentur.
Φησὶ] Paris φῇ. M.
Ἀποκλάσει] Paris. ἀποκλάσῃ.
Ἀλλ' ἀποθήσει] ἀλλ' non est in Paris.
Ἀλλάσσεται] Paris. ἀλλάσσεται M.
Βουκολαΐδης] Paris. βουκωλίδης. M.
Ἀφηγήσει] Paris. ἀφηγήσει. M.
Εὐπρεπίσει] Paris. εὐπρεπίσει. M.
Τροφοφορμένοις] Paris. τροφορμένοις. M.
Ἐπίσημα] Paris. ἐπισήμαια. M.
Ἐπιπλαγχνίσει] Paris ἐπιπλαγχνίσει. M.
Ἐνδείσεται] Paris ἐνδείσεται.
Παραίδουσι] Paris παραίδουσι.
Ἐπιτρέψει] Paris. ἐπιτρέψει M.
Ἀφηγήσει] Paris. ἀφηγήσει. M.

Ἀμαγχάλωτον] Paris. ἀμαγχάνατον.
Κενῆς] Paris ξενῆς. Malè.
Omnis Christianus qui non est] Vide Notas nostras ad Homiliam sacram pag. 193.
Fides sincera servetur] Zeno Veronēsis episcopus De fide pag. 247. *O quam misera est fides, quam verba concinnant. O quam debilis, cujus quotidie dissipantur varijs argumentationibus membra. O quam indefensa, quæ regum, judicum, divitum, allegationes etiam quod pejus est gētium destruat & per momenta patrocinia. O quam turpis, ac lubrica, de qua ludit aliena sententia. O quam adultera, quæ non agnoscit quo auctore sit nata. O quam ridiculosa, quæ duobus constitutis Christianus, ab altero eorum si nō transducatur, perfida; cum transducta fuerit, fides vocatur. O quam non vera, si factionibus vellet. O quam publicana, cujus fabulantur etiam propbanis secreta. O quam præsumpta, quæ novelli magi novellæ latitudini*

sua

sine credi, quam antiquitati.

Profanis vocum novitatibus inquinata] Cujusmodi sunt. *An Deus subjectus accidentibus! An Deus essentialiter immensus, & ubiq; præsens! An Deus infinitus! An Deus in aliquo loco! An Deus compositus è materia, & forma! An Deus immutabilis ut essentia, sic voluntate! An Deus per discursum conjicit de futuris! An in Deo visio præsentium & præteritorum magis certa, quam futurorũ!* & mille talia, quæ à cerebrosis magistris, quos ultima hæc ætas, veteris & veræ Ecclesiæ hostes tulit, passim incusantur, nulla utilitate, & certa pernicie & ruina simpliciorũ.

Non quod in carnem sit versum] Vide Notas ad Gennadium, c. 2.

Duos namque filios divina natura non novit] Vide Notas ad Gennadium, cap. 2.

Natura divina nullam recepit passionem.] Notæ ad Gennadium, cap. 2.

Quod matrem Virginem servavit) Notæ ad Gennadium, cap. 69.

Fugiamus Arrij vesaniã.) Hæc verba citat Pelagius PP. epist. ad Eliam Episcop. Aquilejensem, & quinta Synodus Collat. v. f. 552. 563.

Macedonij rabiem.) Notæ ad Gennadium cap. 4.

In spelunca collatus.) Hujus speluncæ meminit Origenes lib. 1. contra Celsum. Sozomenus lib. 1. Eccles. Historiæ. Hieronymus ad Marcellam epist. 18. Eusebius De Demonst. Euangelica lib. 8. c. 5.

Vt cum tanquam omnipotentem adoremus.) Vide notas ad Gennadium, cap. 1.

IN ORATIONEM
De natali servatoris.

Ὁ ϱεφορεῖ.] Romana editio δ' ϱυφορεῖ. legit.

Ὑ φαπλώσωσι] ἐφαπλώσωσι. R. E.

Αἱ πεζῆνοι] R. E. καὶ πεζῆνοι.

Σωϱ.

Συνεκάλεσεν ἡμᾶς] R. E. συνεκάλεσε ἡμᾶς ἐν-
ταῦθα ἡ α. ἡ θ.

Μικρόν.] Male omissum in R. E.

Ἐχωρήσαν] R. E. ἐχώρησαν.

Πυλῶν] R. E. πυλέων.

Ἐκεῖθεν, R. E. ἐκεῖ.

Ἐφ' οὓς] R. E. ἐφ' οἷς.

Καὶ Ἕλληνες] καὶ ἐκ τῶν Ἑλ. R. E.

Ἀνθρώπων ☉.] R. E. πλάσμα.

Πρῶτον.] non est in R. E.

Ἐκλείχει καὶ φιλεῖ μιν] ἐκλείχει καὶ φιλεῖ μιν R. E.

Χαίρειν] R. E. χαίρειν.

Τὰς ζώνας] R. E. τὰς ζ.

Ἐξαγορεύσας] R. E. ἐξαγορεύσασθαι.

Ἀναμάρτητον ☉.] R. E. ἀ. ἦεν.

Ἀνυπολείστως] R. E. ἀνυπολήπτως.

Ὁ] R. E. ὃ.

Θεὸς τὸ] R. E. non habet votem τὸ.

Φιλοικτίρμων] R. E. Φιλοικτίρμων.

Ἀνυπερβλήτων.] R. E. ὑπερβλήτων.

Ἀνθρώπων κοινῶν] om. Ψυλλῶν.

Τῆς δεξιᾶς τοῦ θεοῦ.] Male in Roman. edit. additum τ. δ. τ. θεοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀπείρως ἡ λύσις] ἀ. ἐὰν ἡ λ. τοῦ θανάτου R. E.

Ἀνθρωπίνης] R. E. ἀνθρώπου.
Ἡ ἐκὼν ἰφέρεν σάρκα] R. E. ἡ ὃν τῷ γένει. ζῶμεν.
Ἀγνείας] R. E ἐξαγνείας.
Ὁ μὲν] Rom. edit. τὸ μὲν.
Post τέκνας addit. R E. μὴ σχίσας.
Καὶ πῶς ἠδύνατο ἐν σκότῃ λόγων, R.E. ἢ πῶ. ἢ γὰρ ε. σ. δῦναι.
Πῶς ἦν δυνατὸν, ἀμφότερα γνώσθαι] R.E. πῶ. ἢ δὲ. ἐκάτερα. cætera delet.
Ἔπαθε] R. E. ἔπαθεν.
Τόλμας] Τόλμαν.
Ἐγεννᾶτο] R. E ἐγεννᾶτο.
Ἀνέῳξεν] R. E. ἀνέῳξεν.
Ἐτέχθη) R.E ἐγνώσθη.
Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.) Hæc non sunt in editione Romana.

In partu & post partū virginitatem illæsam retinuit) Eleganter, ut solet, Zeno Veronensis Serm. 11. De Nat. Christi, pag 225. *Etenim Deus Dei Filius tempore cōstituto dissimulata interim majestate ab æthereā sede profectus in prædestinatæ Virginis templo sibimet castra metatur, quibus latenter infundatur,*

in

in hominẽ gigniturus, idemq; salvo, quod erat, medietatur esse, quod non erat. Mercurius itaque humanæ carnis se fingit infantem. Martæ superbus emicat venter non munere conjugali, sed fide verbi, non semine decem mensium fastidia nescit: nipote quæ in se creaturem mundi concepit, parturit non dolore, sed gaudio. Mira res exultans exponit infantem totius naturæ antiquitate majorem. Interea rudis non genuit fœta. mundum, non ut assolet, infans fusus ingrediens spõte vita reptans tuprævijs lachrymis auspicatur. Non mater ejus tanti partus pondere exhausta toto pallens jacuit resoluta visceribus. non Filius matris, aut sũa est ullis sordibus delibutus: neque enim revera aliquid circa se habere posset immundum, qui humani generis peccata, sordes, & maculas venerat mundaturus. Denique purgationes, quæ sunt tarditate periculosæ, nulla puerum maternorum viscerum prosecuta sunt damno. Nulla adhibita radis fœta sueto more fomenta. neq; enim, fratres, hu poterat indigere, qui accepere in uterum

meruerat Filium animarum omnium Salvatorem. O magnum Sacramentum. Maria Virgo incorrupta concepit. Post conceptum Virgo peperit: post partum Virgo permansit. Ita Christus in hominum se fecit nasci, quemadmodum homo non potest nasci. Non igitur audiendi Helvidius, Iovinianus, & lubrici nostri novatores, qui audacia dialecticę artis inflati, & supercilio luminis tumidi, illorum ἀνεμώδη κομψεύματα inani curiositate recoquunt. Nam si per nascentem corrupta esset integritas Mariæ (ut ipsi volunt) non de Virgine Christus natus esset; cum ęq; falso, quod absit; de Virgine Maria natum tota confiteretur Ecclesia, quæ imitans ejus matrem cottidie parit membra ejus, & Virgo est, ut ait, B. Augustinus in Enchiridio ad Laurentium tom. 3. cap. 34 f. 116.

EXPLICIT.

LE-

LECTORI.

DEdi prompor Iacobo Marci, civi & bibliopolæ Leidensi, duas Procli Episcopi Constantinopolitani Orationes quas ex corruptissimo Mſto. codice excerpseram. Eas dum vulgare parat Typographus, fortè fortuna inspexit Cl. & præstantissimus vir, Ioannes Meursius, IC. & Professor Leidensis qui, ut est hellenismi peritissimus, loca aliquot male affecta in illis persanavit feliciter, eáque per Lucam Holstenium, juvenem eximium, & propter optimas artes, quas studiose colit, nobis percharum, benigne nobiscum communicavit. quibus te, erudite Lector, fraudare nolui.

IN

IN HOMILIAM PROCLI IN NATIVITATEM CHRISTI.

Cl. Viri I. MEVRSII Emendationes.

Ἀμπελὸς γὰρ πανδοκέως ἡ [illegible] κειμένης ἐορτὴς ἡ ὑπαπαντῆς.] Scrib ὑπαπαντῆς ἐορτῆς ἡ ὑπαπαντῆσις. Τῆς πανδοκέως γὰρ ὅπ τὸν [illegible] σεως νόμον] Transposita verba sic restituo. πανδοκέως γὰρ, ὅπ τὸν τῆς φύσεως νόμον, &c.

Φύσις γὰρ ἀγνοεῖ τὸν τεκεῖν μητέρα.] Puto mutilum locum, atque excidisse verbum παρθένον, restituendumque φύσις γὰρ ἀγνοεῖ τὸν παρθένον τεκεῖν μητέρα. Confirmat conjecturam meam verba sequen

tia.

τὰ. ν ϗ χάρεσσι ἐ πεῖσαι ἐθέλοι, καὶ περῶσιν ἐθέλοι ἔξειν, καὶ μηκέτι ἐκπλεῖν

Ω᾽ γὰρ ἀπὸ τοῦ κάμνειν βλάπτεσθαι σπεύδειν] scribe ἀπὸ τοῦ κάμνειν

Δεῖπε δὲ πάντα τὰ διατεταγμένα μὴ ἔτι γαμεῖν γαμετὴν περῶσι καὶ γαμεῖν ἀμαυρώσειν ἀλλὰ τὰς αἰχμαλώτους αὐτὸς διανεμεῖν.] Reliqua sunt ἀπὸ, πάντα τὰ διατεταγμένα μὴ τοῦ γαμεῖν χρῆσθαι περῶσι καὶ γαμεῖν ἀμείνω ἀλλὰ τὰς αἰχμαλώτους αὐτὸς

Δεῖπε, ἐᾶσθαι γαστέρα πλατυτέραν ἔτι πάντων.] Recte in Ms ἐπὶ γαστέρα, quod non mutandum. Nam posteriores ævi Græci γαστέρα dicebant in nominativo, pro γαστήρ. quæ nobis multa observata in nostro Glossario Græcobarbaro.

Δεῖπε, τὸ μὲν ἐ πλατυτέραν πεῖσαι ἐπὶ τῶν, ἐᾶσθαι.] Refero ἐ ἐ. ἐ πλατυτέραν πεῖσαι ἐ

Δεῖπε, τὸ μὲν νῦν διατεταγμένα πλατυτέραν πεῖσαι.] Scribend ἐ νῦν διατεταγμένα.

Μητρὸς περὶ θυγατρὸς ἡ ξυλοτρόφος ἀδελφὸς, ἢ αὐτὸς ξυλοτρόφος ζῶντος διαδόσεως.] Male geminatum verbum ἀδελ Refero. ἐπὶ μητρὸς π. τὸ ξυλοτρόφος ἀδελφὸς ἐ ξυλοτρόφος ἐ ζ ἐ.

Μητρικὸς πρὸς πατρὸς ἔθος ἐγγενὲς ἐστὶ ἀπὸ πολλοῦ ἐξεδίωκεν] Omnino scribendum

ἀπὸ

Διὰ τὸν ἐπέχοντα τ αἰῶνον πεχθέντα πέρα.] Scrib. ἐπ' ἐχόντων τ αἰώνων πεχθέντα ἀ χθ πομμελὼ τλὶ ξενοπαγῶν τοῦ σωματ & δῶρε ωξιέθετο.] Reſtituo. ἀ χαρ πομμελὼ τλὶ ξενοπαγῶ τὲ σωμπερ δορχὲν ωξιεθετο.

Ο γαρ αἰμνὸς τ λύκον ἀπεξκτεῖνε, καὶ τ ἀπ' αἰῶν & ἐξεμέσεν ἠνάγκασεν.] Scrib. ὁ γὰρ τ ἀπ' αἰῶν & ἐξεμέσεν ἠνάγκασε.

Ὅτι ἀ βασιλὶς ἀντιλυργίδα τὲ πτέρυγα ωξιέθετο.] Scrib. ἀ βασιλὶς ἀνθυλυργίδα τὲ πτέρυγα τ. Elegãter τὲ πτέρυγα vocat ἀνθυλυργίδα, quæ τ ἀλυργίδ & ἄξι

Καὶ σημώσας αὐτῷ τῇ ἀληθείᾳ θεότητ. Scrib. καὶ σημώσας αὐτό.

Τὸν ἄγαν πεπλὸν.] Scribe. τ ἄγαν ιτον πεπλόν.

Τλὼ ἄστεχον σάρκα.] Reſcribe, quemadmodum erat in Ms. τλὼ ἄστεχον σάρκα. Poſteriores Græci dicebant σάρκα pro σάρξ: ut infinita ejus formæ. Vide Gloſſarium noſtrum Græcobarbarum.

Λίθους ἔχοντα τμίους.] Scrib. λίθους ἔχοντ ἴμιλους

Τῆς ἀπαξίας τ ὕπον.] Scrib. τ ἀξίας τὸν αὔπον. Lu ιοχ. τ ζωτηρίας τὸν ὕπον. Iterum ſcrib. ἀ. e. αὔπον.

Καὶ καινότητον τὸ ἰμάτιον.] In Ms. erat καὶ καινοτητων τοῦ ἰμάτιον. Scribo. καὶ καινότητον τὸ ἰμάτιον.

Η' σεφίλ ἐκυτὶ τὰς χεῖρας τὰ σώματι ἐν παραδείσῳ ἐργάζεσθαι περιεῖδε ἵνα τὰς ἐργασίας εὐφραίνωσι φιλίδιον.] Scrib ἡ σεφίλ. Ἡ τὸν χείρονα τ. π. ἐ ἴ. κ. ἐ ἐ εὐφραίνωσι φ.

Η' ἢ τῇ δωσάμ ἀποφθέγγῃ πῶς ξενίζουσι οἱ Ἰνδαῖοι ὅτι παρθενεύουσι καὶ ἐμφερῶς ἐν πείσων τὰ σώματα ἢ ἢ τῇ δωσάμ ἀποφθέγγῃ, πῶς ξενίζουσι οἱ Ἰνδαῖοι, παρθενεύουσι καὶ ξενίζουσι, πῶς μᾶλλον ξενίζουσι φύσιν ἐλαίσσουσι] Abundant verba, male repetita ab oscitante librario. Ejice, & refcribe. ἢ ἢ τῇ δωσάμ ἀποφθέγγῃ. πῶς ξενίζονται οἱ Ἰνδαῖοι, ὅτι παρθενεύουσι καὶ ἐμφερῶς ἐν πείσων τὰ σώματα καὶ ἢ ξενίζουσι, πῶς μᾶλλον ξενίζουσι φύσιν ἐλαίσσουσι;

Ἐκ τῆς ἀγεωργήτου παιδιᾶς] Scribe, ἐκ τῆς ἀγεωργήτου παιδιᾶς.

ΤΕΛΟΣ

Errata

Errata quædam adhuc deprehensa sic corrige.

Pag. 34. lin. 2. Scribe in margine. * κωμοφωνίας Dionys. Pag. 25. v. 17. ἐνόμιπτο. Pag 45. vers 19. πλαγίσιης. Pag 54. v. ultim. τὸν. Pag. 92. v. 5 ᾗ. Pag 89. v. 15 ἡμᾶς. Pag. 93. v. 4 ὡς πεπύη. Pag. 94. v. 2. ἐπ'. Pag. 95. v. 21. ἐστιμένης. Pag. 97. v. 7. Ἰωνίνε. Pag. 101 v 16 εἰκέτε. 102. v. 9 βέλεσ. Pag. [illegible]. ναυτέης. V. 13. ἐκεσσωπλήκτων. Pag. 106. v. 14. κεκυβεύζειν. Pag. 109. v. 13. Φηγείλαος.

qq. 940 54.2